Opłata pocztowa uiszczona gotówką.

Nr. 27. Warszawa, dnia 19 września 1938 r. Rok XXI.

DZIENNIK URZĘDOWY
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Prenumerata roczna 12 zł. **Cena egzemplarza 3 zł. 50 gr.**

Prenumeratę należy wpłacać na konto P. K. O. **Nr. 30-197** „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych" zaznaczając na odwrocie blankietu nadawczego „Należność za prenumeratę Dziennika Urzędowego Min. Spraw Wewn."

Sprzedaż numerów pojedyńczych i ubiegłych roczników — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Intendentura) Warszawa, ul. Nowy Świat 69, tel. **663-97.**

Wysyłka pojedyńczych numerów i roczników za zaliczeniem pocztowym.

Ogłoszenia o wydawnictwach związanych z zagadnieniami administracji państwowej przyjmowane są wyłącznie na warunkach podanych w Dzienniku Urzędowym Min. Spraw Wewn. z dn. 31 stycznia 1938 r. Nr. 4, poz. 14 po uprzednim wpłaceniu należności na konto czekowe Dziennika Urzędowego M. S. Wewn. Nr. 30197 z podaniem tytułu wpłaty.

Ceny ogłoszeń: cała strona 50 zł., 1/2 str. 30, 1/4 str. — 15 zł.

Redakcja zastrzega sobie prawo odmowy umieszczenia ogłoszenia w całości lub jego części bez podania motywów.

Adres Redakcji: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, ul. Nowy Świat 69, Wydział Org. Prawny Tel. 220-20.
Adres Administracji: Nowy Świat 69, tel. 678-40.

TREŚĆ.

A. DZIAŁ URZĘDOWY.

II. OKÓLNIKI Nr Nr 31—34.

B. PRZEDRUKI.

I. DZIENNIK USTAW R. P. Nr 63.

A.

II Okólniki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

165.

OKÓLNIK Nr. 31

z dnia 9 września 1938 r.

Zasadnicze wytyczne w sprawie wyborów samorządowych.

(Nr SS. 34/14/I).

Do

P. P. Wojewodów, Komisarza Rządu na m. st. Warszawę, Starostów i Przewodniczących Wydziałów Powiatowych, Komisarza Rządu w Gdyni oraz wszystkich zarządów miejskich i zarządów gminnych na obszarze całego Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

W związku ze zbliżającymi się wyborami samorządowymi uważam za konieczne udzielenie Panom Wojewodom i Starostom oraz przełożonym gmin wiejskich i miejskich następujących ogólnych wytycznych:

Swobodne wykonywanie praw wyborczych.

Intencją Rządu przy wnoszeniu projektów samorządowych ustaw wyborczych oraz wolą Izb Ustawodawczych przy uchwalaniu tych ustaw było zapewnienie szerokim masom obywateli, takich warunków, aby mogli oni w pełni i z całą swobodą decydować zarówno o wyborze kandydatów, jak i głosowaniu na tych, których darzą swym zaufaniem. O takim stanowisku Rządu i Izb Ustawodawczych świadczą dogodne dla wyborców ustawowe terminy czynności wyborczych, przewaga czynnika obieralnego w komisjach wyborczych i prawo udziału w akcji wyborczej mężów zaufania wyborców oraz decydujący udział czynników samorządowych w rozstrzyganiu protestów.

To też wyborcy powinni być wolni zarówno od niewłaściwej ingerencji władz, jak i presji czynników niepowołanych. Rola władz administracyjnych, sprawujących nadzór nad czynnościami wyborczymi polega na pieczy nad prawidłowym ich biegiem, a interwencja może mieć miejsce jedynie w wypadku bezpodstawnego naruszenia przez organa wyborcze lub inne osoby praw wyborców oraz pogwałcenia ustawy, mogącego spowodować nieważność aktu wyborczego.

Rzetelność aktu wyborczego.

Drugą podstawową przesłanką, jaka przyświeca samorządowym ustawom wyborczym, jest zapewnienie rzetelności aktowi wyborczemu. Chociaż w ustawach tych nie ma sankcyj za naruszenie tej zasady, na straży jej stoi kodeks karny, grożący karami za nadużycia wyborcze do 5-ciu lat więzienia (art. 118—124 K. K.).

Apeluję do wszystkich obywateli, którzy zasiadać będą w komisjach wyborczych o należyte przeprowadzenie powierzonych im ustawowo czynności wyborczych i przeciwstawienie się jakimkolwiek próbom zniekształcania woli wyborców bez względu na to z którejkolwiek strony byłyby podjęte.

Troska o pozostawienie wyborcom swobody w wykonaniu praw wyborczych oraz o rzetelne przeprowadzenie aktu wyborczego nie może jednak nikogo zachęcać do lekkomyślnego wnoszenia niesłusznych i oszczerczych oskarżeń. Takie doniesienia ścigane są z urzędu z mocy art. 143, 144 i 147 K. K. niezależnie od odpowiedzialności karnej z oskarżenia prywatnego za oszczerstwo.

Protesty wyborcze.

Omówione wskazówki dotyczą również postępowania przy rozstrzyganiu protestów wyborczych. Podległe mi władze oraz współdziałające z nimi z głosem stanowczym kolegia obywatelskie powinny badać je z całą skrupulatnością i obiektywizmem. Protesty bowiem w zasadzie powinny być wyrazem reakcji przeciw ewentualnym nieprawidłowościom w przeprowadzaniu aktu wyborczego i powinny stanowić podstawę do skontrolowania, czy przepisy ustaw wyborczych oraz scharakteryzowane powyżej ich intencje nie zostały w postępowaniu wyborczym wypaczone i czy akt wyborczy jest wyrazem woli obywateli. Od tego rodzaju uzasadnionych protestów odróżnić należy inne, które mogą być częstokroć wyrazem jedynie demonstracji grup wyborczych, niezadowolonych z wyniku wyborów. Wyborcy powinni uświadamiać sobie, że wnoszenie protestów bezpodstawnych przynosi tylko szkodę samorządowi, opóźnia bowiem termin wyborów do organów samorządu wyższego stopnia, a w związku z upływem kadencji dotychczasowych rad może nawet pozbawić gminę na pewien czas reprezentacji samorządowej.

Skład komisyj wyborczych.

Jedną z podstawowych rękojmi prawidłowego przebiegu wyborów będzie należyty dobór przewodniczących i członków komisyj wyborczych spośród osób, znanych ze swej uczciwości obywatelskiej i objektywizmu oraz cieszących się powszechnym szacunkiem w dużym środowisku. Powinny to mieć na względzie władze zarządzające wybory, jak również magistraty i kolegia zarządów gminnych przy doborze składu komisyj wyborczych.

Konferencje instrukcyjne.

W celu gruntownego zaznajomienia organów gminnych i wyborczych z przepisami ustawy wyborczej i wydanymi do niej wskazówkami P. P. Starostowie winni przeprowadzić z prze-

łożonymi gmin oraz przewodniczącymi komisyj wyborczych konferencje instrukcyjne, na których należy zwrócić uwagę w szczególności:

a) aby spisy wyborców były sporządzone z całą dokładnością i uwzględnieniem wszystkich wyborców;

b) aby wszelkie obwieszczenia przedwyborcze, jak o zarządzeniu wyborów, listach kandydatów, terminie głosowania i t. p. ogłaszane były w terminach ustawowych i w sposób, gwarantujący udostępnienie we właściwym czasie treści wszystkim wyborcom;

c) aby w postępowaniu reklamacyjnym komisje wyborcze nie czyniły żadnych trudności i nie stwarzały nawet pozoru szykan;

d) aby unieważnienie zgłoszeń kandydatów i ich list miało miejsce jedynie w przypadkach, w których wymagają tego przepisy ustaw wyborczych;

e) aby głosowanie było aktem nieskrępowanej woli wyborców oraz aby obliczenie wyników głosowania dokonane było z całą ścisłością i rzetelnością, a unieważnienie głosów ograniczono do wypadków, wyraźnie ustawowo przewidzianych.

Tekst niniejszego okólnika władze zarządzające wybory obowiązane są przesłać wszystkim przewodniczącym komisyj wyborczych celem odczytania jego treści na pierwszym posiedzeniu komisji.

(—) Sławoj Składkowski
MINISTER

166.

OKÓLNIK Nr 32

z dnia 9 września 1938 r.

o instrukcji dla organów gminnych i komisyj wyborczych w sprawie wyboru radnych gromadzkich i gminnych.

(Nr SS. 34/15/1).

Do

P. P. Wojewodów i Komisarza Rządu na m. st. Warszawę, oraz Starostów i Przewodniczących Wydziałów Powiatowych na obszarze całego Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

Celem ułatwienia prac tak organom gminnym, jak i komisjom wyborczym, oraz jednolitej wykładni przepisów ustawy z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) wydaje w załączeniu Instrukcję, której treść zechcą P.P. Starostowie udostępnić we właściwym czasie przełożonym gmin wiejskich oraz komisjom wyborczym. Ponadto P.P. Starostowie doręczą bezzwłocznie po zarządzeniu wyborów przełożonym gmin oraz przewodniczącym komisyj wyborczych z chwilą ich powołania kalendarz wyborczy, opracowany według załączonego wzoru.

W załączeniu również wzór zarządzenia wyborów i podziału gromady i gminy na okręgi, oraz wzory pism, dotyczących powołania przewodniczących komisyj wyborczych.

(—) Sławoj Składkowski
MINISTER

Załącznik Nr 1
do okólnika Nr 32

INSTRUKCJA

dla organów gminnych i komisyj wyborczych w sprawie wyborów radnych gromadzkich i gminnych.

Kalendarz wyborczy.

Dla sprawnego wypełnienia całokształtu poszczególnych czynności wyborczych konieczne jest wykonanie ich w terminach przewidzianych w ustawie z dnia 16 sierpnia 1938 roku, o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481), która w dalszym ciągu w instrukcji określana będzie nazwą „ustawy wyborczej" lub „ustawy".

Terminy poszczególnych czynności, związanych z wyborami radnych gromadzkich unaocznia kalendarz wyborczy, dostarczony przez starostę wójtowi i przewodniczącym komisyj wyborczych.

Wyjaśnienia i wskazówki do przepisów o wyborze radnych gromadzkich.

Do art. 3

1) Podstawową czynnością przygotowawczą do wyborów gromadzkich, jest sporządzenie dokładnych spisów wyborców zawierających nazwiska wszystkich mieszkańców, posiadających prawo wybierania do rady gromadzkiej, a więc odpowiadającym warunkom art. 3 ust. (1) — (3) ustawy wyborczej.

Przy sporządzaniu spisu wyborców zarząd gminny musi dokładnie zbadać, kto tym warunkom odpowiada, kto jest pozbawiony prawa wyborczego, a kto zawieszony w jego wykonywaniu.

Jednym z warunków jest posiadanie prawa wybierania do Sejmu, a więc w myśl art. 2 ustawy z dnia 8 lipca 1935 r. o ordynacji wyborczej do Sejmu (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 319), ukończenie lat 24 przynajmniej w przededniu zarządzenia wyborów oraz posiadanie obywatelstwa polskiego. Natomiast wykluczone są od prawa wybierania do rady gromadzkiej osoby, które nie mają prawa wybierania do Sejmu w myśl przepisów art. 3 ustawy z dnia 8.VII 1935 r.

Przy badaniu warunków wybierania do rady gromadzkiej, należy nadal kierować się też przepisami § 2 ust. (1), oraz §§ 3, 4, 5, 6 i 7 I rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 października 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 80, poz. 577) oraz wyjaśnieniami, zawartymi w pkt. 1, 3, 4, 5, 6 i 7 okólnika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia

14.X 1933 r. Nr 98 (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 16, poz. 238).

Wspomniane wyżej przepisy i wyjaśnienia traktować należy jako pomocnicze wskazówki, odnoszą się one bowiem do analogicznych przepisów art. 3 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294).

2) Art. 3 ustawy wyborczej obszerniej ujmuje pojęcie stosunku służbowego, aniżeli czyniły to dotychczasowe przepisy wyborcze i dlatego obecnie przywilej, zwalniający od warunku jednorocznego zamieszkania obejmuje większy krąg osób, a mianowicie oprócz funkcjonariuszów państwowych, pracowników samorządu terytorialnego i samorządu gospodarczego, co do której to kategorii osób szczegółowe wskazówki zawierają przepisy § 4 I rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 października 1933 r. i pkt. 6 okólnika Nr 98 również pracowników pozostających w stosunku służbowym do „instytucyj publiczno-prawnych", jak np. instytucyj ubezpieczeń społecznych, Funduszu Pracy itp.

3) Prawo wybierania ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania karnego w sprawach o zbrodnie, zagrożone karą dodatkową utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych. Do kategorii tych zbrodni zaliczamy tylko te, za które sąd orzeka dodatkową karę, w myśl art. 47 § 1 k. k. Nie wchodzą więc tu w grę zbrodnie i występki nawet z chęci zysku, za które sąd z mocy art. 47 § 2 k. k. może tylko, a nie jest obowiązany, orzec taką karę. Zawieszenie praw wyborczych następuje z chwilą doręczenia aktu oskarżenia, co zarząd gminny powinien ustalić w drodze korespondencji z właściwym urzędem prokuratorskim, do którego zwróci się, jeżeli posiada informacje o toczącym się przeciw wyborcy postępowaniu karnym.

Do art. 8

Oprócz ogólnych warunków prawa wybierania, przewidzianych w art. 3 ustawy wyborczej, ustawa ta nie stawia kandydatom na członków komisyj wyborczych żadnych innych wymagań. Zarząd gminny powinien jednak starać się o dobór ludzi obiektywnych i zrównoważonych, cieszących się ogólnym szacunkiem i zdolnych do sprostania wielu poważnym czynnościom wyborczym, a więc co najmniej umiejących biegle czytać i pisać po polsku, oraz posiadających łatwość rachowania.

Do art. 9

Zezwolenia na złożenie godności członka komisji wyborczej udziela kolegium zarządu gminnego w drodze uchwały, powiadamiając o decyzji przychylnej lub odmownej zarówno przewodniczącego komisji wyborczej jak i petenta oraz pouczając go, że od decyzji odmownej służy mu w ciągu 14 dni po doręczeniu lub zakomunikowaniu decyzji prawo wniesienia odwołania do Wydziału Powiatowego za pośrednictwem wójta.

Do art. 12

1) Równość głosów może mieć miejsce, gdy jeden z członków wstrzyma się od głosowania; wówczas decyduje głos przewodniczącego.

2) Protokół obrad powinien wskazywać datę posiedzenia, osoby obecne, osoby nieobecne, z zaznaczeniem w miarę potrzeby, że nieobecność jest nieusprawiedliwiona oraz krótką treść powziętych uchwał i decyzyj, chyba, że ustawa (art. 23 ust. (1)) lub okoliczności szczególne (np. ust (2) art. 41) wymagają uwzględnienia w protokóle innych jeszcze szczegółów.

3) Pisma i obwieszczenia komisji wyborczej podpisuje w jej imieniu przewodniczący lub jego zastępca.

4) W przypadkach wyjątkowych, w gromadach o dużym obszarze i znacznej liczbie wyborców, zarząd gminny powinien w miarę potrzeby delegować do pomocy komisji wyborczej odpowiednio wykwalifikowanego pracownika umysłowego, przypadek ten może np. zajść w tych okolicznościach, gdy skład komisji nie daje pełnej gwarancji wykonania wszystkich czynności wyborczych.

Do art. 14

1) Spis wyborców sporządza się na podstawie danych i materiałów, posiadanych przez gminę w związku z prowadzeniem rejestru mieszkańców; przy sporządzaniu spisu należy mieć na uwadze wskazówki i wyjaśnienia do art. 3 ustawy wyborczej.

2) Spis powinien być sporządzony w porządku alfabetycznym nazwisk wyborców, daje to bowiem znaczną ekonomię czasu i wysiłku, poza tym ułatwia pracę komisji wyborczej. Wobec jednak braku jednolitego systemu prowadzenia rejestru mieszkańców, jeżeli sporządzenie spisu w porządku alfabetycznym; napotykało by na duże trudności techniczne i połączone byłoby z większymi kosztami, może być spis wyborców sporządzony systemem terytorialnym (ulica i Nr domu, następnie nazwisko i imię).

W załączeniu podany jest wzór (Nr 1) dla spisów sporządzonych systemem alfabetycznym, który jednocześnie jednak może być użyty i w przypadku sporządzania spisu i systemem terytorialnym.

Do art. 15 i art. 16 ust. (2)

1) Dnie, godziny i miejsce wyłożenia spisu wyborców określają art. 1 ust. (1) i art. 20 ust. (4) ustawy, przy czym dnie te, jak również dnie zgłaszania kandydatów (art. 21) muszą być w obwieszczeniu wójta (wzór Nr 2) oznaczone kalendarzowo, np. 15 października (sobota), 5 grudnia (poniedziałek) itp. To samo dotyczy innych dni urzędowania komisji. Godziny powyżej wymienionych czynności komisyj wyborczych ustali wójt w porozumieniu z przewodniczącym właściwej komisji.

2) Spisy wyborców w porozumieniu z przewodniczącym komisji wyborczej należy wyłożyć do publicznego przeglądu w takich okresach

czasu i godzinach, aby ułatwić wyborcom sprawdzenie list, zwłaszcza, że ma to duże znaczenie w osadach fabrycznych, gdzie mieszkańcy gromady — robotnicy pracują nieraz na kilka zmian oraz w osiedlach podmiejskich z uwagi na nieobecność wielu wyborców na obszarze gromady w godzinach pracy w mieście.

Do art. 18

Komisja wyborcza zawiadamia reklamującego o odmownym rozstrzygnięciu jego reklamacji bądź ustnie, bądź na piśmie. W jednym i drugim przypadku należy uczynić o tym adnotację pod treścią reklamacji i przechować ją w aktach wyborczych.

Do art. 20

1) Komisja wyborcza nie ma prawa dokonywać z urzędu żadnych zmian w spisach wyborców. Zmiany muszą być wynikiem wniesionej i rozstrzygniętej przez komisję reklamacji.

2) Gromadzka komisja wyborcza zamknie spisy wyborców po rozstrzygnięciu wszystkich reklamacyj, wniesionych w ciągu 3 dni wyłożenia spisów do publicznego przeglądu (art. 16 ust. (1)), wpisaniu dodatkowych wyborców, których prawo wyborcze uznała oraz skreśleniu tych, którym prawa tego odmówiła w postępowaniu reklamacyjnym. Zamknięte spisy należy opatrzyć klauzulą: „spis wyborców ostatecznie ustalony przez gromadzką komisję wyborczą w dniu . . . .“ oraz własnoręcznym podpisem przewodniczącego i członków komisji.

Do art. 23

1) Jeżeli gromada będzie podzielona na okręgi wyborcze, można zgłaszać kandydatów zamieszkałych w którymkolwiek okręgu, a nie tylko w okręgu, w którym są zamieszkali (art. 22 ust (1)), ale wyborcy, podpisujący zgłoszenie lub popierający je w formie oświadczenia ustnego do protokółu gromadzkiej komisji wyborczej, muszą być zamieszkali jedynie w tym okręgu, w którym zgłaszają kandydatów, czyli muszą figurować w spisie wyborców właściwego okręgu wyborczego.

2) Ten sam kandydat może być podany w 2-ch lub kilku zgłoszeniach, ale w razie podziału gromady na okręgi — w jednym tylko okręgu z uwagi na art. 22 ust. (2) oraz art. 43 ust. (2). Kandydaci, figurujący w różnych zgłoszeniach, są tylko raz umieszczani na jednej liście kandydatów, ogłoszonej w myśl ust. (1) art. 26 ustawy.

Do art. 25

1) W razie stwierdzenia, że zgłoszenie kandydatów posiada jeden z braków lub wadę, o których mowa w pkt. 1) lub 2) ust. (1) art. 25, komisja wyborcza skreśli w zgłoszeniu nazwiska kandydatów, których braki lub wady zgłoszenia dotyczą, wydając decyzje z urzędu bez wzywania pełnomocnika do usunięcia braku lub wady zgłoszenia. Ustawa przewiduje tu bowiem 2 wyjątki od zasady wzywania pełnomocnika do usuwania braków i wad zgłoszenia.

Z powyższego wynika, że jeżeli na podstawie ust. (1) art. 25 wszyscy kandydaci na danym zgłoszeniu zostaną skreśleni np. brak jest w ogóle oświadczeń kandydatów, wymaganych w myśl art, 23 ust. (2), albo zostało stwierdzone, że wyborcy podpisali zgłoszenie „in blanco“ (czyli bez nazwiska choćby jednego kandydata), wówczas zgłoszenie staje się nieważne i nie może być zastąpione innym zgłoszeniem, chyba, że jeszcze nie upłynął termin, przewidziany w art. 23 i pełnomocnik złoży nowe zgłoszenie kandydatów. I odwrotnie, jeżeli choć część kandydatów na zgłoszeniu uznana będzie przez komisję wyborczą za ważną, wówczas komisja uzna tak zmienione zgłoszenie kandydatów również za ważne, choć nie będzie ono odpowiadało wymaganiu ust. (3) art. 23 ustawy, bowiem w chwili złożenia zgłoszenia było ono zgodne z tymi przepisami. Ale pełnomocnik może z własnej inicjatywy złożyć dodatkowo uzupełniające zgłoszenie kandydatów, ma prawo to jednak uczynić tylko w terminie, przeznaczonym do zgłaszania kandydatur.

2) Określenie „braki“ i „wady“ oznacza wszelkie braki i wady, mogące spowodować nieważność zgłoszenia lub nieważność kandydatury. A więc „brakiem“ w powyższym rozumieniu będzie brak wymaganej liczby podpisów na zgłoszeniu i to zarówno przed badaniem własnoręczności podpisów, jak i brak wymaganej liczby podpisów, spowodowany skreśleniem podpisów niewłasnoręcznych.

3) Jeżeli zgłoszenie kandydatów zawiera liczbę kandydatów, odpowiadającą wymaganiom art. 23 ust. (3) ustawy i co do kandydatur tych nie zostaną stwierdzone okoliczności, przewidziane w pkt. 1 lub 2 ust. (1) art. 25 ustawy, komisja wyborcza stwierdzi jednak, że niektórzy kandydaci nie odpowiadają warunkom wybieralności, albo zgłoszenie zawiera co do nich braki formalne z ust. (1) art. 23, wówczas obowiązana jest ona wezwać pełnomocnika do uzupełnienia zgłoszenia, np. złożenia dodatkowego zgłoszenia kandydatów w miejsce tych, którzy nie odpowiadają warunkom wybieralności. Jeżeli pełnomocnik nie zastosuje się do takiego wezwania, komisja wyborcza stwierdzi nieważność, czyli skreśli tylko tych kandydatów, co do których stwierdziła braki, natomiast pozostałe kandydatury, a tym samym pozostałą część zgłoszenia uzna za ważną.

4) Jeżeli komisja wyborcza uzna za celowe zwrócenie zgłoszenia kandydatów, powinna uczynić na zgłoszeniu adnotacje, jakie braki i wady ono zawiera i adnotację taką opatrzyć podpisami przewodniczącego i członków komisji.

5) Decyzja gromadzkiej komisji wyborczej w sprawie unieważnienia całego zgłoszenia lub niektórych kandydatów musi mieć formę uchwały zaprotokołowanej (wzór Nr 3) i podpisanej przez przewodniczącego i członków komisji.

Do art. 26

1) W przypadku, gdy wybór kandydatów zostanie dokonany bez głosowania tj. w trybie

przepisów art. 40 treść art. 26 nie ma zastosowania.

2) Przepis ust. (2) art. 26 stosuje się przy podziale gromady na okręgi wyborcze jedynie w odniesieniu do okręgów, w których ma się odbyć głosowanie. W odniesieniu do okręgów w których wybory radnych gromadzkich mają się odbyć bez głosowania na podstawie art. 40 ustawy — przewodniczący gromadzkiej komisji wyborczej zawiadamia o tym tylko przewodniczącego właściwej okręgowej komisji wyborczej, nie przysyłając mu listy kandydatów danych okręgów.

3) Przewodniczący gromadzkiej komisji wyborczej wraz z listą kandydatów i spisami wyborców, obowiązany jest podać przewodniczącym właściwych okręgowych komisyj wyborczych imiona. nazwiska i adresy pełnomocników (art. 23 ust. (8)), uprawnionych do obecności w lokalu danej okręgowej komisji wyborczej w czasie niektórych czynności wyborczych w myśl art. 28. W grę wchodzą tu tylko pełnomocnicy grup wyborczych, których zgłoszenie kandydatur gromadzka komisja wyborcza przyjęła i uznała za ważne.

4) Wzór ogłoszenia kandydatur i termin głosowania podano w załączeniu (Nr. 4).

Do art. 28

Pełnomocnicy mają prawo zajmowania w lokalu wyborczym takich miejsc, z których mieliby pełną możność dokładnego obserwowania wszelkich czynności wyborczych komisji.

Jednak zachowaniem się swoim nie mogą utrudniać komisji spełniania czynności urzędowych, ani też wyręczać w tych czynnościach przewodniczącego i członków komisji.

Do art. 31

Urnę zamyka się w ten sposób, ażeby bez naruszenia znaku nie można było jej otworzyć, np. przez opieczętowanie pieczęcią lakową.

Do art. 32

1) Głosowanie odbywa się w ten sposób, że wyborcy podchodzą kolejno do stołu, przy którym urzęduje komisja wyborcza i wymieniają swoje nazwisko i imię, miejsce zamieszkania i ewent. numer domu, przewodniczący zaś lub członek komisji sprawdza, czy zgłaszający się wyborca figuruje w spisie wyborców. Dopóki wyborca nie odda głosu przewodniczący i każdy z członków komisji ma prawo zakwestionować tożsamość jego osoby i wówczas stosuje się przepisy art. 33 (patrz wskazówki pod tym artykułem). Po odszukaniu wyborcy w spisie, wyborca otrzymuje od przewodniczącego kopertę ostemplowaną pieczęcią gminy i wkłada do koperty tej kartę do głosowania już z góry wypełnioną poza lokalem (albo w lokalu wyborczym za specjalną zasłoną), zgodnie z art. 36 ustawy, po czym kopertę oddaje przewodczącemu, który w obecności wyborcy wrzuca ją do urny wyborczej. Po wrzuceniu koperty przewodniczący i wyznaczony przezeń członek komisji odnotowują w 2 egzemplarzach spisów wyborców oddanie głosów.

2) Jeżeli wyborca (np. niepiśmienny, niewidomy) chce złożyć głos ustnie — wówczas winien wymienić wobec komisji wyborczej imiona i nazwiska kandydatów (z odczytanej mu na żądanie listy wszystkich zgłoszonych kandydatów), na których głosuje jako na radnych i osobno jako na zastępców w myśl ust. (8) art. 32; komisja wyborcza głosy takie przyjmuje protokolarnie na specjalnym arkuszu według wzoru, załączonego do instrukcji. (Nr. 5).

Do art. 33

1) W praktyce żądanie komisji do ustalenia przez głosującego tożsamości ograniczać się będzie do na ogół bardzo nielicznych przypadków. W zasadzie do ustalenia tożsamości będą mogły służyć wszelkiego rodzaju dokumenty, wydane przez władze publiczne, a stwierdzające tożsamość osoby w sposób, nie nasuwający zasadniczych wątpliwości. Cechą zasadniczą dokumentu powinna być jego aktualność.

2) Za dowody wystarczające do wylegitymowania się uznać należy 1) dowody osobiste, wydane nawet w/g dawnego typu, 2) książeczki wojskowe, ewentualnie książki stanu służby oficerskiej, 3) paszporty zagraniczne, 4) legitymacje urzędnicze i służbowe oraz emerytalne, 5) zaświadczenia zarządu gminnego, 6) legitymacje Ubezpieczalni Społecznej itp. typy dokumentów publicznych.

Stosować należy zasadę przyjmowania za dowód stwierdzający tożsamość możliwie wszelkie dokumenty nie budzące wyraźnych wątpliwości.

Do art. 37

1) Niezwłocznie po zakończeniu głosowania komisja wyborcza przystępuje do protokolarnego ustalenia liczby i ważności oddanych głosów. W tym celu przewodniczący komisji wyborczej w obecności członków komisji i ewent. pełnomocników, ustala nienaruszalność pieczęci (znaku) na urnie wyborczej, po czym otwiera urnę wyborczą, wyjmuje z urny koperty, liczy je, jak również ustala liczbę wyborców głosujących do protokołu (pkt. 2 instr. do art. 32) i porównywa liczbę ogólną stąd powstałą z liczbą wyborców, którzy oddali głos według spisu wyborców. Jeżeli powyższe liczby nie są jednakowe, należy to zaznaczyć w protokole wyborczym (art. 41) podając przyczyny, które mogą niezgodność tę wyjaśnić. Następnie przewodniczący wyjmuje z kopert karty do głosowania i odczytuje ich treść, dwaj zaś członkowie komisji wyborczej wpisują do dwóch arkuszy obliczeniowych (wzór Nr. 6 głosy, oddane ważnie na poszczególnych kandydatów na radnych i zastępców radnych. W ten sam sposób postępuje się z głosami, oddanymi do protokołu. W trakcie odczytywania karty do głosowania, przewodniczący komisji bada jej ważność oraz ważność głosów na poszczególnych kandydatów.

2) Karty do głosowania, unieważnione całkowicie, przewodniczący komisji składa osobno, po czym wiąże je sznurkiem i na zewnętrznej okładce oznacza napisem: „(ilość). . . . kart do głosowania unieważnionych“. Tak samo postąpi z kartami do głosowania częściowo unieważnionymi, opatrując je napisem „(ilość) . . . . kart do głosowania częściowo unieważnionych“. „Głosów ważnych na radnych . . . . (ilość) . . . ., na zastępców radnych . . . . (ilość)“. „Głosów unieważnionych na radnych . . . . (ilość) . . . ., na zastępców radnych . . . . (ilość) . . . .“. Wreszcie osobno składa pozostałe w pełni ważne karty do głosowania, oznaczając je napisem" . . . . . (ilość) . . . . kart do głosowania ważnych, głosów ważnych na radnych (ilość) . . . , na zastępców radnych (ilość) . . . .", oraz tak samo postąpi z protokółami głosów oddanych ustnie, oznaczając je nazewnątrz stosownym napisem. Tak ułożone wypełnione karty do głosowania przewodniczący komisji dołącza do akt komisji wyborczej.

3) Za kartę do głosowania zupełnie nieczytelną uznać należy tę kartę, której nie może odczytać żaden z członków komisji.

Do art. 38 i 39

1) Nazwiska wybranych radnych ogłasza się w porządku alfabetycznym. Natomiast kolejność wybranych zastępców radnych ustala się i ogłasza według kolejno uzyskanych przez nich liczby głosów, począwszy od liczby największej, przy czym najpierw umieszcza się na liście zastępców radnych w tej kolejności osoby wybrane w pierwszym głosowaniu a następnie dopiero w głosowaniu ściślejszym. Jeżeli dwie lub kilka osób uzyskało po jednakowej ilości głosów, o kolejności rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej (analogicznie do przepisu art. 38 ust. (3) i art. 39 ust. (3) zdanie ostatnie).

2) W przypadku wyboru jednego i tego samego kandydata na radnego i zastępcę, liczba zastępców musi być uzupełniona tym kandydatem, który z kolei uzyskał największą ilość głosów, przy czym jak chodzi o głosowanie pierwsze, a nie ściślejsze, otrzymał ustawowo wymagane minimum głosów.

Przykład przyznawania mandatów.

Gromada posiada 800 mieszkańców. Wybiera 16 radnych. Podzielona jest na 2 okręgi wyborcze.

I okręg wybiera 4 radnych (200 mieszkańców)
II „ „ 12 „ (600 „)

I „ posiada 120 wyborców. Zgłoszono 36 kandydatów, ale wskutek cofnięcia zgody przez niektórych oraz unieważnienia szeregu kandydatur przez gromadzką komisję wyborczą, pozostało ważnych 20 kandydatur: A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M. Wyborca może głosować na jednego kandydata na radnego i jednego na zastępcę radnego (art. 36 ust. (1) ustawy).

W pierwszym głosowaniu oddano głosy:

na radnych	na zastępców radnych
A—35	8
B—11	12
C— 9	35
D—10	15
E—11	8
F— 8	4
G— 6	8
H— 4	10
I—10	0
K—10	3
L— 5	8
M— 3	9
razem 120	120

$^1/_{10}$ wszystkich osób ważnie głosujących 120 : 10 = 12

Wobec tego w pierwszym głosowaniu wybrano

na radnych	na zastępców radnych
(A 35)	C (35)
	D (15)
	B (12)

Pozostają do obsadzenia jeszcze trzy mandaty radnych i jeden mandat zastępcy radnego.

W głosowaniu ściślejszym na radnych można głosować tylko na jednego spośród 6 kandydatów na radnych, a mianowicie:

1) B (11), 2) E (11), 3) D (10), 4) I (10), 5) C (9), 6) F (8), tego ostatniego, jako wylosowanego spośród kandydatów F i K, gdyż w pierwszym głosowaniu otrzymali po jednakowej ilości głosów. Na listę kandydatów na zastępcę radnego do głosowania ściślejszego powinno się wpisać w myśl art. 39 ust. (1) dwa nazwiska kandydatów, ale wobec tego, że kandydaci wybrani na zastępców w I głosowaniu C, D, B, kandydują w głosowaniu ściślejszym na radnych, stosuje się tu art. 39 ust. (5) zdanie ostatnie, dopisuje się więc na liście kandydatów na zastępców jeszcze dwóch kandydatów, bowiem różnica między liczbą osób, wybranych na zastępców w I głosowaniu i kandydujących w głosowaniu ściślejszym na radnych (3), a liczbą mandatów zastępców, wymagających obsadzenia w głosowaniu ściślejszym (1) stanowi cyfrę 2.

Na listę kandydatów na zastępców do głosowania ściślejszego wpisuje się więc 4 nazwiska kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu, jako kandydaci na zastępców poza wybranymi — otrzymali kolejno największe ilości głosów: 1) H (10), 2) M (9) oraz 3) E (8) i 4) G (8), ci dwaj ostatni, jako wylosowani spośród kandydatów E (8), G (8) i L (8).

W głosowaniu ściślejszym na radnych oddano głosy na

1) B — 40
2) E — 10
3) D — 30
4) I — 10
5) C — 12
6) F — 18
120

na radnych w głosowaniu ściślejszym zostali wybrani:
1) B (40), 2) D (30) i 3) F (18)

W głosowaniu ściślejszym na zastępców radnych oddano głosy na:

1) H — 50
2) M — 35
3) E — 15
4) G — 20

Ponieważ kandydaci wybrani na zastępców radnych w I głosowaniu B i D zostali w głosowaniu ściślejszym wybrani na radnych, więc obsadzenia wymagają 3 mandaty zastępców, które uzyskują: 1) H (50), 2) M (35) i 3) G (20).

Wynik ostateczny w I okręgu

na radnych wybrano 1) A, 2) B, 3) D i 4) F, na zastępców w kolejności otrzymanych głosów w I głosowaniu, a następnie w ściślejszym 1) C (35), 2) H (50), 3) M (35) i 4) G (20).

II okręg posiada 360 wyborców i wybiera 12 radnych. Zgłoszono 48 kandydatów, na skutek jednak dobrowolnego cofnięcia przez niektórych z nich zgody oraz unieważnienia szeregu kandydatur, pozostało 30 kandydatów: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L Ł, M. N, O, P, R, S, T, U, W, Z, X, AA, BB, CC, DD, EE i FF. Wyborca może głosować na 3 kandydatów jako na radnych i na 3 kandydatów jako na zastępców radnych. (Art. 36 ust. (1) ustawy).

W pierwszym głosowaniu oddano głosy:

na radnych	na zastępców radnych
A — 60	10
B — 50	45
C — 45	15
D — 25	25
E — 35	35
F — 60	25
G — 60	35
H — 35	50
I — 15	55
J — 20	45
K — 35	35
L — 35	35
Ł — 10	60
M — 50	20
N — 35	45
O — 50	40
P — 35	45
R — 35	50
S — 55	40
T — 20	50
U — 60	10
W — 50	10
Z — 35	40
X — 35	35
AA — 25	50
BB — 50	25
CC — 35	40
DD — 10	60
EE — 10	50
FF — —	—
1.080	1.080

1/10 wszystkich osób ważnie głosujących: $360:10=36$. Wobec tego w pierwszym głosowaniu wybrano:

na radnych	na zastępców radnych
A (60)	B (45)
B (50)	H (50)
C (45)	I (55)
F (60)	J (45)
G (60)	Ł (60)
M (50)	N (45)
O (50)	P (45)
S (55)	R (50)
U (60)	T (50)
W (50)	AA (50)
BB (50)	DD (60)
	EE (50)

Pozostaje nieobsadzony jeden mandat radnego. Ponieważ B został wybrany na radnego i na zastępcę radnego, zatrzymuje on mandat tylko radnego, a na zastępcę radnego w miejsce B wchodzi Z lub CC, o czym rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej. Pozostały 1 mandat radnego obsadza się w głosowaniu ściślejszym na 2 kandydatów wylosowanych spośród kandydatów: E, H, K, L, N, P, R, Z, X, CC. Jeżeli los padł na kandydatów E i H i w głosoowaniu ściślejszym kandydat H został wybrany za radnego, wówczas na zastępcę radnego w miejsce kandydata H wchodzi kandydat Z lub CC, zależnie od tego, który z nich został uprzednio zastępcą radnego w miejsce kandydata B. W ten sposób ostateczny wynik wyborów przedstawia się następująco:

wybrano na radnych: 1) A, 2) B, 3) C, 4) F, 5) G, 6) M, 7) O, 8) S, 9) U, 10) W, 11) BB, 12) H, na zastępców radnych: 1) Ł (60), 2) DD (60), 3) J (55), 4) AA (50), 5) EE (50), 6) T (50), 7) R (50), 8) J (45), 9) N (45), 10) P (45), 11) Z (40) (w miejsce B), 12) CC (40), w miejsce H).

W przypadku jednakowej ilości głosów o kolejności rozstrzyga los (np. Ł, DD itd).

4) Zaznaczyć należy, że przykłady oparte są na przypuszczeniu, iż wszyscy uprawnieni wyborcy biorą udział w głosowaniu i wykorzystują wszystkie rozporządzalne głosy. W praktyce może się jednak zdarzyć, że niektórzy wyborcy, mając np. prawo oddania trzech głosów, oddadzą tylko dwa lub jeden głos.

Do art. 40

1) Art. 40 stosuje się nie tylko w przypadku, gdy zostało dokonane jedno tylko zgłoszenie, ale również w przypadku, gdy dokonano 2 lub kilku zgłoszeń kandydatów jednak wskutek unieważnienia wadliwych zgłoszeń w trybie art. 25 pozostało ważne tylko jedno zgłoszenie.

2) Art. 40 stosuje się w drodze analogii również w przypadku gdy dokonano 2 lub kilku zgłoszeń kandydatów ale wskutek unieważnienia przez komisje wyborczą niektórych kandydatur, albo wskutek cofnięcia zgody przez szereg kandydatów, pozostali kandydaci na wszystkich zgłoszeniach łącznie stanowią liczbę równą albo mniejszą od ilości mandatów radnych gromadzkich, przypadającej na okręg wyborczy (na gromadę nie podzieloną na okręgi).

3) Jeżeli łączna suma uznanych za ważne kandydatur 2 lub więcej zgłoszeń jest równa lub mniejsza od łącznej liczby mandatów rad-

nych i zastępców, przypadającej na okręg wyborczy (gromadę), ale jest większa od liczby mandatów tylko radnych — to w takim przypadku głosowanie musi być przeprowadzone, gdyż chodzi o dokonanie spośród wszystkich kandydatur wyboru radnych i zastępców oraz o ustalenie kolejności, w jakiej zastępcy mają być zamieszczeni na liście zastępców.

4) Okoliczność, o której mowa w zdaniu pierwszym art. 40, oraz wynik wyboru bez głosowania, komisja wyborcza stwierdza protokolarnie. Protokół podpisuje przewodniczący i członkowie komisji.

Do art. 41

1) Protokół wyborczy (wzór Nr 7) sporządza w 2 egzemplarzach ta komisja wyborcza, przed którą odbyło się głosowanie.

Jeżeli wybór radnych nastąpił bez głosowania, zgodnie z art. 40 gromadzka komisja wyborcza stwierdza to w formie specjalnego protokołu i nie sporządza protokołu (patrz pkt. 4 instrukcji do art. 40), wymaganego w art. 41.

2) Pełnomocnicy, o których mowa w art. 28 ustawy mają prawo przeczytać protokół wyborczy.

3) Krótkie uwagi w myśl ust. (2) art. 41 powinny być zamieszczone w tekście protokołu, natomiast dłuższe motywy powinny być złożone na piśmie, opatrzonym datą i własnoręcznym podpisem zgłaszającego uwagi, o czym powinna być uczyniona tylko wzmianka w tekście protokołu. Pismo takie powinno być dołączone do protokołu, stanowiąc jego załącznik.

Do art. 42

Protokół wyborczy wraz z aktami, okręgowa komisja wyborcza przesyła tego samego dnia, w którym go sporządziła gromadzkiej komisji wyborczej, a ta 1 egzemplarz protokołu wyborczego przesyła staroście wprost albo za pośrednictwem zarządu gminnego (zależnie od zarządzenia starosty).

Do art. 45

1) Własnoręczność podpisów pod protestem bada z własnej inicjatywy lub na polecenie starosty powiatowego, jedynie gromadzka komisja wyborcza i może w tym celu wzywać wyborców. Komisja wyborcza ma prawo czynić to za pośrednictwem pełnomocnika, jeżeli protest wniosła ta sama grupa wyborców, która w swoim czasie dokonała zgłoszenia kandydatów. Gromadzka komisja wyborcza musi przestrzegać przy wykonywaniu powyższych czynności przepisów ust. (2) art. 24.

2) Gromadzka komisja wyborcza po otrzymaniu protestu powinna sprawdzić, czy osoby podpisane pod protestem są uprawnione do złożenia go, czyli czy figurują w ostatecznie ustalonym (art. 20 ust. (1)) spisie wyborców danego okręgu wyborczego (względnie całej gromady, jeżeli nie była na okręgi podzielona). Komisja ma też prawo z własnej inicjatywy badać własnoręczność podpisów pod protestem.

Wynik powyższych badań oraz wyjaśnienia na wszystkie okoliczności, podniesione w proteście, gromadzka komisja wyborcza powinna ująć w formę protokółu, podpisanego przez przewodniczącego i członków komisji. Jeżeli zarzuty protestujących dotyczą działalności okręgowej komisji wyborczej lub jej przewodniczącego, przewodniczący gromadzkiej komisji wyborczej winien wezwać okręgową komsję wyborczą względnie jej przewodniczącego do złożenia wyjaśnienia na piśmie.

Przewodniczący gromadzkiej komisji wyborczej przesyłając protest staroście powiatowemu, winien załączyć doń protokół wyborczy, protokół zawierający wyjaśnienia, okoliczności, podniesionych w proteście oraz wszystkie akta wyborcze (zgłoszenia kandydatów i karty do głosowania, odpowiednio ułożone i powiązane).

Wyjaśnienia i wskazówki do przepisów o wyborze radnych gminnych.

Do art. 55

1) Kolegium zarządu gminnego obowiązane jest dokonać wyboru członków komisji wyborczej, nie później jak na 6 dni przed dniem wyborów radnych gminnych.

Nazwiska wybranych członków zarząd gminy podaje do wiadomości przewodniczącemu komisji wyborczej.

2) Z zestawienia przepisów ust. (1), (2), (3) i (4) wynika, że w przypadku podziału gminy na okręgi wyborcze można gminnej komisji wyborczej zlecić pełnienie czynności komisji okręgowej w siedzibie gminy, stąd też rzeczą naj bardziej praktyczną będzie, by po powołaniu gminnej komisji wyborczej powołać jednocześnie przewodniczącego i członków tej komisji na przewodniczącego i członków komisji okręgowej.

W takim przypadku gminna komisja wyborcza będzie sprawowała wszystkie czynności komisji okręgowej (przeprowadzenie głosowania, obliczenie wyników) a ponadto zestawi i ogłosi wyniki wyborów we wszystkich okręgach zgodnie z przepisami art. 72 ustawy,

Do art. 57

1) Spis członków każdego kolegium wyborczego przesyła wójt przewodniczącemu komisji wyborczej przed dniem zebrania wyborczego.

2) Wzór zawiadomienia członków kolegium wyborczego o zebraniu wyborczym w załączeniu (Nr 8).

Do art. 60

Do postanowień art. 60 odnoszą się uwagi, zamieszczone w niniejszej instrukcji przy art. 23 i 25 z tą zmianą, że zgłoszenie kandydatów zastępuje się przy wyborach radnych gminnych listami kandydatów.

Do art 62

Przy wykonywaniu postanowień art. 62 stosować należy również wyjaśnienia, zamieszczone w instrukcji do art. 25 z tą zmianą, że w myśl art. 62 ust. (1) komisja wyborcza może skreślić kandydata z urzędu bez wzywania pełnomocnika w trzech przypadkach, a nie w dwóch jak przy art. 25.

Do art. 63

Wzór ogłoszenia list kandydatów podany jest w załączeniu (Nr 9).

Do art. 68

Jeżeli liczba kandydatów, na których głosowano z danej listy, nie wyczerpuje pełnej ilości przypadającej na tę listę mandatów radnych, pozostałe mandaty nie zostaną obsadzone, np. jednej z list przyznano trzy mandaty, jednak z pośród kandydatów zgłoszonych na tej liście głosowano tylko na dwóch kandydatów. Wobec powyższego mandaty przyznane tej liście uzyskują tylko ci dwaj kandydaci, zaś trzeci mandat pozostanie nie obsadzony. Ale zasady tej nie stosuje się do zastępców radnych z uwagi na art. 69 ustawy ust. (3).

Do art. 69

Jeśli kandydat z listy, której przy podziale mandatów uskutecznionym w myśl art. 68 nie przyznano żadnego mandatu, uzyska liczbę głosów przewyższającą połowę wspólnego ilorazu wyborczego dla całego okręgu, wówczas kandydat taki (określony dalej jako kandydat Z) otrzymuje mandat radnego, przyczym zachodzić mogą tu następujące przypadki:

I. przy podziale mandatów nie wszystkie mandaty zostały obsadzone.

1) W przypadku nie obsadzenia mandatów na jednej tylko liście — kandydat Z otrzymuje jeden z mandatów nie obsadzonych (patrz wyjaśnienia do art. 68),

2) jeżeli z dwu lub więcej list nie wszystkie mandaty zostały obsadzone — traci mandat lista, która uzyskała najmniejszą ilość głosów spośród tych list,

3) jeśli dwie lub więcej list, z których nie wszystkie mandaty zostały obsadzone, uzyskały jednakową ilość głosów, o utracie mandatu przez jedną z tych list decyduje los wyciągnięty przez przewodniczącego;

II. przy podziale mandatów zostały obsadzone wszystkie mandaty:

1) Na korzyść kandydata Z traci mandat kandydat, który uzyskał z innej listy mniejszą od kandydata Z ilość głosów, a przy tym najmniejszą spośród kandydatów innych list, którzy mają prawo do mandatów,

2) jeśli dwóch lub więcej kandydatów z jednej listy uzyskało jedną i tę samą lecz mniejszą od kandydata Z ilość głosów, przy tym najmniejszą spośród kandydatów, którzy mają prawo do mandatu — o utracie mandatu rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego,

3) jeśli dwóch lub więcej kandydatów uzyskało z różnych list jedną i tę samą, lecz mniejszą od kandydata Z ilość głosów, a przy tym najmniejszą spośród kandydatów, którzy mają prawo do mandatu — mandat traci kandydat z listy, która otrzymała najmniejszą ilość głosów,

4) jeśli dwóch lub więcej kandydatów uzyskało z różnych list jednakowe lecz mniejsze od kandydata Z liczby głosów, a listy na których figurują kandydaci otrzymały również jednakowe liczby głosów — o utracie mandatu przez jednego z tych kandydatów decyduje los wyciągnięty przez przewodniczącego.

Z wyżej wyjaśnionych postanowień art. 69 wynika, że o przyznaniu mandatów może niekiedy decydować nie liczba głosów, uzyskana przez poszczególne listy, lecz liczba głosów uzyskana przez poszczególnych kandydatów pod warunkiem, aby kandydaci ci otrzymali liczbę głosów większą niż połowa wspólnego ilorazu wyborczego. W pewnych zatem przypadkach poszczególna lista może utracić wszystkie względnie jedyny przyznany jej początkowo mandat.

Przykłady wyborów radnych gminnych.

Gmina wiejska wybiera 12 radnych, podzielona jest na 3 okręgi wyborcze po 4 mandaty w każdym.

I okręg wyborczy.

W I okręgu wyborczym (kolegium wyborczym) głosowało 40 członków kolegium wyborczego. Ważnych głosów oddano 160, przy czym głosy te uzyskali:

z listy Nr I		*z listy Nr III*	
kandydat $\overset{I}{A}$	— 40 gł.	kandydat $\overset{III}{A}$	— 24 gł.
$\overset{I}{B}$	— 38 „	$\overset{III}{B}$	— 0 „
$\overset{I}{C}$	— 0 „	$\overset{III}{C}$	— 0 „
$\overset{I}{D}$	— 0 „	$\overset{III}{D}$	— 0 „
$\overset{I}{E}$	— 0 „	$\overset{III}{E}$	— 0 „
$\overset{I}{F}$	— 0 „	$\overset{III}{F}$	— 0 „
$\overset{I}{G}$	— 0 „	$\overset{III}{G}$	— 0 „
$\overset{I}{H}$	— 0 „	$\overset{III}{H}$	— 0 „
	78 gł.		24 gł.

z listy Nr II

kandydat	$\overset{\text{II}}{A}$	— 15 gł.
	$\overset{\text{II}}{B}$	— 22 „
	$\overset{\text{II}}{C}$	— 5 „
	$\overset{\text{II}}{D}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{E}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{F}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{G}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{H}$	— 0 „
		42 gł.

z listy Nr IV

kandydat	$\overset{\text{IV}}{A}$	— 10 gł.
	$\overset{\text{IV}}{B}$	— 6 „
	$\overset{\text{IV}}{C}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{D}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{E}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{F}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{G}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{H}$	— 0 „
		16 gł.

Przystępuje się do pierwszego obliczenia wyników głosowania zgodnie z art. 68 ustawy.

Dzielimy sumy głosów, uzyskanych przez wszystkich kandydatów poszczególnych list czyli całe listy (tj. 78, 42, 24 i 16) przez 1, 2, 3 itd., aż da się uszeregować cztery największe ilorazy. Będą to ilorazy 78, 42, 39 i 26 przy czym ilorazy 78, 39 i 26 należą do listy Nr 1, której winny przypaść trzy mandaty, zaś iloraz 42 do listy Nr II, której winien przypaść jeden mandat. Listy Nr III i IV pozostawałyby bez mandatów.

Ponieważ jednak z listy Nr I głosowano jedynie na dwóch kandydatów, t.j. kandydata $\overset{\text{I}}{A}$ i $\overset{\text{I}}{B}$, lista ta otrzymuje tylko dwa mandaty, lista Nr II—1 mandat, zaś jeden mandat nie zostanie obsadzony.

Następuje drugie ostateczne obliczenie zgodnie z art. 69 ustawy.

Kandydat $\overset{\text{III}}{A}$ z listy Nr III otrzymał 24 głosów, co przekracza połowę wspólnego ilorazu wyborczego (160 : 4 : 2 = 20), kandydat ten otrzymuje mandat, przypadający liście Nr I, lecz nie obsadzony, wobec tego, iż lista kandydatów, na których głosowano z listy Nr I nie wyczerpuje pełnej ilości mandatów, przypadających na tę listę.

W ten sposób ostateczny wynik wyborów w okręgu I jest następujący:

Lista Nr	I	2 mandaty	$\overset{\text{I}}{A}$	(40 głosów)
			$\overset{\text{I}}{B}$	(38 „)
„ „	II	1 „	$\overset{\text{II}}{B}$	(22 „)
„ „	III	1 „	$\overset{\text{III}}{A}$	(24 „)

II okręg wyborczy

W okręgu głosowało 40 członków kolegium wyborczego, ważnych głosów oddano też 160, przy czym głosy te uzyskali:

z listy Nr I

kandydat	$\overset{\text{I}}{A}$	— 30 gł.
	$\overset{\text{I}}{B}$	— 28 „
	$\overset{\text{I}}{C}$	— 12 „
	$\overset{\text{I}}{D}$	— 8 „
	$\overset{\text{I}}{E}$	— 0 „
	$\overset{\text{I}}{F}$	— 0 „
	$\overset{\text{I}}{G}$	— 0 „
	$\overset{\text{I}}{H}$	— 0 „
		78 gł

z listy Nr III

kandytat	$\overset{\text{III}}{A}$	— 25 gł.
	$\overset{\text{III}}{B}$	— 0 „
	$\overset{\text{III}}{C}$	— 0 „
	$\overset{\text{III}}{D}$	— 0 „
	$\overset{\text{III}}{E}$	— 0 „
	$\overset{\text{III}}{F}$	— 0 „
	$\overset{\text{III}}{G}$	— 0 „
	$\overset{\text{III}}{H}$	— 0 „
		25 gł.

z listy Nr II

kandydat	$\overset{\text{II}}{A}$	— 20 gł.
	$\overset{\text{II}}{B}$	— 15 „
	$\overset{\text{II}}{C}$	— 5 „
	$\overset{\text{II}}{D}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{E}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{F}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{G}$	— 0 „
	$\overset{\text{II}}{H}$	— 0 „
		40 gł.

z listy Nr IV

kandydat	$\overset{\text{IV}}{A}$	— 10 gł.
	$\overset{\text{IV}}{B}$	— 7 „
	$\overset{\text{IV}}{C}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{D}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{E}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{F}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{G}$	— 0 „
	$\overset{\text{IV}}{H}$	— 0 „
		17 gł.

Rozdział mandatów w wyniku pierwszego obliczenia (art. 68) pomiędzy listy kandydatów przedstawia się jak następuje: Lista Nr I wykazuje 3 największe ilorazy 78, 39, 26 it.d. i otrzymuje 3 mandaty, lista Nr II iloraz 40, czyli ma prawo do 1 mandatu, lista Nr III i IV ilorazów nie wykazują, a więc pozostają bez mandatów.

Następuje ostateczne obliczenie zgodnie z art. 69 ustawy.

Kandydat $\overset{\text{III}}{A}$ z listy Nr III, która nie otrzymała żadnego mandatu, otrzymał 25 głosów, a więc więcej niż połowę ogólnego ilorazu, stanowiącego liczbę 20 (160 : 4 = 20) — kandydat zaś $\overset{\text{I}}{C}$ z listy Nr I otrzymał mniej głosów niż kandydat $\overset{\text{III}}{A}$ i najmniej z pośród kandydatów, którzy otrzymali mandat. Stąd więc kandydat $\overset{\text{III}}{A}$ otrzymuje mandat kosztem kandydata $\overset{\text{I}}{C}$ z listy Nr I.

W ten sposób ostateczny wynik wyborów w okręgu II jest następujący:

z listy Nr I wybrano kandydata

A^{I} (30 głosów)
B^{I} (28 głosów)

z listy Nr II wybrano kandydata

A^{II} (20 głosów)
A^{III} (25 głosów)

III okręg wyborczy.

Przy 50 głosujących i wyborze 4 radnych zgłoszono 4 listy. Wyniki pierwszych obliczeń są następujące:

z listy Nr I

kandydat A^{I}	— 30 gł.
B^{I}	— 20 „
C^{I}	— 16 „
D^{I}	— 14 „
E^{I}	— 0 „
F^{I}	— 0 „
G^{I}	— 0 „
H^{I}	— 0 „
	80 gł.

z listy Nr III

kandydat A^{III}	— 26 gł.
B^{III}	— 1 „
C^{III}	— 1 „
D^{III}	— 0 „
E^{III}	— 0 „
F^{III}	— 0 „
G^{III}	— 0 „
H^{III}	— 0 „
	28 gł.

z listy Nr II

kandydat A^{II}	— 20 gł.
B^{II}	— 10 „
C^{II}	— 8 „
D^{II}	— 7 „
E^{II}	— 0 „
F^{II}	— 0 „
G^{II}	— 0 „
H^{II}	— 0 „
	45 gł.

z listy Nr IV

kandydat A^{IV}	— 20 gł.
B^{IV}	— 20 „
C^{IV}	— 4 „
D^{IV}	— 3 „
E^{IV}	— 0 „
F^{IV}	— 0 „
G^{IV}	— 0 „
H^{IV}	— 0 „
	47 gł.

Przystępuje się do pierwszego obliczenia wyników głosowania zgodnie z art. 68 ustawy.

4 mandaty przypadają listom, wykazującym cztero kolejno największe ilorazy, otrzymane z podzielenia ilości głosów, oddanych na te listy przez 1, 2, 3 itd.

Lista Nr	I	80,40, 26	= 2 mandaty
„ „	II	45,22	= 1 mandat
„ „	III	28,14	= 0 „
„ „	IV	47,23	= 1 „

Według art. 68 z listy Nr I powinni otrzymać mandaty A^{I} i B^{I}, z listy Nr II A^{II}, a z listy Nr IV kandydat wylosowany spośród A^{IV} i B^{IV} (po 20 głosów) np więc A^{IV}.

Następuje ostateczne obliczenie wyniku głosowania zgodnie z art. 69 ustawy.

Kandydat A^{III} z listy Nr III otrzymał 26 głosów, t. j. więcej niż połowę wspólnego ilorazu wyborczego, który równa się 25 (200 : 4 = = 50 : 2 = 25) oraz więcej niż kandydat B^{I}, A^{II} i A^{IV}. Kandydat A^{III} otrzymuje więc mandat; trzeba jednak ustalić, kosztem którego kandydata.

Otóż kosztem listy Nr II, gdyż kandydaci B^{I}, A^{II} i A^{IV} otrzymali po jednakowej ilości głosów, lecz lista Nr II uzyskała najmniejszą ilość głosów spośród list Nr I, II i IV.

Ostateczny więc wynik wyborów w okręgu III jest następujący: na radnych wybrano:

z listy	Nr	I	kandydatów	A^{I}, B^{I}
„ „	„	II	„	— —
„ „	„	III	„	A^{III}
„ „	„	IV	„	A^{IV}

Gdyby listy Nr II i IV otrzymały jednakowe ilości głosów, wówczas o utracie mandatu przez kandydata jednej z tych list decydowałby los.

Do art. 70

Należy stosować analogicznie wyjaśnienia zamieszczone do art. 40.

Do art. 71

1) Po ustaleniu wyników wyborów komisja wyborcza sporządza protokół w dwóch egzemplarzach (wzór Nr 10), z których jeden powinna przesłać do gminnej komisji wyborczej, a to celem dokonania przez nią zestawień wyników wyborów z obszaru całej gminy (patrz wskazówki pkt. 2 do art. 55).

2) Do postanowień art. 71 odnoszą się wyjaśnienia Instrukcji do art. 41 pkt. 2.

Do art. 72

Wzór ogłoszenia o wyniku wyborów podany jest w załączeniu (Nr 11).

Wzór Nr 1 (do art. 14)

SPIS WYBORCÓW

uprawnionych do głosowania przy wyborze radnych gromadzkich i ich zastępców

w gromadzie .... (okręgu Nr ....)

L. p.	Nazwisko	Imię*)	Miejscowość osiedle	Nazwa ulicy Nr domu	Data urodzenia (rok, miesiąc, dzień)	Od kiedy mieszka w gromadzie	Stwierdzenie oddania głosu w głosowaniu głównym	Stwierdzenie oddania głosu w głosowaniu ściślejszym	Stwierdzenie oddania głosu w głosowaniu w wyborach uzupełniających	Uwagi oraz odnotowania specjalnego tytułu zapisu, jak np.: „właściciel nieruchomości", „funkcjonariusz państwowy" i t.p. „zawieszony w wyk. pr. wyb. z art. . . K. K."
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Spis obejmuje .... słownie .... wyborców.

(Miejscowość), dn. .... 193..... r.

Przełożony gminy ....

*) Jeżeli w spisie wypada zamieścić 2 lub więcej wyborców, zamieszkałych w jednej i tej samej miejscowości o jednakowym brzmieniu nazwiska i imienia, należy w rubryce „Imię" podać imię ojca lub matki oraz ewent. inne charakterystyczne dane, ułatwiające komisji wyborczej ustalenie tożsamości

ZARZĄD GMINNY **Wzór Nr 2 (do art. 15)**

w ____________________

____________________, dnia ____________________ 193___ r.

OBWIESZCZENIE

Na podstawie art. 15 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) oraz zgodnie z zarządzeniem Starosty Powiatowego w ____________________ z dnia ____________________ 193___ r. Nr ________ o zarządzeniu wyborów gromadzkich podaję do powszechnej wiadomości, co następuje:

I. Liczba mandatów i podział na okręgi.

Na gromadę ____________________ przypada ________ mandatów radnych i tyluż mandatów zastępców radnych.

Obszar gromady został podzielony na ________ okręgów wyborczych, a mianowicie:

Okręg wyborczy Nr I obejmuje ____________________ i wybiera ______ radnych i tyluż ich zast.
(wsie, ulice i domostwa)

" " Nr II " ____________________ " ______ radnych i tyluż ich zast.

itd.

II. Skład komisji wyborczych.

Na przewodniczącego gromadzkiej komisji wyborczej powołany został ____________________ ____________________ na zastępcę przewodniczącego ____________________

Na członków gromadzkiej komisji wyborczej wybrano:

____

____

Okręg wyborczy Nr I.

Na przewodniczącego okr. kom. wyb. powołany został ____________________

na zastępcę przewodniczącego " " ____________________

na członków powołani zostali: ____________________

____

Okręg wyborczy Nr II.

Na przewodniczącego okr. kom. wyb. powołany został ____________________

na zastępcę przewodniczącego " " ____________________

na członków powołani zostali: ____________________

____

III. Dni i godziny urzędowania komisji wyborczej.

Lokal gromadzkiej komisji wyborczej mieści się w ____________________

Komisja urzęduje w dniach ____________________ w godzinach od ________ do ________

Spisy wyborców, uprawnionych do głosowania wyłożone będą w ____________________ w dniach ____________________ w czasie od godz. ________ do godz. ________

W czasie wyłożenia spisu, każdy mieszkaniec danego okręgu wyborczego — gromady ma prawo

przeglądać spisy wyborców swego okręgu—gromady a mieszkaniec, który ma prawo wybierania do rady gromadzkiej (co najmniej lat 24), może wnosić do gromadzkiej komisji wyborczej uzasadnione reklamacje z żądaniem dodatkowego wpisania lub skreślenia ze spisów.

IV. Zgłaszanie kandydatów.

W dniach ______________ i w godz. od ______ do ______ w lokalu gromadzkiej komisji wyborczej wyborcy mogą zgłaszać kandydatów na radnych, którzy są jednocześnie kandydatami na zastępców radnych. Każde zgłoszenie kandydatów powinno być podpisane własnoręcznie lub zgłoszone osobiście do protokołu komisji wyborczej przez co najmniej 10 wyborców, wpisanych do spisu wyborców danego okręgu—gromady.

V. Dzień głosowania.

Głosowanie odbędzie się w lokalu ______________________
w dniu ______________ i w godz. od 8-ej do 18-ej.

VI. Tekst przepisów ustawy.

Przytaczam tekst przepisów ustawy.

Art. 16 — przytoczyć pełny tekst.

Art. 20 ust. (2) „ „ „

WÓJT

GROMADZKA KOMISJA WYBORCZA

w ______________

Wzór Nr 3 (do art. 25)
niepotrzebne skreślić

UNIEWAŻNIENIE ZGŁOSZENIA — KANDYDATUR

Gromadzka Komisja Wyborcza w składzie: przewodniczącego ______________ członków komisji: a) ______________ b) ______________ po rozpatrzeniu zgłoszenia, zaprotokołowanego dnia ______________ pod Nr ______ i po uprzednim bezskutecznym wezwaniu pełnomocnika ______________ działając na podstawie przepisów art. 25 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) stwierdziła:

a) nieważność zgłoszenia w całości,

b) nieważność kandydatur Nr ______

Pełnomocnik o decyzji **został** zawiadomiony na piśmie — **ustnie.**

PRZEWODNICZĄCY
GROMADZKIEJ KOMISJI WYBORCZEJ

CZŁONKOWIE:

Wzór Nr 4 (do art. 26 i 40)
niepotrzebne skreślić

GROMADZKA KOMISJA WYBORCZA ____________, dnia ____________ 193__ r.

w ____________

OBWIESZCZENIE

Na podstawie art. 26 i 40*) ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 431) podaję do powszechnej wiadomości, iż za ważne uznane zostały następujące kandydatury:

Okręg Nr I

(imię i nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania)

1) ____________

2) ____________

3) ____________

itd.

Okręg Nr II

(imię i nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania)

1) ____________

2) ____________

3) ____________

itd.

Głosowanie w okręgu Nr ______ odbędzie się ____________ i trwać będzie od godz. 8 do 18 (do 6 wieczorem).

Głosowanie odbędzie się w następujących lokalach wyborczych:

dla okręgu Nr I w ____________

" " Nr II w ____________

W gromadzie — okręgu Nr ______ głosowanie nie odbędzie się gdyż dokonano tylko jednego zgłoszenia — wskutek unieważnienia zgłoszenia kandydatur — na podstawie art. 25 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. pozostało ważne tylko jedno zgłoszenie — pozostała liczba ważnych kandydatur nie przekracza liczby mandatów, przypadających na ten okręg.

Wobec tego na podstawie art. 40 ustawy ____________ w gromadzie ____________ okręgu Nr ______ za wybranych bez głosowania należy uważać:

na radnych

(imię i nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania)

1) ____________

2) ____________

3) ____________

itd.

na zastępców radnych

(imię i nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania)

1) ____________

2) ____________

3) ____________

itd.

Poniżej podaję tekst przepisów ustawy:

Art. 29. Przytoczyć pełne brzmienie.

Art. 32. " " "

Art. 36. " " "

Art. 37. " " "

Przewodniczący Gromadzkiej Komisji Wyborczej

*) Podanie do wiadomości nazwisk radnych i zastępców, wybranych zgodnie z art. 40 może nastąpić równocześnie osobnym ogłoszeniem, wówczas zacytowanie art. 40 oraz część dotyczącą wyborów bez głosowania można skreślić.

Wzór Nr 5 (do art. 32 ust. (8)).
niepotrzebne skreślić

PROTOKÓŁ

spisany przez Gromadzką — Okręgową Komisję Wyborczą ____________________

Okręgu Nr ________ Gromady ______________________________ w dniu ______________

w lokalu Komisji Wyborczej zgodnie z art. 32 ust. (8) ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 481).

Przed Komisją Wyborczą stawił się wyborca ______________________________
(imię i nazwisko)
wpisany do spisu wyborców ______________________________ pod Nr ________ i wymienił, że oddaje głos:

na radnych

imię i nazwisko

1) ______________________________

2) ______________________________

3) ______________________________

4) ______________________________

na zastępców radnych

imię i nazwisko

1) ______________________________

2) ______________________________

3) ______________________________

4) ______________________________

Na tym protokół zakończono i podpisano.

Przewodniczący:

Członkowie:

Wzór Nr 6 (art. 37 ustawy)
(art. 44 ustawy)

Gromada ....

Okręg Wyborczy Nr ....

Głosowanie: główne — ściślejsze.

ARKUSZ*) OBLICZENIA GŁOSÓW
przy wyborach: radnych i zastępców radnych gromadzkich

																										**)
imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										

*) Dla ułatwienia komisji wyborczej obliczania głosów, arkusze obliczania głosów mogą być np. przy wyborach radnych koloru białego, zastępców radnych koloru innego np. blado-różowego.

**) Wpisywać ogólną liczbę uzyskanych przez kandydata ważnych głosów.

imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										

_______________, dnia _______________ 193__ r.
(miejscowość)

Członkowie: _______________ **Przewodniczący Komisji Wyborczej**

_______________ _______________
(podpis)

U w a g i: Powołane art. oznaczają: u góry ustawę o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych, u dołu ustawę o wyborze radnych miejskich.

W poszczególnych kratkach arkusza oznacza się kreską każdy otrzymany przez odnośnego kandydata ważny głos. W przypadku gdy zbraknie przewidzianych na karcie kratek dla któregokolwiek z kandydatów, należy nazwisko wpisać w następnej rubryce, w braku zaś takiej na tej samej karcie, należy wpisać je na nowej ,karcie i notować w dalszym ciągu oddane głosy.

Wzór Nr 7 (do art. 41)

niepotrzebne skreślić

PROTOKÓŁ WYBORCZY

Dnia________ 193__ r. w gromadzie________ okręgu Nr____ gminy________ powiatu________ odbyły się wybory radnych gromadzkich i ich zastępców w głosowaniu głównym, a w dniu________ w głosowaniu ściślejszym.

Skład Komisji Wyborczej w głosowaniu: a) głównym i b) ściślejszym *)

Przewodniczący: a) ________ b) ________

Członkowie: a) 1) ________ b) 1) ________

2) ________ 2) ________

Pełnomocnicy: a) 1) ________ b) 1) ________

2) ________ 2) ________

3) ________ 3) ________

GŁOSOWANIE GŁÓWNE

Ważnie zgłoszeni kandydaci: **)

(imię i nazwisko)

1) ________

2) ________

3) ________

4) ________

itd.

1) Liczba uprawnionych do głosowania wynosi________

2) Liczba głosujących (za pomocą kart do głosowania i ustnie do protokołu) wynosi________

3) Oddano kart do głosowania ***) ogółem________

4) Liczba głosujących ustnie do protokołu (art. 32 ust. (8))________

5) Kart do głosowania unieważnionych w całości oddano ogółem________

6) „ „ „ częściowo „ „

7) „ „ ważnych „ „

8) Ilość głosów oddanych (łącznie z oddanymi do protokołu) ogółem________

9) Ilość głosów nieważnych oddanych na radnych ogółem________

10) „ „ „ „ na zastępców radnych ogółem________

11) „ „ ważnych „ na radnych ogółem________

12) „ „ „ „ na zastępców radnych ogółem________

Niezgodność liczby głosujących z ogólną liczbą oddanych kart do głosowania tłumaczy się tym, że________

____

nie da się wyjaśnić.

13) Liczba głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów:

*) Jeśli skład komisji wyborczej w głosowaniu ściślejszym jest identyczny jak i w głównym, można uskutecznić adnotacją tej treści: „skład komisji, jak przy wyborach głównych".

**) Lista kandydatów może być podana w załączeniu.

***) Jeżeli wyborca wyjątkowo oddał osobną kartę do głosowania na radnych, a osobną na zastępców, dwie te karty traktować należy łącznie jako jedną kartę.

na radnych (imię i nazwisko otrzymał głosów)	na zastępców radnych (imię i nazwisko otrzymał głosów)
1)	1)
2)	2)
3)	3)
itd.	itd.

W wyniku *głosowania głównego* zostali wybrani

na radnych (imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.)	na zastępców radnych (imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.)
1)	1)
2)	2)
3)	3)
itd.	itd.

GŁOSOWANIE ŚCIŚLEJSZE

Ważnie zgłoszeni kandydaci do głosowania ściślejszego*)

na radnych (imię i nazwisko)	na zastępców radnych (imię i nazwisko)
1)	1)
2)	2)
3)	3)

1) Liczba głosujących w głosowaniu ściślejszym (za pomocą kart do głosowania i ustnie do protokołu) wynosi

2) Oddano kart do głosowania ogółem

3) Liczba głosujących ustnie do protokołu (art. 32 ust. (8))

4) Kart do głosowania unieważnionych w całości oddano ogółem

5) „ „ „ częściowo „ „

6) Kart do głosowania ważnych oddano ogółem

7) Ilość głosów oddanych (łącznie z oddanymi do protokołu) ogółem

8) „ „ nieważnych **) oddanych na radnych ogółem

9) „ „ „ „ na zastępców radnych ogółem

10) „ „ ważnych oddanych na radnych ogółem

11) „ „ „ „ na zastępców radnych ogółem

Niezgodność liczby głosujących z ogólną liczbą oddanych kart do głosowania tłumaczy się tym, że

nie da się wyjaśnić.

1) Ilość głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów:

na radnych (imię i nazwisko otrzymał głosów)	na zastępców radnych (imię i nazwisko otrzymał głosów)
1)	1)
2)	2)
3)	3)
itd.	itd.

W wyniku ostatecznego głosowania zostali wybrani

na radnych (imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.)	na zastępców radnych (imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.)
1)	1)
2)	2)
3)	3)
itd.	itd.

Do protokołu zgłosił uwagę treści następującej

PRZEWODNICZĄCY KOMISJI WYBORCZEJ

CZŁONKOWIE

*) Lista kandydatów może być podana w załączeniu.

**) Do liczby tej nie należy wliczać głosów nieważnych, powstałych wskutek unieważnienia w całośc kart do głosowania, a tylko głosy pozostałe po częściowym unieważnieniu kart do głosowania.

Wzór Nr 8 (do art. 57)
niepotrzebne skreślić

ZARZĄD GMINNY

w ______________________

Nr __________

Dnia ______________________

ZAWIADOMIENIE

Na podstawie art. 57 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) i zgodnie z zarządzeniem Starosty Powiatowego w ______________________

z dn. ______________________ 1938 r. Nr __________ zawiadamiam, iż zebranie wyborcze gminnego - okręgowego kolegium wyborczego odbędzie się w lokalu Gminnej - Okręgowej Komisji w ______________________

w dn. ______________________ 193____r. o godz. __________ celem dokonania wyboru radnych gminnych.

Na gminę przypada ______mandatów radnych gminnych.

Obszar gminy stanowi jeden okręg wyborczy - został podzielony na ______ okręgów wyborczych, a mianowicie:

Okręg I obejmuje gromady ______________________ i wybiera ______radnych

" II " " ______________________ " ______ "

i t. d.

Przewodniczącym Okręgowej Komisji Wyborczej jest:

w okręgu Nr I ______________________

" Nr II ______________________

Wójt

....

Zawiadomienie o zebraniu wyborczym gminnego - okręgowego kolegium wyborczego otrzymałem.

(podpis)

Dnia ______________________ 193____ r.

GMINNA—OKRĘGOWA
KOMISJA WYBORCZA

Wzór Nr 9 (do art. 63)

OGŁOSZENIE

Na podstawie art. 63 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) Komisja Wyborcza ogłasza jako uznane za ważne następujące listy kandydatów:

Nr I

1) ______________________________
imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.

2) ______________________________

3) ______________________________

4) ______________________________

Nr II

1) ______________________________
imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.

2) ______________________________

3) ______________________________

4) ______________________________

Nr III

1) ______________________________
imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.

2) ______________________________

3) ______________________________

4) ______________________________

Jednocześnie Komisja Wyborcza zawiadamia, że głosowanie rozpocznie się o godz.________ i trwać będzie do godz.________

Podaje się tekst niektórych przepisów ustawy:

art. 29 — przytoczyć pełny tekst
art. 32 — " " "
art. 37 — " " "
art. 65 — " " "
art. 36 ust. (3) " " "

PRZEWODNICZĄCY KOMISJI WYBORCZEJ

Wzór Nr 10 (do art. 71).

PROTOKÓŁ WYBORCZY

Dnia ______ 193__ r. w ______ gm. ______ okręgu Nr ___ pow. ______ odbyły się wybory radnych gminnych w liczbie ______

Czas trwania wyborów od godz. ___ do godz. ___

Skład komisji wyborczej: Przewodniczący ______

Członkowie: a) ______

b) ______

Pełnomocnicy: a) ______

b) ______

c) ______

Liczba uprawnionych do głosowania ______ liczba głosujących ______ za pomocą karty do głosowania i ustnie do protokołu.

Oddano kart do głosowania ______

Liczba głosujących ustnie do protokołu ______ (art. 64 i 39 ust. (8)).

Kart do głosowania unieważnionych w całości oddano ogółem ______

Kart do głosowania unieważnionych częściowo oddano ogółem ______

Kart do głosowania ważnych oddano ogółem ______

Ilość głosów ważnych oddanych łącznie na kandydatów wszystkich list ______

Ilość głosów nieważnych oddanych łącznie na kandydatów wszystkich list ______

Niezgodność liczby głosujących z ogólną liczbą kart do głosowania tłumaczy się tym, że ______

Oddano ważnych głosów na poszczególnych kandydatów i na listy:

Lista Nr I

nazwisko i imię — otrzymał głosów

1) ______

2) ______

3) ______

Razem głosów

Lista Nr II

nazwisko i imię — otrzymał głosów

1) ______

2) ______

3) ______

Razem głosów

Lista Nr III

nazwisko i imię — otrzymał głosów

1) ______

2) ______

3) ______

Razem głosów

Na podstawie wyniku obliczenia zgodnie z art. 68 ust. (1) (dołączonym do protokółu lista Nr I ma prawo do ___ mandatów, które według art. 68 ust. (2) przypadają kandydatowi (om) Nr ______ (imię i nazwisko, ilość głosów) lista Nr II ma prawo do ___ mandatów, które według art. 68 ust. (2) przypadają kandydatowi (om) Nr ______ (imię i nazwisko, ilość głosów) oraz lista Nr III ma prawo do ___ mandatów, które według art. 68 ust. (2) przypadają kandydatowi (om) Nr ______ (imię i nazwisko, ilość głosów) O przyznaniu mandatu kandydatowi Nr ______ (imię i nazwisko) zdecydował los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Następuje obliczenie ściślejsze według art. 69 ust. (1).

Wspólny iloraz wyborczy dla całej gminy (okręgu Nr ___) wynosi ______ (ilość)

Kandydat ______ z listy Nr ___ otrzymał głosów ___ a więc ponad połowę powyższego ilorazu wyborczego; to samo dotyczy kandydata ______ z listy Nr (ilość głosów)

Kandydat (ci otrzymuje (ją) mandat (y) nieobsadzony (e) kosztem kandydata ______ z listy Nr (ilość głosów)

O pozbawieniu mandatu kandydata ______ z listy Nr ______ zdecydował los, wyciągnięty przez przewodniczącego; losowanie odbyło się pomiędzy kandydatami: a) ______ b) ______ z listy Nr Nr ______

Ostateczny wynik wyborów jest następujący:

na radnych wybrani zostali:	na zastępców radnych wybrani zostali:
(imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.)	(imię i nazwisko, wiek, miejsce zam.)
1)	1)
2)	2)
3)	3)
itd.	itd.

Do protokółu zgłoszono następujące uwagi: ______

PRZEWODNICZĄCY KOMISJI WYBORCZEJ

CZŁONKOWIE:

Wzór Nr 11 (do art. 72)

GMINNA KOMISJA WYBORCZA

w ______

OBWIESZCZENIE

Na podstawie art. 72 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 481) Gminna Komisja Wyborcza w ______ podaje do powszechnej wiadomości wynik wyborów radnych gminnych.

Na radnych gminnych i ich zastępców wybrano:

(imię, nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania)

1) na radnego ______

„ jego zastępcę ______

2) na radnego ______

„ jego zastępcę ______

3) na radnego ______

„ jego zastępcę ______

itd.

Przewodniczący
Gminnej Komisji Wyborczej

Dnia ______ 193__ r.

Zał. Nr 2
do okólnika Nr 32

WZÓR KALENDARZA WYBORCZEGO
przy wyborze radnych gromadzkich

CZYNNOŚCI WYBORCZE	Dnia	Ilość dni przeznaczonych na daną czynność	UWAGI
Zarządzenie wyborów (art. 6)	1.X.		przykładowo
1. Powołanie komisji wyborczych (art. 8 ust. (4))	8.X.	7	
2. Przygotowanie spisów wyborców (art. 14 ust. (1))	15.X.	14	
3. Doręczenie spisów przewodniczącemu gromadzkiej komisji wyborczej (art. 14 ust. (2))	16.X.		
4. Obwieszczenie o wyborach (art. 15)	15.X.		Obwieszczenia muszą być wywieszone co najmniej przez 3 dni, np.: 15.X., 16.X., 17.X.
5. Wyłożenie spisów wyborców i okres reklamacji (art. 16)	16.X.	3 dni, czyli: 16.X., 17.X., 18.X.	
6. Doręczenie zawiadomienia o skreśleniu ze spisów (art. 17 — 19)	19.X.		
7. Wniesienie sprzeciwu przeciwko skreśleniu ze spisu (art. 19 ust. (2))	20.X.	1	
8. Zamknięcie spisów wyborców (art. 20)	21.X.		
9. Ostateczne wyłożenie spisów (art. 20 ust. (4)) (p. uwaga 2)			
10. Zgłaszanie kandydatów (art. 21)	19.X.—21.X.	3	
11. Możność wzywania wyborcy do sprawdzenia własnoręczności podpisu (art. 24)	22.X.		
12. Termin stawienia się wyborcy do sprawdzenia własnoręczności podpisu (art. 24 ust. (2))	23.X.		
13. Wezwanie pełnomocników do usunięcia braków w zgłoszeniu (art. 25 ust. 2))	24.X.		
14. Usunięcie braków (art. 25 ust. (2))	25.X.	1	
15. Ogłoszenie kandydatów i dnia głosowania (art. 26)	29 X.	3	
16. Głosowanie	2.XI.		

UWAGI: 1) Terminy czynności od 1) do 16) są nieprzekraczalne jako najpóźniejsze po zarządzeniu wyborów w dn. 1.X.

2) Ponowne wyłożenie spisów wyborców będzie możliwe tylko wtedy, gdy zamknięcie spisów (art. 20 ust. (1)) nastąpi przed 22 dniem po zarządzeniu wyborów, czyli przed 21.X. i tylko na czas do 21.X. włącznie.

STAROSTA POWIATOWY

w ___________

Nr_______

Dnia___________

Wybory do rady gromadzkiej

w_________gm.________

Zał. Nr 3 (do art. 5 ust. (3))
do okólnika Nr 32.

Do

Pana Wójta

w_____________

Na podstawie art. 5 ust. (1) i (3) ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) postanawiam, że dla wyboru radnych gromadzkich, gromada_________ _____________stanowi jeden okręg wyborczy — dzieli się na ________ okręgów wyborczych i wybiera________ radnych i tyluż ich zastępców.

I okręg wyborczy obejmuje________i wybiera_____ radnych i tyluż ich zastępców

II " " " " "

III. " " " " "

IV " " " " "

STAROSTA POWIATOWY

STAROSTA POWIATOWY

w ___________

Nr_______

Dnia___________

Wybory do rady gromadzkiej

w_________gm.________

Zał. Nr 4 do art. (6)
do okolnika Nr 32.

Do

Pana Wójta

w_____________

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. .481) zarządzam wybory radnych gromadzkich w gromadzie ____________

Dniem zarządzenia wyborów jest dzień____________ 193__r., a dniem głosowania______________

W załączeniu przesyłam kalendarz wyborczy.

STAROSTA POWIATOWY

1 zał.

STAROSTA POWIATOWY
w ____________

Nr____________

Dnia ____________

Wybory do rady gromadzkiej
w____________gm.____________

Zał. Nr 5 (do art. 8)
do okólnika Nr 32

Do

Pana ____________

w ____________

Na podstawie art. 8 ust. (5) ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) powołuje Pana na Przewodniczącego — Zastępcę przewodniczącego Gromadzkiej — Okręgowej Komisji Wyborczej Nr____________

W załączeniu przesyłam kalendarz wyborczy.

STAROSTA POWIATOWY

1 zał.

STAROSTA POWIATOWY
w ____________

Nr ____________

Dnia ____________

Wybory do rady gminnej
w ____________
podział na okręgi

Zał. Nr 6 (do art. 53)
do okólnika Nr 32

Do

Pana Wójta

w ____________

Na podstawie art. 53 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481), postanawiam, że dla wyboru radnych gminnych obszar gminy____________ stanowi jeden okręg wyborczy i wybiera____________ radnych — dzieli się na____________ okręgów wyborczych a mianowicie:

I okręg wyborczy obejmuje gromady ____________ i wybiera ____________ radnych
II " " " " ____________ " ____________ "

itd.

Nazwiska i adresy przewodniczących komisyj wyborczych podam Panu Wójtowi do wiadomości osobnym pismem.

Również odrębnym zarządzeniem ustalam termin(y) zebrania(ń) kolegium(ów) wyborczego (ych).

STAROSTA POWIATOWY

STAROSTA POWIATOWY
w ______
Nr ______
Dnia ______
Wybory do rady gminnej
w ______

Zał. Nr 7 (do art. 54)
do okólnika Nr 32

Do

PANA WÓJTA

w ______

Na podstawie art. 54 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) zarządzam wybory do rady gminnej w ______

Dniem zarządzenia wyborów jest ______ w okręgu Nr ______

W związku z tym w celu przeprowadzenia wyboru radnych gminnych zwołuję zebranie gminnego kolegium wyborczego — okręgowego kolegium wyborczego Nr ______ w ______ na dzień ______ godz. ______

O powyższym zechce Pan Wójt powiadomić wszystkich członków kolegium (ów) wyborczego (ych), podając im do wiadomości równocześnie dane, wymagane artykułem 57 ustawy.

Osobnym pismem zawiadamiam Pana o podziale gminy na okręgi wyborcze.

STAROSTA POWIATOWY

STAROSTA POWIATOWY
w ______
Nr ______
Dnia ______
Wybory do rady gminnej
w ______

Zał. Nr. 8 (do art. 55)
do okólnika Nr 32

Do

Pana ______

w ______

Na podstawie art. 55 ust. (3) ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 481) powołuję Pana na Przewodniczącego — Zastępcę przewodniczącego Gminnej — Okręgowej Komisji Wyborczej Nr ______

STAROSTA POWIATOWY

167.

OKÓLNIK Nr. 33

z dnia 9 września 1938 r.

w sprawie wyjaśnienia przepisów ustawy o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych oraz ustawy o wyborze radnych miejskich.

(Nr SS. 34/16/1).

Do

P. P. Wojewodów, Komisarza Rządu na m. st. Warszawę, Starostów i Przewodniczących Wydziałów Powiatowych oraz Prezydentów Miast na obszarze całego Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

W związku z ogłoszeniem i wejściem w życie ustawy z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481) i ustawy z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) udzielam następujących wyjaśnień i wskazówek.

Przez użyte w niniejszym okólniku określenie „ustawa samorządowa" rozumieć należy ustawę z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294), przez określenie „I rozporządzenie" — rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 9 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 80, poz. 577), przez określenie „II rozporządzenie" — rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 15 grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 99, poz. 769), przez określenie „III rozporządzenie" — rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 2 sierpnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 688). Skrót „ustawa wyborcza wiejska"—oznacza ustawę z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481), skrót zaś „ustawa wyborcza miejska" — ustawę o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480), wreszcie określenie „ustawa wyborcza" — ustawę wyborczą wiejską i ustawę wyborczą miejską łącznie.

1) do art. 6 ustawy wyb. wiejskiej i art. 8 ustawy wyb. miejskiej.

Zarządzenie wyborów winno być dokonane w takim terminie, aby całe postępowanie wyborcze i dokonanie aktu wyborczego, przy uwzględnieniu 7-dniowego terminu na ewent. wnoszenie protestów, mogło być zakończone przed upływem kadencji rady gromadzkiej (gminnej, powiatowej, miejskiej).

Zgodnie z § 3 ust. (1) i § 5 II rozporządzenia kadencja rady gminnej, miejskiej i powiatowej rozpoczyna się z dniem ukonstytuowania się tych organów, t. j. z dniem pierwszego posiedzenia przy składzie uprawnionym do podejmowania uchwał nie wymagających wzmocnionego kompletu, bez względu na przedmiot obrad oraz osobę przewodniczącego, którym na pierwszym posiedzeniu rady gminnej miejskiej będzie zazwyczaj dotychczasowy przełożony gminy.

Analogicznie rozpoczyna się bieg kadencji rady gromadzkiej. Jeśli pierwsze posiedzenie rady gromadzkiej nie dochodzi do skutku, bieg kadencji liczy się od dnia posiedzenia, zwołanego dla wyboru sołtysa i podsołtysa, niezależnie od okoliczności, czy wybór ten został dokonany.

2) do art. 7 ustawy wyb. wiejskiej i art. 9 ustawy wyb. miejskiej.

Nadzór nad czynnościami wyborczymi, sprawowany przez władzę zarządzającą wybory, dotyczy czynności przełożonego gminy, kolegium zarządu gminy oraz czynności komisyj wyborczych i ich przewodniczących. Nadzór ten może być wykonywany przez władzę zarządzającą wybory osobiście lub za pośrednictwem delegowanego urzędnika państwowego względnie pracownika wydziału powiatowego (przy wyborach radnych gromadzkich, radnych gminnych i radnych miejskich w miastach niewydzielonych), jak również za pośrednictwem właściwego przełożonego gminy lub jego zastępcy (przy wyborach radnych gromadzkich).

Wszelkie decyzje w trybie nadzorczym mogą być wydawane jednak tylko przez kierownika władzy zarządzającej wybory względnie przez jego urzędowego zastępcę.

Nadzór nad czynnościami wyborczymi przełożonego gminy obejmuje wszystkie uprawnienia, przysługujące rządowej władzy nadzorczej w myśl art. 68 ustawy samorządowej.

Nadzór nad czynnościami wyborczymi kolegiów zarządów gmin oraz komisyj wyborczych i ich przewodniczących obejmuje prawo: a) udzielania wskazówek, b) dokonywania inspekcyj, c) brania udziału w posiedzeniach (bez prawa głosowania), d) żądania wyjaśnień zarówno ustnych jak i nadsyłania akt wyborczych, e) usuwania lub żądania usunięcia dostrzeżonych uchybień, f) uchylania sprzecznych z prawem uchwał kolegium zarządu gminy i komisji wyborczej oraz postanowień przewodniczącego komisji.

Prawo uchylania uchwał komisji wyborczych lub postanowień ich przewodniczących winno być stosowane z całą oględnością i tylko wyjątkowo, a mianowicie w przypadkach, gdy chodzi o przywrócenie bezpodstawnie naruszonego prawa wyborczego obywateli albo gdy zostanie stwierdzone istotne pogwałcenie przepisów ustaw o wyborze radnych, mogące wpłynąć na wynik wyborów, co w konsekwencji musiało by spowodować unieważnienie wyborów i zbędne przedłużenie postępowania wyborczego, np. w razie powołania przez kolegium zarządu gminy na członka komisji wyborczej osoby, nie posiadającej prawa wybierania lub w razie bezpodstawnego skreślenia przez

komisję wyborczą zgłoszonego kandydata na radnego lub zastępcę radnego.

Władza nadzorcza przed uchyleniem uchwały komisji wyborczej względnie postanowienia przewodniczącego komisji, jeśli to jest możliwe bez szkody dla terminów dalszego postępowania wyborczego, powinna wezwać komisję lub jej przewodniczącego do cofnięcia uchwały (postanowienia), a dopiero w razie bezskuteczności wezwania powinna wydać decyzję, uchylającą odnośną uchwałę lub postanowienie.

Władzy nadzorczej natomiast nie służy w żadnym przypadku prawo wydawania decyzji, zastępującej uchwałę kolegialnych organów wyborczych, względnie postanowienie przewodniczącego komisji wyborczej. Władza nadzorcza nie może np. skreślić ze zgłoszenia lub listy kandydata, nie posiadającego prawa wybieralności, chociaż komisja wyborcza wbrew postanowieniom ustawy nie powzięła uchwały o skreśleniu.

Jeżeli na skutek niepowzięcia przez komisję wyborczą ustawowo wymaganej uchwały, wybory zostały przeprowadzone niezgodnie z przepisami ustawy, a popełnione uchybienia mogły wpłynąć na wynik wyborów, władzy zarządzającej wybory służy jedynie prawo unieważnienia wyborów w całości lub w części na podstawie art. 43 — 46 ustawy wyborczej wiejskiej względnie art. 53 — 56 ustawy wyborczej miejskiej.

3) do art. 8 ustawy wyb. wiejskiej i art. 11 ustawy wyb. miejskiej.

Ażeby zgodnie z intencją przepisów ustaw wyborczych kierownictwo prac w komisjach wyborczych spoczywało w ręku osób, cieszących się zaufaniem najszerszych grup wyborców oraz aby uniknąć zbędnych wydatków na koszty przejazdów, należy przewodniczących komisji wyborczych powoływać w miarę możności spośród mieszkańców gromady lub części miasta, w której ma być przeprowadzony akt głosowania, a przy wyborze radnych gminnych—spośród mieszkańców osiedla, będącego siedzibą zarządu gminy.

4) do art. 41, 71 i 96 ustawy wyb. wiejskiej i art. 50 ustawy wyb. miejskiej.

Po ustaleniu wyników wyborów przewodniczący okręgowych komisyj wyborczych winni niezwłocznie przesłać władzy zarządzającej wybory jeden egzemplarz protokołu wyborczego, zaś drugi egzemplarz i pozostałe akta wyborcze—przewodniczącemu gromadzkiej względnie gminnej komisji wyborczej, a w miastach—przewodniczącemu głównej komisji wyborczej.

Przy wyborach radnych gromadzkich starosta powiatowy może zarządzić przesyłanie protokołów wyborczych za pośrednictwem zarządu gminy, który w tym przypadku winien sporządzić zestawienie wyników wyborów, dokonanych na obszarze gminy.

Co do sprawozdawczości i statystyki wyborczej dla władz centralnych zostaną wydane oddzielne zarządzenia.

5) do art. 43, 73 i 98 ustawy wyb. wiejskiej i art. 52 ustawy wyb. miejskiej.

Wskazówki, dotyczące postępowania przy rozstrzyganiu protestów wyborczych, wydaję oddzielnie.

Tu ograniczam się do wyjaśnienia, że przestępstwami przeciwko głosowaniu w sprawach publicznych są przestępstwa, przewidziane w art. 118—124 k. k. (m. in. przekupstwo, fałszerstwo, podstęp, groźba bezprawna).

O nieważności wyboru jednego i tego samego kandydata na radnego gromadzkiego, gminnego lub powiatowego względnie zastępcę rannego, dokonanego w 2-ch lub więcej okręgach, orzeka starosta powiatowy względnie wojewoda przy współudziale wydziału powiatowego (wydziału wojewódzkiego, izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym, działając na podstawie art. 43 ust. (2) łącznie z art. 44 i 46 ust. (1) ustawy wyborczej wiejskiej albo na podstawie art. 73 łącznie z cyt. przepisami tej ustawy bądź też art. 98 łącznie z art. 43 ust. (2) ustawy. Natomiast w miastach o nieważności w takich razach wyboru kandydata orzeka główna komisja wyborcza na podstawie art. 52 ust. (2) ustawy wyborczej miejskiej. Aby uniknąć unieważnienia wyborów z tego powodu, władza zarządzająca wybory winna dokładnie pouczyć przewodniczących i członków komisji wyborczych o obowiązku skreślania kandydatów, nie odpowiadających obowiązującym przepisom, przy zachowaniu jednak postanowień, dotyczących wzywania pełnomocników do usunięcia braków i wad zgłoszenia względnie listy kandydatów.

6) do art. 103 ustawy wyb. wiejskiej i art. 60 ustawy wyb. miejskiej.

Postanowienia art. 103 ustawy wyborczej wiejskiej i art. 60 ustawy wyborczej miejskiej, według których w zakresie spraw, unormowanych przez te ustawy, tracą moc art. 3, 4, 19 ust. (3), 31, 42, 57 ust. (6), 58 i 97 ust. (1) ustawy samorządowej, należy rozumieć w ten sposób, że właściwe przepisy wymienionych artykułów ustawy samorządowej zostają uchylone w odniesieniu do radnych, obowiązują zaś nadal w odniesieniu do członków organów zarządzających związków samorządowych względnie w pewnych wypadkach również w odniesieniu do sołtysów i podsołtysów. W tym samym zakresie tracą moc przepisy właściwych paragrafów I, II i III rozporządzenia, dotyczących wykonania powyższych artykułów ustawy samorządowej.

W szczególności postanowienia art. 3 i 4 ust. (1) ustawy samorządowej mają w dalszym ciągu zastosowanie przy ustalaniu warunków prawa wybieralności członków zarządu gminnego, zarządu miejskiego i wydziału powiatowego,

a ponadto zgodnie z art. 20 ust. (2) ustawy samorządowej przy ustalaniu prawa wybieralności sołtysów i podsołtysów. Aczkolwiek bowiem art. 3 ustawy samorządowej, określając zasady wybierania, zawiera w ust. (1) wzmiankę, że mają one zastosowanie przy wyborach bezpośrednich, to jednak wobec braku jakichkolwiek innych postanowień tej ustawy, normujących ogólne zasady prawa wybierania, przepisy art. 3 należy uznać za takie zasady, obowiązujące we wszyskich przypadkach, w których ustawa samorządowa powołuje się na warunek posiadania prawa wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych, a w szczególności w przypadku ustalania, określonego w art. 4 ust. (1) prawa wybieralności. Przepisy art. 3 ustawy samorządowej będą też miały na podstawie art. 19 ust. (1) tej ustawy ponadto zastosowanie, jeśli chodzi o ustalenie prawa uczestnictwa w zebraniu gromadzkim.

§ 2 ust. (1), § § 3 — 6 rozporządzenia I, jako dotyczące wykonania art. 3 względnie art. 4 ustawy samorządowej, w zasadzie obowiązują w tym samym zakresie, co wymieniony artykuł. To samo dotyczy wyjaśnień, zawartych w pkt. 1) i 3) — 7) okólnika Nr 98 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 14 października 1933 r. (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 16, poz. 238). Ponieważ jednak ustawy wyborcze, poza treścią postanowień, zawartych w art. 3 ust. (5) ustawy samorządowej, nie wprowadziły istotnych zmian w określeniu zasad prawa wybierania, powołane wyżej przepisy rozporządzenia I i wyjaśnienia okólnika Nr 98 będą miały charakter wskazówek, jeśli chodzi o wyjaśnienie postanowień art. 3 i 4 ustawy wyborczej wiejskiej oraz art. 4 i 5 ustawy wyborczej miejskiej.

§ 7 rozporządzenia I będzie miał charakter wskazówki dla wyjaśnienia przepisów art. 4 ust. (2) pkt. 4) ustawy wyborczej miejskiej.

Postanowienia art. 4 ust. (2) i (3) ustawy samorządowej obowiązują obecnie jedynie w odniesieniu do kandydatów na ławników miejskich oraz zgodnie z art. 20 ust. (2) tej ustawy odnośnie sołtysów i podsołtysów.

Art. 7 ustawy samorządowej obowiązuje nadal w stosunku do członków wszystkich organów ustrojowych związków samorządowych oraz zgodnie z art. 22 w stosunku do radnych gromadzkich, sołtysów i podsołtysów. Przewidziane jednak w ust. (1) tego artykułu okoliczności, wyłączające wybieralność oraz przewidziane w ust. (2) okoliczności, powodujące zawieszenie prawa sprawowania mandatu, w odniesieniu do radnych gromadzkich, gminnych, powiatowych i miejskich oceniać należy według właściwych przepisów samorządowych ustaw wyborczych, w stosunku zaś do członków organów zarządzających, sołtysów i podsołtysów według postanowień art. 4 i art 3 ustawy samorządowej.

Postanowienia art. 31, 42, 58 i 97 ust. (1) ustawy samorządowej straciły swą moc, jeśli chodzi o rozstrzyganie zażaleń i protestów przeciw wyborom radnych gromadzkich, gminnych, powiatowych i miejskich. Art. 31, 42 i 58 ustawy samorządowej obowiązuje natomiast nadal w zastosowaniu do wyborów członków zarządu gminnego, zarządu miejskiego i wydziału powiatowego z wyjątkiem obszaru województw poznańskiego i pomorskiego w granicach sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 12 czerwca 1937 r. o zmianie granic województw: poznańskiego, pomorskiego, warszawskiego i łódzkiego (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 350). Na obszarze tym obowiązują w zastosowaniu do wyborów członków organów zarządzających oraz sołtysów i podsołtysów przepisy art. 97 ust. (1) ustawy samorządowej. Przepisy ust. (2) tegoż artykułu obowiązują nadal w dotychczasowym zakresie na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego i w granicach sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 12 czerwca 1937 r., przy czym dla obszaru powiatu działdowskiego, włączonego do województwa warszawskiego, zgodnie z art. 2 ust. (5) ustawy z dnia 12 czerwca 1937 r., właściwy jest Wojewódzki Sąd Administracyjny w Toruniu.

Z chwilą wejścia w życie samorządowych ustaw wyborczych straciły swą moc rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie regulaminów wyborczych do rad gromadzkich (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 606 z 1933 r. i Nr 84, poz. 760 z 1934 r.), do rad gminnych (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 711 z 1933 r., Nr 97, poz. 752 z 1933 r. i Nr 108, poz. 959 z 1934 r.), do rad miejskich (Dz U R. P. Nr 45, poz. 331 z 1934 r.) i do rad powiatowych (Dz. U. R. P. Nr 74, poz. 703 z 1934 r.).

Jednocześnie utraciły swą moc:

a) pkt. 2 okólnika Nr 98 z dnia 14 października 1933 r. w sprawie wyjaśnienia niektórych postanowień ustawy samorządowej i I rozporządzenia wykonawczego (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 16, poz. 238);

b) pismo okólne Nr SS. 33/8-1 z dnia 25 listopada 1933 r. o bezpłatnym spełnianiu czynności komisyj wyborczych przy wyborach do rad gromadzkich i gminnych (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr. 20, poz. 278);

c) pismo okólne Nr SS. 33-12-11 z dnia 5 maja 1934 r. w sprawie regulaminu wyborczego do rad miejskich (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 13, poz. 132);

d) okólnik Nr 123 z dnia 1 października 1934 r. o regulaminie wyborczym do rad gromadzkich — wyjaśnienie (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 28, poz. 238);

e) okólnik Nr 141 z dnia 31 grudnia 1934 r. o wyborach do rad gminnych i zarządów gminnych (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 36, poz. 293) odnośnie wyjaśnień, dotyczących wyborów do rad gminnych. Wyjaśnienia tego okólnika aktualne są nadal, o ile chodzi o wybory członków do zarządu gminnego.

(—) Sławoj Składkowski.
MINISTER

168.

OKÓLNIK Nr. 34

z dnia 17 września 1938 r.

Instrukcja dla zarządów miejskich i komisyj wyborczych w sprawie wyborów radnych miejskich.

(Nr SS. 34-18-1).

Do

P. P. Wojewodów, Komisarza Rządu na m. st. Warszawę oraz Starostów i Prezydentów miast na obszarze całego Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

Celem ułatwienia prac zarządom miejskim i komisjom wyborczym oraz zapewnienia jednolitej wykładni przepisów ustawy z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480), wydaję w załączeniu Instrukcję, której treść zechcą P. P. Wojewodowie i Starostowie udostępnić we właściwym czasie Prezydentom Miast i burmistrzom oraz komisjom wyborczym.

Władze zarządzające wybory doręczą bezzwłocznie po zarządzeniu wyborów przełożonym gmin miejskich oraz przewodniczącym głównej i okręgowych komisyj wyborczych z chwilą ich powołania kalendarz wyborczy, opracowany według załączonego wzoru.

W załączeniu Instrukcja, wzór zarządzenia wyborów i podziału miasta na okręgi wyborcze oraz wzory pism, dotyczących powołania przewodniczących komisyj wyborczych.

(—) Sławoj Składkowski.
MINISTER

Załącznik Nr 1 do okólnika Nr. 34.

INSTRUKCJA
dla zarządów miejskich i komisyj wyborczych w sprawie wyborów radnych miejskich.

Kalendarz wyborczy.

Dla sprawnego wypełnienia całokształtu poszczególnych czynności wyborczych konieczne jest wykonanie ich w terminach, przewidzianych w ustawie z dn. 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 480), która w dalszym ciągu w instrukcji określana będzie nazwą „ustawy wyborczej“ lub „ustawy“.

Terminy poszczególnych czynności, związane z wyborami radnych miejskich, unaocznia kalendarz wyborczy dostarczony przełożonym gmin miejskich i przewodniczącym komisyj wyborczych przez władze zarządzające wybory.

Wyjaśnienia i wskazówki do przepisów o wyborze radnych miejskich.

Do art. 4.

1) Podstawową czynnością przygotowawczą do wyborów radnych miejskich, jest sporządzenie dokładnych spisów wyborców, zawierających nazwiska wszystkich mieszkańców, posiadających prawo wybierania do rady miejskiej, a więc odpowiadających warunkom art. 4 ust. (1) — (3) ustawy wyborczej.

Przy sporządzaniu spisów wyborców zarząd miejski musi dokładnie zbadać, kto tym warunkom odpowiada, kto jest pozbawiony prawa wyborczego, a kto zawieszony w jego wykonywaniu.

Jednym z warunków jest posiadanie prawa wybierania do Sejmu, a więc w myśl art. 2 ustawy z dnia 8 lipca 1935 r. o ordynacji wyborczej do Sejmu (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 319), ukończenie lat 24 przynajmniej w przededniu zarządzenia wyborów oraz posiadanie obywatelstwa polskiego. Natomiast wykluczone są od prawa wybierania do rady miejskiej osoby, które nie mają prawa wybierania do Sejmu w myśl przepisów art. 3 ustawy z dnia 8 lipca 1935 r.

Przy badaniu warunków wybierania do rady miejskiej, należy nadal kierować się też przepisami § 2 ust (1) oraz §§ 3, 4, 5, 6 i 7 I rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 9 października 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 577) oraz wyjaśnieniami, zawartymi w pkt. 1), 3), 4), 5), 6) i 7) okólnika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 14 października 1933 r. Nr. 98 (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr. 16, poz. 238).

Wspomniane wyżej przepisy i wyjaśnienia traktować należy jako pomocnicze wskazówki, odnoszą się one bowiem do analogicznych przepisów art. 3 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294).

2) Art. 4 ustawy wyborczej obszerniej ujmuje pojęcie stosunku służbowego, aniżeli czyniły to dotychczasowe przepisy wyborcze i dlatego obecnie przywilej, zwalniający od warunku jednorocznego zamieszkania, obejmuje większy krąg osób, a mianowicie oprócz funkcjonariuszów państwowych pracowników samorządu terytorialnego i samorządu gospodarczego, co do której to kategorii osób szczegółowe wskazówki zawierają przepisy § 4 I rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 9 października 1933 r. i pkt. 6) okólnika Nr. 98, również pracowników, pozostających w stosunku służbowym do „instytucyj publiczno-prawnych", jak np.: instytucyj ubezpieczeń społecznych, Funduszu Pracy itp.

3) Prawo wybierania ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania karnego w sprawach o zbrodnie, zagrożone karą dodatkową utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych. Do kategorii tych zbrodni zaliczamy tylko te, za które sąd o r z e k a dodatkową karę, w myśl art. 47 § 1 K. K. Nie wchodzą więc tu w grę zbrodnie i występki nawet z chęci zysku, za które sąd z mocy art. 47 § 2 K. K. może tylko, a nie jest obowiązany, orzec taką karę. Zawieszenie praw wyborczych następuje

z chwilą doręczenia aktu oskarżenia, co zarząd miejski powinien ustalić w drodze korespondencji z właściwym urzędem prokuratorskim, do którego zwróci się, jeżeli posiada informacje o toczącym się przeciw wyborcy postępowaniu karnym.

Do art. 10.

Oprócz ogólnych warunków prawa wybierania, przewidzianych w art. 4 ustawy wyborczej, ustawa ta nie stawia kandydatom na członków komisyj wyborczych żadnych innych wymagań. Zarząd miejski powinien jednak starać się o dobór ludzi obiektywnych i zrównoważonych, cieszących się ogólnym szacunkiem i zdolnych do sprostania wielu poważnym czynnościom wyborczym, a więc co najmniej umiejących biegle czytać i pisać po polsku oraz posiadających łatwość rachowania.

Do art. 12.

1) Zezwolenia na złożenie godności członków komisji wyborczej udziela władza zarządzająca wybory (w Warszawie Komisarz Rządu na m. st. Warszawę) względnie magistrat, powiadamiając o decyzji przychylnej lub odmownej przewodniczącego komisji wyborczej, jak i petenta oraz pouczając go, że od decyzji odmownej służy mu w ciągu 14 dni po doręczeniu lub zakomunikowaniu decyzji prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej bądź do właściwej władzy nadzorczej.

2) Władzą uprawnioną do nakładania świadczeń pieniężnych jest jedynie: a) władza zarządzająca wybory (w Warszawie Komisarz Rządu na m. st. Warszawę), w stosunku do członków komisyj wyborczych, których powołuje, b) magistrat natomiast do pozostałych członków t. j. tych, których wybiera, oraz powołanych zastępczo przez przewodniczących komisyj wyborczych (art. 10 ust. 5).

Do art. 13.

Specjalny okólnik, określa wytyczne w sprawie wysokości diet i kosztów podróży oraz zasady ich pobierania.

Do art. 15.

1) Protokół obrad powinien wskazywać datę posiedzenia, osoby obecne, osoby nieobecne z zaznaczeniem w miarę potrzeby, że nieobecność jest nieusprawiedliwiona oraz krótką treść powziętych uchwał i decyzyj, chyba, że ustawa lub okoliczności szczególne wymagają uwzględnienia w protokóle innych jeszcze szczegółów.

2) Pisma i obwieszczenia komisji wyborczej podpisuje w jej imieniu przewodniczący lub jego zastępca.

3) Przewodniczący komisji głosuje we wszystkich przypadkach.

4) Na każdym posiedzeniu komisji wyborczej powinna być prowadzona lista obecności, aby w ten sposób łatwo można było ustalić udział członków komisji w jej pracach w związku z art. 13 ust. (2). To samo dotyczy obecności przewodniczącego i poszczególnych członków przy wykonywaniu poza komisyjnych czynności, np. dyżurów i t. p.

Do art. 17.

1) Spis wyborców sporządza się na podstawie danych i materiałów, posiadanych przez gminę w związku z prowadzeniem rejestru mieszkańców; przy sporządzaniu spisu należy mieć na uwadze wskazówki i wyjaśnienia do art. 3 ustawy wyborczej.

2) Spis powinien być sporządzony w porządku alfabetycznym nazwisk wyborców (wzór Nr 1a i 1b).

Do art. 18.

Wzór ogłoszenia o czynnościach wyborczych podany jest w załączeniu (wzór Nr 2).

Do art. 19.

Spisy wyborców może przeglądać tylko ten mieszkaniec danego okręgu — miasta, który ma prawo wybierania w danym okręgu.

Do art. 23.

Ponowne wyłożenie ostatecznie ustalonego spisu wyborców przez okręgową komisję wyborczą jest obowiązkowe, w czasie jednak wyłożenia spisu (2 dni) wyborcom nie przysługują uprawnienia do wnoszenia reklamacji.

Do art. 25.

1) Jeżeli miasto będzie podzielone na okręgi wyborcze, można zgłaszać kandydatów, zamieszkałych w którymkolwiek okręgu, a nie tylko w okręgu, w którym są zamieszkali.

2) W okręgach jedno dwumandatowych jedni i ci sami kandydaci mogą być objęci różnymi zgłoszeniami, zgodnie jednak z art. 30 ust. (1) pkt. 1 nazwisko takiego kandydata umieszczone będzie tylko raz w kolejności alfabetycznej nazwisk na jednej wspólnej liście kandydatów.

Do art 28.

Terminy, określone w ust. (2) i (3), należy liczyć w ten sposób, iż do czasokresu 3 dni nie wlicza się tego dnia, w którym wezwano zainteresowanego względnie doręczono mu wezwanie.

Do art. 29.

1) W razie stwierdzenia, że lista lub zgłoszenie kandydatów posiada jeden z braków lub wadę, o których mowa w pkt. 1, 2 i 3 ust. (1) art. 29 główna komisja wyborcza skreśli w liście lub w zgłoszeniu nazwiska kandydatów, których braki lub wady listy lub zgłoszenia dotyczą, wydając decyzję z urzędu bez wzywania pełnomocnika do usunięcia braków i wad listy lub zgłoszenia. Ustawa przewiduje tu bowiem trzy wyjątki od zasady wzywania pełnomocnika do usuwania braków i wad z listy lub zgłoszenia.

Z powyższego wynika, że jeżeli na podstawie ust. (1) art. 29 wszyscy kandydaci na

danej liście lub zgłoszeniu zostaną skreśleni (np. brak jest wogóle oświadczeń kandydatów, wymaganych w myśl art. 26 ust. (1), albo zostało stwierdzone, że wyborcy podpisali listę lub zgłoszenie „in blanco" (czyli bez nazwiska choćby jednego kandydata), wówczas lista lub zgłoszenie staje się nieważne i nie może być zastąpione inną listą lub zgłoszeniem, chyba że jeszcze nie upłynął termin, przewidziany w art. 26 i pełnomocnik złoży nową listę lub zgłoszenie. I odwrotnie, jeżeli choć część kandydatów na liście lub zgłoszeniu uznana będzie przez komisję wyborczą za ważną, wówczas komisja uzna tak zmienioną listę lub zgłoszenie kandydatów również za ważne, choć nie będzie ono odpowiadało wymaganiu ust. (2) art. 26 ustawy, bowiem w chwili złożenia listy lub zgłoszenia było ono zgodne z tymi przepisami. Ale pełnomocnik może z własnej inicjatywy złożyć dodatkowo uzupełniającą listę lub zgłoszenie kandydatów, ma prawo to jednak uczynić tylko w terminie, przeznaczonym do zgłaszania kandydatur.

2) określenie „braki" i „wady" (art. 29 ust. (2) i (3) oznacza wszelkie braki i wady, mogące spowodować nieważność listy lub zgłoszenia lub nieważność kandydatury. A więc „brakiem" w powyższym rozumieniu będzie brak wymaganej liczby podpisów na liście lub zgłoszeniu i to zarówno przed badaniem własnoręczności podpisów, jak i brak wymaganej liczby podpisów spowodowany skreśleniem podpisów nie własnoręcznych.

3) Jeżeli lista lub zgłoszenie kandydatów zawiera niepełną ilość nazwisk, wówczas gromadzka komisja wyborcza obowiązana jest w myśl art. 26 ust. (2) wezwać pełnomocnika do uzupełnienia brakującej ilości nazwisk kandydatów, ale w ten sposób uzupełniona lista lub zgłoszenie musi być albo ponownie opatrzone podpisami tych samych wyborców, albo nowymi podpisami, a to z uwagi na zastrzeżenie ust. (5) art. 26 i ust. (2) art. 29 ustawy. Jeżeli lista lub zgłoszenie kandydatów zawiera ilość nazwisk, przekraczającą normę ust. (2) art 26, wówczas główna komisja wyborcza wezwie pełnomocnika w myśl art. 29 ust. (2) do skreślenia nazwisk nadliczbowych. Jeżeli pełnomocnik nie uzupełni listy czy zgłoszenia zawierającego niepełną liczbę kandydatów, komisja stwierdzi nieważność całej listy lub zgłoszenia. To samo dotyczy przypadków, gdy pełnomocnik nie skreśli nadliczbowych kandydatów.

4) Jeżeli zgłoszenie lub lista kandydatów zawiera liczbę kandydatów, odpowiadającą wymaganiom art. 26 ust. (2) ustawy i co do kandydatur tych nie zostaną stwierdzone okoliczności, przewidziane w pkt. 1), 2) lub 3) ust. (1) art. 26 ustawy, komisja wyborcza stwierdzi jednak, że niektórzy kandydaci nie odpowiadają warunkom wybieralności, albo zgłoszenie lub lista zawiera co do nich braki formalne z ust. (1) art. 26, wówczas obowiązana jest ona wezwać pełnomocnika do uzupełnienia listy lub zgłoszenia, np. złożenia dodatkowej listy lub zgłoszenia kandydatów w miejsce tych, którzy nie odpowiadają warunkom wybieralności. Jeżeli pełnomocnik nie zastosuje się do takiego wezwania, komisja wyborcza stwierdzi nieważność, czyli skreśli tylko tych kandydatów, co do których stwierdziła braki, natomiast pozostałe kandydatury, a tym samym pozostałą część listy lub zgłoszenia uzna za ważną.

5) Jeżeli komisja wyborcza uzna za celowe zwrócenie zlisty lub głoszenia kandydatów, powinna uczynić na zgłoszeniu adnotację, jakie braki i wady ono zawiera i adnotację, taką opatrzyć podpisami przewodniczącego i członków komisji.

6) Decyzja głównej komisji wyborczej w sprawie unieważnienia całego zgłoszenia lub listy lub niektórych kandydatów musi mieć formę uchwały zaprotokołowanej i podpisanej przez przewodniczącego i członków komisji.

Do art. 30.

1) W przypadku, gdy wybór kandydatów zostanie dokonany bez głosowania t. j. w trybie przepisów art. 49 treść art. 30 nie ma zastosowania.

2) W odniesieniu do okręgów, w których wybory radnych miejskich mają się odbyć bez głosowania na podstawie art. 49 ustawy—przewodniczący głównej komisji wyborczej zawiadamia o tym tylko przewodniczącego właściwej okręgowej komisji wyborczej nie przysyłając list lub zgłoszeń kandydatów danych okręgów.

3) Przewodniczący głównej komisji wyborczej wraz z listą kandydatów i spisami wyborców, obowiązany jest podać przewodniczącym właściwych okręgowych komisyj wyborczych imiona, nazwiska i adresy pełnomocników (art. 26 ust. (7)), uprawnionych do zgłoszenia mężów zaufania. W grę wchodzą tu tylko pełnomocnicy grup wyborczych, których zgłoszenie kandydatur główna komisja wyborcza przyjęła i uznała za ważne.

4) Wzór obwieszczenia o ogłoszeniu kandydatur i terminie głosowania w załączeniu (wzór Nr 3).

Do art. 32.

Mężowie zaufania mają prawo zajmowania w lokalu wyborczym takich miejsc, z których mieliby pełną możność dokładnego obserwowania wszelkich czynności wyborczych komisji.

Jednak zachowaniem się swoim nie mogą utrudniać komisji spełniania czynności urzędowych, ani też wyręczać w tych czynnościach przewodniczącego i członków komisji.

Do art. 35.

Urnę zamyka się w ten sposób, ażeby bez naruszenia znaku nie można było jej otworzyć, np. przez opieczętowanie pieczęcią lakową.

Do art. 36.

Głosowanie odbywa się w ten sposób, że wyborcy podchodzą kolejno do stołu, przy którym urzęduje komisja wyborcza i wymieniają

swoje nazwisko i imię, oraz dokładny adres, przewodniczący zaś lub członek komisji sprawdza, czy zgłaszający się wyborca figuruje w spisie wyborców. Dopóki wyborca nie odda głosu, przewodniczący i każdy z członków komisji ma prawo zakwestionować tożsamość jego osoby i wówczas stosuje się przepisy art 37 (patrz wskazówki pod tym artykułem). Po odszukaniu wyborcy w spisie, wyborca otrzymuje od przewodniczącego kopertę ostemplowaną pieczęcią miasta i wkłada do koperty tej kartę do głosowania już z góry wypełnioną poza lokalem (albo w lokalu wyborczym za specjalną zasłoną), po czym kopertę oddaje przewodniczącemu, który w obecności wyborcy wrzuca ją do urny wyborczej. Po wrzuceniu koperty przewodniczący i wyznaczony przezeń członek komisji odnotowują w 2 egzemplarzach spisów wyborców oddanie głosu.

Do art. 37.

1) W praktyce żądanie komisji do ustalenia przez głosującego tożsamości ograniczać się będzie na ogół do bardzo nielicznych przypadków. W zasadzie do ustalenia tożsamości będą mogły służyć wszelkiego rodzaju dokumenty, wydane przez władze publiczne, stwierdzające tożsamość osoby w sposób, nie nasuwający zasadniczych wątpliwości. Cechą zasadnicza dokumentu powinna być jego aktualność.

2) Za dowody wystarczające do wylegitymowania się uznać należy: 1) dowody osobiste, wydane nawet według dawnego typu, 2) książeczki wojskowe, ewent. książki stanu służby oficerskiej, 3) paszporty zagraniczne, 4) legitymacje urzędnicze i służbowe oraz emerytalne, 5) zaświadczenia zarządu miejskiego, 6) legitymacje Ubezpieczalni Społecznej i t. p. typy dokumentów publicznych.

Stosować należy zasadę przyjmowania za dowód, stwierdzający tożsamość, możliwie wszelkie dokumenty, nie budzące wyraźnych wątpliwości.

Do art. 43.

1) Niezwłocznie po zakończeniu głosowania komisja wyborcza przystępuje do protokolarnego ustalenia liczby i ważności oddanych głosów. W tym celu przewodniczący komisji wyborczej w obecności członków komisji i ewent. mężów zaufania, ustala nienaruszalność pieczęci (znaku) na urnie wyborczej, po czym otwiera urnę wyborczą, wyjmuje z urny koperty, liczy je, jak również ustala liczbę wyborców głosujących do protokołu i porównywa liczbę ogólną stąd powstałą z liczbą wyborców, którzy oddali głos według spisu wyborców. Jeżeli powyższe liczby nie są jednakowe, należy to zaznaczyć w protokolarnym zestawieniu (art. 44), podając przyczyny, które mogą niezgodność tę wyjaśnić. Następnie przewodniczący wyjmuje z koperty karty do głosowania i odczytuje ich treść, dwaj zaś członkowie komisji wyborczej wpisują do dwóch arkuszy obliczeniowych głosy, oddane **ważnie na poszczególnych kandydatów** na radnych i zastępców radnych. W ten sam sposób postępuje się z głosami, oddanymi do protokołu. W trakcie odczytywania karty do głosowania, przewodniczący komisji bada jej ważność oraz ważność głosów na poszczególnych kandydatów.

2) Karty do głosowania, unieważnione całkowicie, przewodniczący komisji składa osobno, po czym wiąże je sznurkiem i na zewnętrznej okładce oznacza napisem „(ilość) kart do głosowania unieważnionych". Tak samo postąpi z kartami do głosowania częściowo unieważnionymi, opatrując je napisem: „(ilość) kart do głosowania częściowo unieważnionych". „Głosów ważnych na radnych . . . . . (ilość) . . . ., na zastępców radnych . . . . . (ilość) . . . . ". „Głosów unieważnionych na radnych . . . (ilość) . . . . . na zastępców radnych . . . . . (ilość) . . . . ." Wreszcie osobno składa pozostałe w pełni ważne karty do głosowania, oznaczając je napisem:" . . . . . (ilość) . . . . . kart do głosowania ważnych, głosów ważnych na radnych . . . . (ilość) . . . ., na zastępców radnych . . . . (ilość) . . . . ." oraz tak samo postąpi z protokołami głosów oddanych ustnie, oznaczając je na zewnątrz stosownym napisem. Powyższe wzmianki co do zastępców radnych dotyczą tylko okręgów jedno i dwumandatowych. Tak ułożone wypełnione karty do głosowania przewodniczący komisji dołącza do akt komisji wyborczej.

Do art. 44.

1) Mężowie zaufania mają prawo przejrzeć protokolarnie zestawienie wyniku głosowania.

2) Krótkie uwagi w myśl art. 50 powinny być zamieszczone w tekście protokołu, natomiast dłuższe motywy powinny być złożone na piśmie, opatrzonym datą i własnoręcznym podpisem zgłaszającego uwagi, o czym powinna być uczyniona tylko wzmianka w tekście protokołu. Pismo takie powinno być dołączone do protokołu, stanowiąc jego załącznik.

3) Wzór protokolarnego zestawienia odnoszącego się do ustalania wyniku głosowania podany jest w załączeniu (Wzór Nr 4 i 4a, 4b).

Do art. 46.

1) Nazwiska wybranych radnych ogłasza się w porządku alfabetycznym. Natomiast kolejność wybranych zastępców radnych ustala się i ogłasza według kolejno uzyskanych przez nich liczby głosów, począwszy od liczby największej, przy czym najpierw umieszcza się na liście zastępców radnych w pierwszym głosowaniu a następnie dopiero w głosowaniu ściślejszym. Jeżeli dwie lub kilka osób uzyskało po jednakowej ilości głosów, o kolejności rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej, (analogicznie do przepisu art. 46 ust. (2) i art. 47 ust. (2) zdanie ostatnie).

2) W przypadku wyboru jednego i tego samego kandydata na radnego i zastępcę, liczba zastępców musi być uzupełniona tym kandydatem, który z kolei uzyskał największą ilość gło-

sów, przy czym jak chodzi o głosowanie pierwsze a nie ściślejsze otrzymał ustawowo wymagane minimum głosów.

3) Przykłady przyznawania mandatów zamieszczone są w wyjaśnieniach do art. 48.

Do art. 47.

Jeżeli liczba kandydatów, na których głosowano z danej listy, nie wyczerpie pełnej ilości przypadającej na tę listę mandatów radnych, pozostałe mandaty nie zostaną obsadzone, np. jednej z list przyznano trzy mandaty, jednak spośród kandydatów zgłoszonych na tej liście głosowano tylko na dwóch kandydatów. Wobec powyższego mandaty przyznane tej liście uzyskują tylko ci dwaj kandydaci, zaś trzeci mandat pozostanie nieobsadzony. Ale zasady tej nie stosuje się do zastępców radnych z uwagi na art. 48 ustawy ust. (3).

Do art. 48.

Jeśli kandydat z listy, której przy podziale mandatów, uskutecznionym w myśl art. 47, nie przyznano żadnego mandatu, uzyska liczbę głosów, przewyższającą połowę wspólnego ilorazu wyborczego dla całego okręgu, wówczas kandydat taki (określony dalej jako kandydat Z) otrzymuje mandat radnego, przy czym zachodzić mogą tu następujące przypadki:

I przy podziale mandatów nie wszystkie mandaty zostały obsadzone:

1) W przypadku nieobsadzenia mandatów na jednej tylko liście — kandydat Z otrzymuje jeden z mandatów nieobsadzonych (patrz wyjaśnienia do art. 47),

2) jeżeli z dwu lub więcej list nie wszystkie mandaty zostały obsadzone — traci mandat lista, która uzyskała najmniejszą ilość głosów spośród tych list,

3) jeśli dwie lub więcej list, z których nie wszystkie mandaty zostały obsadzone, uzyskały jednakową ilość głosów, o utracie mandatu przez jedną z tych list decyduje los, wyciągnięty przez przewodniczącego;

II przy podziale mandatów zostały obsadzone wszystkie mandaty:

1) Na korzyść kandydata Z traci mandat kandydat, który uzyskał z innej listy mniejszą od kandydata Z ilość głosów, a przy tym najmniejszą spośród kandydatów innych list, którzy mają prawo do mandatów,

2) jeśli dwóch lub więcej kandydatów z jednej listy uzyskało jedną i tę samą, lecz mniejszą od kandydata Z ilość głosów, przy tym najmniejszą spośród kandydatów, którzy mają prawo do mandatu — o utracie mandatu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego,

3) jeśli dwóch lub więcej kandydatów uzyskało *z różnych* list jedną i tę samą, lecz mniejszą od kandydata Z ilość głosów, a przy tym najmniejszą spośród kandydatów, którzy mają prawo do mandatu — mandat traci kandydat z listy, która otrzymała najmniejszą ilość głosów,

4) jeśli dwóch lub więcej kandydatów uzyskało *z różnych* list jednakowe, lecz mniejsze od kandydata Z liczby głosów, a listy na których figurują kandydaci, otrzymały również *jednakowe liczby głosów* — o utracie mandatu przez jednego z tych kandydatów decyduje los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Z wyżej wyjaśnionych postanowień art. 48 wynika, że o przyznaniu mandatów może niekiedy decydować nie liczba głosów, uzyskana przez poszczególne listy, lecz liczba głosów, uzyskana przez poszczególnych kandydatów *pod warunkiem*, aby kandydaci ci otrzymali liczbę głosów większą niż połowa wspólnego ilorazu wyborczego. W pewnych zatem przypadkach poszczególna lista może utracić wszystkie, względnie jedyny przyznany jej początkowo mandat.

Przykłady wyboru radnych miejskich.

Miasto, liczące 12.000 mieszkańców, wybiera 24 radnych. Podzielone na 5 okręgów wyborczych.

I okręg	—	1 mandat	(500	mieszk.)
II	„ —	2 mandaty	(1.000	„)
III	„ —	6 mandatów	(3.000	„)
IV	„ —	7 mandatów	(3.500	„)
V	„ —	8 mandatów	(4.000	„)

I Okręg Wyborczy.

Zgłoszono 4 kandydatów.

Liczba wyborców 300

Stawiamy założenie, że wszystkie głosy są ważne.

Kandydat	A	otrzymał	150	głosów jako na radnego	a	100	jako na zastępcę radnego
„	B	„	50	„ „ „	„ „	50	„ „ „ „
„	C	„	75	„ „ „	„ „	130	„ „ „ „
„	D	„	25	„ „ „	„ „	20	„ „ „ „

$^1/_4$ ważnych głosów = 75 głosów.

Na radnego został wybrany A

Na zastępcę radnego C

II Okręg Wyborczy.

Zgłoszono 8 kandydatów.

Liczba wyborców 600.

Kandydat	A	otrzymał	200	głosów	jako	na	radnego	a	100	jako	na	zastępcę	radnego
,,	B	,,	110	,,	,,	,,	,	,,	220	,,	,,	,,	,,
,,	C	,,	100	,,	,,	,,	,	,,	110	,,	,,	,,	,,
,,	D	,,	60	,,	,	,,	,	,,	40	,,	,,	,,	,,
,,	E	,,	50	,,	,,	,,	,,	,,	60	,,	,,	,,	,,
,,	F	,,	40	,,	,,	,,	,,	,,	40	,,	,,	,,	,,
,,	G	,,	20	,,	,,	,,	,,	,,	20	,,	,,	,,	,,
,,	H	,,	20	,,	,,	,,	,,	,,	10	,,	,	,,	,,

$^1/_8$ ważnych głosów — 7 głosów.

Na radnego wybrano w pierwszym głosowaniu A i B

Na zastępcę radnego ,, ,, B i C,

ponieważ jednak B został wybrany również na radnego, przeto zatrzymuje mandat radnego. Kandydat A również nie może uzyskać mandatu zastępcy radnego, gdyż został wybrany na radnego, kandydaci zaś D i E w pierwszym głosowaniu na zastępców radnych nie uzyskali wymaganej ilości głosów. To też 1 mandat zastępcy radnego w pierwszym głosowaniu nie został obsadzony i musi być przeprowadzone głosowanie ściślejsze.

Na listę kandydatów na zastępcę radnego wpisuje się kandydata E (60 głosów) oraz jednego z 2-ch kandydatów D (40 gł.) i F (40 gł.), na którego wskaże los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej, np. kandydata F.

W głosowaniu ściślejszym oddano:

na zastępców radnych

E — 400 gł.
F — 200 ,,

W głosowaniu ściślejszym wybrano: na zastępcę radnego kandydata E.

Ostateczny wynik wyborów:

Na radnych wybrano A i B.

Na zastępców radnych wybrano C i E, których umieszcza się na liście kandydatów w kolejności liczby otrzymanych głosów najpierw w pierwszym głosowaniu, a następnie w głosowaniu ściślejszym.

III Okręg Wyborczy, wybiera 6 radnych. Udział w głosowaniu wzięło 1500 wyborców. Zgłoszono ważnie 4 listy kandydatów. Każdy wyborca rozporządza 6 głosami.

Część wyborców nie wykorzystała wszystkich głosów. Po unieważnieniu pewnej ilości kart do głosowania i pojedyńczych głosów pozostało ogółem ważnych głosów 8400.

Poszczególne listy i kandydaci otrzymali:

Lista Nr 1		Lista Nr 2		Lista Nr 3		Lista Nr 4	
$\overset{1}{A}$	— 1350 głosów	$\overset{2}{A}$	— 250 głosów	$\overset{3}{A}$	— 750 głosów	$\overset{4}{A}$	— 750 głosów
$\overset{1}{B}$	— 1300	$\overset{2}{B}$	— 1000	$\overset{3}{B}$	— 400	$\overset{4}{B}$	— 45
$\overset{1}{C}$	— 1350	$\overset{2}{C}$	— 150	$\overset{3}{C}$	— 100	$\overset{4}{C}$	— 35
$\overset{1}{D}$	— 0	$\overset{2}{D}$	— 200	$\overset{3}{D}$	— 100	$\overset{4}{D}$	— 25
$\overset{1}{E}$	— 0	$\overset{2}{E}$	— 80	$\overset{3}{E}$	— 80	$\overset{4}{E}$	— 15
$\overset{1}{F}$	— 0	$\overset{2}{F}$	— 70	$\overset{3}{F}$	— 70	$\overset{4}{F}$	— 30
$\overset{1}{G}$	— 0	$\overset{2}{G}$	— 50	$\overset{3}{G}$	— 30	$\overset{4}{G}$	— 0
$\overset{1}{H}$	— 0	$\overset{2}{H}$	— 60	$\overset{3}{H}$	— 20	$\overset{4}{H}$	— 0
$\overset{1}{J}$	— 0	$\overset{2}{J}$	— 40	$\overset{3}{J}$	— 20	$\overset{4}{J}$	— 0
$\overset{1}{K}$	— 0	$\overset{2}{K}$	— 0	$\overset{3}{K}$	— 30	$\overset{4}{K}$	— 0
$\overset{1}{L}$	— 0	$\overset{2}{L}$	— 0	$\overset{3}{L}$	— 0	$\overset{4}{L}$	— 0
$\overset{1}{M}$	— 0	$\overset{2}{M}$	— 0	$\overset{3}{M}$	— 0	$\overset{4}{M}$	— 0
	4000 głosów		1900 głosów		1600 głosów		900 głosów

Rozdział mandatów w wyniku pierwszego obliczenia głosów (art. 47) przedstawia się jak następuje:

Lista Nr 1 — 4000 2000 1333 1000 — ma 3 największe ilorazy (podkreślone) otrzymuje więc 4 mandaty.

„ Nr 2 — 1900 950 — ma 1 największy iloraz otrzymuje więc 1 mandat.

„ Nr 3 — 1600 800 — ma 1 największy iloraz otrzymuje więc 1 mandat.

„ Nr 4 — 900 — pozostaje bez mandatu.

Ponieważ wszystkie głosy na liście Nr 1 otrzymali 3 pierwsi kandydaci, a na pozostałych nie głosowano wcale, przeto przysługujący tej liście 4-ty mandat pozostaje nieobsadzony.

Z listy Nr 1 wybrano więc A^1 (1350 gł.), B^1 (1300 gł.) i C^1 (1350 gł.)

„ Nr 2 „ „ B^2 (1000 gł.)

„ Nr 3 „ „ A^3 (750 gł.)

Następuje ostateczne obliczenie zgodnie z art. 48.

Wspólny dla całego okręgu wyborczego iloraz = 8400 : 6 = 1400, a więcej niż połowa tej liczby = 701

Kandydat A^4 z listy Nr 4 otrzymał 750 głosów, czyli więcej niż połowę wspólnego ilorazu wyborczego okręgu, otrzymuje więc mandat nie obsadzony przez listę Nr 1.

Ostateczny wynik wyborów w III okręgu:

Na radnych wybrano:

Z listy Nr 1 — 1) A^1, 2) B^1, i 3) C^1

„ „ Nr 2 — B^2

Z listy Nr 3 — A^3

„ „ Nr 4 — A^4

Na zastępców radnych:

Z listy Nr 1 (art. 48 ust. 3) 1) D^1, 2) E^1 3) F^2

„ „ Nr 2 — A^2

Z listy Nr 3 — B^3

„ „ Nr 4 — B^4

IV. Okręg wyborczy — wybiera 7 radnych.

Udział w głosowaniu wzięło 1.800 wyborców.
Zgłoszono ważnie również 4 listy kandydatów.
Głosów ważnych oddano 12.000.

Lista Nr 1		Lista Nr 2		Lista Nr 3		Lista Nr 4	
A^1 —	800 głosów	A^2 —	700 głosów	A^3 —	860 głosów	A^4 —	200 głosów
B^1 —	1000	B^2 —	900	B^3 —	75	B^4 —	100
C^1 —	900	C^2 —	350	C^3 —	50	C^4 —	30
D^1 —	800	D^2 —	550	D^3 —	40	D^4 —	20
E^1 —	700	E^2 —	400	E^3 —	25	E^4 —	15
F^1 —	800	F^2 —	500	F^3 —	35	F^4 —	10
G^1 —	550	G^2 —	500	G^3 —	15	G^4 —	5
H^1 —	80	H^2 —	200	H^3 —	0	H^4 —	8
J^1 —	70	J^2 —	100	J^3 —	0	J^4 —	2
K^1 —	100	K^2 —	75	K^3 —	0	K^4 —	0
L^1 —	50	L^2 —	65	L^3 —	0	L^4 —	0
M^1 —	60	M^2 —	50	M^3 —	0	M^4 —	0
N^1 —	40	N^2 —	60	N^3 —	0	N^4 —	0
O^1 —	50	O^2 —	50	O^3 —	0	O^4 —	0
	6000 głosów		4500 głosów		1100 głosów		390 głosów

Rozdział mandatów na podstawie art 47

Lista Nr 1 —	6000	3000	2000	1500	= 4 mandaty
„ Nr 2 —	4500	2250	1500		= 3 mandaty
„ Nr 3 —	1100				= 0 mandatów
„ Nr 4 —	390				= 0 mandatów

Z listy Nr 1 wybrani na radnych B^{1} (1000 gł.), C^{1} (900 gł.) oraz dwaj kandydaci, np. D^{1} (800 gł.) i F^{1} (800 gł.), wylosowani spośród 3 kandydatów A^{1}, D^{1} i F^{1}.

Z listy Nr 2 wybrani B^{2} (900 gł.), A^{2} (700 gł.) i D^{2} (550 gł.)

Następuje ostateczne obliczenie zgodnie z art. 48.

Wspólny iloraz wyborczy dla całego okręgu jest 12000 : 7 = 1714 a ponad połowę jego—858.

Kandydat A^{3} otrzymał 860 głosów, czyli ma prawo do mandatu i odbiera mandat kandydatowi D^{2} z listy Nr 2 gdyż spośród kandydatów, którym według obliczenia w myśl art. 48 przypadają mandaty, kandydat D^{1} otrzymał najmniejszą ilość głosów.

Ostateczny wynik wyborów w IV okręgu:

Na radnych wybrano:

Z listy Nr 1 — 1) B^{1}, 2) C^{1}, 3) D^{1}, 4) F^{1},

Z listy Nr 2 — 1) A^{2}, 2) B^{2},

„ „ Nr 3 — A^{3}

Na zastępców radnych:

Z listy Nr 1 — 1) A^{1} (800 gł.), 2) E^{1} (700 gł.), 3) G^{1} (550 gł.) i 4) K^{1} (100 gł.)

Z listy Nr 2—1) D^{2} (550 gł.) i 2) F^{2} (500 gł.) (wylosowany spośród 2 kandydatów F^{2} i G^{2})

Z listy Nr 3 — B^{3}

V Okręg Wyborczy wybiera 8 radnych. Udział w głosowaniu wzięło 2100 wyborców, zgłoszono ważnie 4 listy kandydatów. Głosów ważnych oddano 16.000.

Lista Nr 1	Lista Nr 2	Lista Nr 3	Lista Nr 4
A^{1} — 800 głosów	A^{2} — 1000 głosów	A^{3} — 1050 głosów	A^{4} — 650 głosów
B^{1} — 750	B^{2} — 650	B^{3} — 100	B^{4} — 250
C^{1} — 650	C^{2} — 800	C^{3} — 50	C^{4} — 180
D^{1} — 750	D^{2} — 650	D^{3} — 50	D^{4} — 200
E^{1} — 550	E^{2} — 550	E^{3} — 40	E^{4} — 150
F^{1} — 450	F^{2} — 350	F^{3} — 30	F^{4} — 175
G^{1} — 650	G^{2} — 600	G^{3} — 20	G^{4} — 100
H^{1} — 250	H^{2} — 450	H^{3} — 35	H^{4} — 100
J^{1} — 200	J^{2} — 250	J^{3} — 40	J^{4} — 60
K^{1} — 250	K^{2} — 50	K^{3} — 20	K^{4} — 40
L^{1} — 250	L^{2} — 125	L^{3} — 30	L^{4} — 20
M^{1} — 350	M^{2} — 100	M^{3} — 50	M^{4} — 25
N^{1} — 175	N^{2} — 80	N^{3} — 20	N^{4} — 30
O^{1} — 250	O^{2} — 75	O^{3} — 40	O^{4} — 50
P^{1} — 100	P^{2} — 50	P^{3} — 20	P^{4} — 45
R^{1} — 175	R^{2} — 20	R^{3} — 15	R^{4} — 25
6500 głosów	5800 głosów	1600 głosów	2100 głosów

Rozdział mandatów na podstawie art. 47

Lista Nr 1	6500	3250	2166	1622	=	4 mandaty
„ Nr 2	5800	2900	1933	1450	=	3 mandaty
„ Nr 3	1600				=	0 mandatów
„ Nr 4	2100				=	1 mandat

Z listy Nr 1 wybrani na radnych:

$\overset{1}{A}$ (800 gł.), $\overset{1}{B}$ (750 gł.), $\overset{1}{D}$ (750 gł.) oraz np. $\overset{1}{G}$ (650 gł.). wylosowany spośród 2-ch kandydatów $\overset{1}{C}$ i $\overset{1}{G}$,

z listy Nr 2

$\overset{2}{A}$ (1000 gł.), $\overset{2}{C}$ (800 gł.) oraz np. $\overset{2}{D}$ (650 gł.), wylosowany spośród 2-ch kandydatów $\overset{1}{B}$ i $\overset{1}{D}$

z listy Nr 4 — $\overset{4}{A}$ (650 gł.).

Następuje ostateczne obliczenie zgodnie z art 48.

Wspólny iloraz wyborczy dla całego okręgu wyborczego jest 16000 : 8 = 2000 a ponad połowę jego = 1001.

Kandydat $\overset{3}{A}$ z listy, która nie ma prawa do mandatu, otrzymał 1050 głosów, a jednocześnie więcej niż kandydaci $\overset{1}{G}$ (650 gł.), $\overset{2}{D}$ (650 gł.) i $\overset{4}{A}$ (650 gł.), ma więc prawo do mandatu kosztem jednego z 3-ch wymienionych kandydatów, a mianowicie kosztem kandydata $\overset{4}{A}$ z listy Nr 4, gdyż lista ta w porównaniu z listą Nr 1 i Nr 2 otrzymała najmniej głosów.

Gdyby listy Nr 2 i Nr 4 otrzymały po jednakowej ilości głosów, wówczas o tym, która z nich traci mandat na rzecz kandydata $\overset{3}{A}$, decydowałby los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Ostateczny wynik wyborów:

Na radnych wybrano:

Z listy Nr 1: 1) $\overset{1}{A}$, 2) $\overset{1}{B}$, 3) $\overset{1}{D}$, i 4) $\overset{1}{G}$

„ Nr 2: 1) $\overset{2}{A}$, 2) $\overset{2}{C}$, i 3) $\overset{2}{D}$

„ Nr 3: 1) $\overset{3}{A}$

a lista nr 4 pozbawiona jest mandatu.

Na zastępców radnych:

Z listy Nr 1: 1) $\overset{1}{C}$ (650 gł.), 2) $\overset{1}{E}$ (550 gł.), 3) $\overset{1}{F}$ (450 gł.), i 4) $\overset{1}{M}$ (350 gł.).

„ Nr 2: 1) $\overset{2}{B}$ (650 gł.), 2) $\overset{2}{G}$ (600 gł.) i 3) $\overset{2}{E}$ (550 gł.).

„ Nr 3: 1) $\overset{3}{B}$ (100 gł.).

Do art. 49

1) Art. 49 stosuje się nie tylko w przypadku, gdy zostało dokonane jedno tylko zgłoszenie w okręgach jedno-dwumandatowych, ale również w przypadku, gdy dokonano dwóch lub kilku zgłoszeń kandydatów, jednak wskutek unieważnienia wadliwych list lub zgłoszeń w trybie art. 29 pozostała ważna tylko jedna lista lub zgłoszenie.

2) Art. 49 stosuje się w drodze analogii również w przypadku, gdy dokonano 2 lub kilku zgłoszeń lub list kandydatów, ale wskutek unieważnienia przez komisję wyborczą niektórych kandydatur, albo wskutek cofnięcia zgody przez szereg kandydatów, pozostali kandydaci na wszystkich listach lub zgłoszeniach łącznie stanowią liczbę równą albo mniejszą od ilości mandatów radnych miejskich, przypadającej na okręg wyborczy (na miasto nie podzielone na okręgi).

3) Jeżeli łączna suma uznanych za ważne kandydatur na wszystkich listach lub zgłoszeniach jest równa lub mniejsza od łącznej liczby mandatów radnych i zastępców, przypadającej na okręg wyborczy (miasto), ale jest większa od liczby mandatów tylko radnych — to w takim przypadku głosowanie musi być przeprowadzone, gdyż chodzi o dokonanie spośród wszystkich kandydatur wyboru radnych i zastępców oraz o ustalenie kolejności, w jakiej zastępcy mają być zamieszczeni na liście zastępców.

4) Okoliczność, o której mowa w ustępie (1) lub (2) art. 49 oraz wynik wyboru bez głosowania, komisja wyborcza stwierdza protokolarnie. Protokół podpisuje przewodniczący i członkowie komisji.

5) Wybór kandydatów dokonany bez głosowania należy obwieścić w sposób przewidziany w art. 30, o ile możności jednocześnie z ogłoszeniem kandydatów w innych okręgach, a w każdym razie przed dniem głosowania (Wzór Nr 5).

Do art. 50

1) Protokół wyborczy (wzór Nr 6a i 6b) sporządza się w dwóch egzemplarzach.

Jeżeli wybór radnych nastąpił bez głosowania zgodnie z art. 49 okręgowa komisja wyborcza stwierdza to w formie specjalnego protokółu i nie sporządza protokółu (patrz pkt. 4 instrukcji do art. 49), wymaganego w art. 50.

2) Protokół wyborczy wraz z aktami, okręgowa komisja wyborcza przesyła tego samego dnia, w którym go sporządziła głównej komisji wyborczej, a to 1 egzemplarz protokółu wyborczego przesyła władzy zarządzającej wybory, chyba że władze zarządzające wybory zarządzą nadesłanie sobie bezpośrednio tego egzemplarza.

Do art. 51

Wzór ustalenia i ogłoszenia ogólnego wyniku wyborów w załączeniu (wzór Nr 7).

Do art. 54

1) Własnoręczność podpisów pod protestem bada z własnej inicjatywy lub na polecenie władz zarządzających wybory jedynie główna komisja wyborcza i może w tym celu wzywać wyborców. Komisja wyborcza ma prawo czynić to za pośrednictwem pełnomocnika, jeżeli protest wniosła ta sama grupa wyborców, która w swoim czasie dokonała zgłoszenia kandydatów. Główna komisja wyborcza musi przestrzegać przy wykonywaniu powyższych czynności przepisów ust. (2) art. 28.

2) Główna komisja wyborcza po otrzymaniu protestu, powinna sprawdzić, czy osoby, podpisane pod protestem są uprawnione do złożenia go, czyli czy figurują w ostatecznie ustalonym (art. 23 ust. (1) spisie wyborców danego okręgu wyborczego (wzgl. całego miasta jeżeli stanowiło jeden okręg); komisja ma też prawo z własnej inicjatywy badać własnoręczność podpisów pod protestem.

Wynik powyższych badań oraz wyjaśnienia na wszystkie okoliczności podniesione główna komisja wyborcza powinna ująć w formę protokołu, podpisanego przez przewodniczącego i członków komisji. Jeżeli zarzuty protestujących dotyczą działalności okręgowej lub obwodowej komisji wyborczej lub ich przewodniczących, przewodniczący głównej komisji wyborczej winien wezwać okręgową — obwodową komisję wyborczą, względnie ich przewodniczących do złożenia wyjaśnienia na piśmie.

Przewodniczący głównej komisji wyborczej, przesyłając protest władzy zarządzającej wybory, winien załączyć doń protokół wyborczy, protokół, zawierający wyjaśnienia okoliczności, podniesionych w proteście oraz wszystkie akta wyborcze (listy i zgłoszenia i karty do głosowania, odpowiednio ułożone i powiązane).

Wzór Nr 1a (do art. 17)

SPIS WYBORCÓW

uprawnionych do głosowania przy wyborze radnych miejskich i ich zastępców

w mieście..(okręgu Nr.................)

L. p.	Nazwisko	Imię*)	Nazwa ulicy	Nr domu	Data urodzenia (rok, miesiąc, dzień)	Od kiedy mieszka w mieście	Stwierdzenie oddania głosu				Uwagi oraz odnotowania specjalnego tytułu zapisu, jak np.: „właściciel nieruchomości", „funkcjonariusz państwowy" itp. „zawieszony w wyk. pr. wyb. z art. . . . K K."
							w głosowaniu				
									w wyborach uzupełniających		
							głównym	ściślejszym	głównym	ściślejszym	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Spis obejmuje .... słownie .... wyborców.

(Miejscowość), dn. ....193 r. Przełożony gminy ....(podpis)

*) Jeżeli w spisie wypada zamieścić 2 lub więcej wyborców, zamieszkałych w jednej i tej samej miejscowości o jednakowym brzmieniu nazwiska i imienia, należy w rubryce „Imię" podać imię ojca lub matki oraz ewent. inne charakterystyczne dane, ułatwiające komisji wyborczej ustalenie tożsamości.

Wzór Nr 1b do art. 17*)

L. P.	NAZWISKO IMIONA ADRES ZAWÓD	DATA I MIEJSCE UR.	ODDAŁ GŁOS PRZY WYBORACH				SPECJALNY TYTUŁ DO SPISU WYBORCÓW I INNE UWAGI
			Normalnych		Uzupełniających		
			Głosowanie główne	Głosowanie ściślejsze	Głosowanie główne	Głosowanie ściślejsze	

*) Wzór może mieć praktyczne zastosowanie w miastach, w których rejestr mieszkańców prowadzi się sposobem mechanicznym.

GŁÓWNA KOMISJA WYBORCZA

Wzór Nr 2 (do art. 18)

w_______________ _______________dnia_______________193__r.

OBWIESZCZENIE

Na podstawie art. 18 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) oraz zgodnie z zarządzeniem Wojewody_______________ Starosty Powiatowego w_______________z dnia_______________193__r. Nr_______________o zarządzeniu wyborów radnych miejskich Główna Komisja Wyborcza podaje do powszechnej wiadomości, iż miasto_______________ stanowi jeden okręg wyborczy—zostało podzielone na______ okręgów wyborczych_______________ i_______________obwodów głosowania.

Skład Głównej Komisji Wyborczej:

Przewodniczący_______________Zastępca przewodniczącego_______________

Członkowie:_______________ Zastępcy Członków _______________

_______________ _______________

_______________ _______________

_______________ _______________

Lokal Głównej Kom. Wyborczej: ul._______________Nr domu______Godziny urzędowania Głównej Kom. Wyb.: codziennie od______do______ W dniach_______________ i godzinach od______do______ w lokalu Głównej Kom. Wyborczej wyborcy mogą zgłaszać listy kandydatów lub kandydatów na radnych.

Okręg Nr_______________

posiada_______________ mandatów

Liczba wyborców uprawnionych do zgłoszenia listy kandydatów: co najmniej______wyborców.

Lokal Okręgowej Komisji Wyborczej: ul._______________Nr domu______ Godziny urzędowania Okręgowej Kom. Wyb.: codziennie od godz.______do godz.______

Skład Okręgowej Komisji Wyborczej:

Przewodniczący_______________Zastępca Przewodniczącego_______________

Członkowie:_______________ Zastępcy Członków:_______________

_______________ _______________

_______________ _______________

_______________ _______________

Okręg podzielony jest ______ na obwodów głosowania.

Nr obwodu	Teren obwodu	Skład obwodowych komisyj wyborczych			
		Przewodniczący	Zastępca przewodniczącego	Członkowie	Zastępcy członków

Spisy wyborców uprawnionych do głosowania wyłożone będą w lokalu Okręgowej Komisji Wyborczej począwszy od dnia_______________do dnia_______________ codziennie w godz. od 10 do 12 i od 17 do 21. W czasie wyłożenia spisu każdy wyborca okręgu wyborczego—miasta ma prawo przeglądać spisy wyborców swego okręgu oraz wnosić do Okręgowej Komisji Wyborczej uzasadnione reklamacje z żądaniem dodatkowego wpisania lub skreślenia ze spisu.

Przytacza się tekst ustawy:

Art. 19 — przytoczyć pełny tekst.

Art. 23 ust. (2) „ „ „

Przewodniczący Głównej Komisji Wyborczej

UWAGA: Obwieszczenie sporządza się dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie.

Wzór Nr 3 (do art. 30)

GŁÓWNA KOMISJA WYBORCZA ________________, dnia ________________193__ r.

w________________

OBWIESZCZENIE

Na podstawie art. 30 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 480) Główna Komisja Wyborcza podaje do powszechnej wiadomości, iż głosowanie odbędzie się w dniu ________________193__r. począwszy od godz.________do godz.________

Ważnie zgłoszone listy kandydatów—kandydatury*) w okręgu Nr. ________

Lista Nr________	Lista Nr________	Lista Nr________	Lista Nr________
1) (imię, nazwisko, wiek, zawód, adres)	1) ________	1) ________	1) ________
2) ________	2) ________	2) ________	2) ________
3) ________	3) ________	3) ________	3) ________
4) ________	4) ________	4) ________	4) ________

i t. d.

Lokale, w których odbędzie się głosowanie w okręgu Nr________

Nr obwodu	Lokal głosowania	Nr obwodu	Lokal głosowania	Nr obwodu	Lokal głosowania
	ul.________Nr domu				

Przytacza się poniżej tekst przepisów ustawy:

Art. 33 — przytoczyć pełne brzmienie

Art. 36 — ,, ,, ,,

Art. 43 — ,, ,, ,,

Przewodniczący Głównej Komisji Wyborczej

Uwaga: dla każdego okręgu oddzielne obwieszczenie.

*) w okręgach 1 i 2 mandatowych ogłasza się jedną listę kandydatów, wspólną dla wszystkich kandydatów (lista nie oznaczona numerem).

Wzór Nr 4 (do art. 44)

PROTOKÓŁ

z przebiegu głosowania w Obwodzie Nr ___ Okręgu Nr

Dnia __________ 193__ r. w Obwodzie Nr ___ Okręgu Nr ___ przeprowadzono głosowanie na radnych miejskich w mieście __________

Skład Obwodowej Komisji Wyborczej

Przewodniczący __________ Zastępca Przewodn. __________

Członkowie __________ Zast. Członków __________

Poza tym mężowie zaufania: __________

W trakcie głosowania bądź obliczania wyników głosowania zapadły następujące uchwały Komisji __________

____

____

____

____

Do protokołu zgłoszono następujące uwagi: __________

____

____

Wyniki głosowania uwidocznione są w załączonym zestawieniu.

Przewodniczący Obwodowej Komisji Wyborczej

1 zał.

Członkowie:

Wzór Nr 4a (do art. 44)

ZESTAWIENIE WYNIKU GŁOSOWANIA

Okręg Nr______ Obwód Nr______

Liczba osób uprawnionych do głosowania ______

Liczba wszystkich oddanych kart do głosowania______

Kart do głosowania unieważnionych w całości oddano ogółem ______

Kart do głosowania unieważnionych częściowo „ „ ______

Kart do głosowania ważnych oddano ogółem ______

Niezgodność liczby głosujących z ogólną liczbą oddanych kart do głosowania tłumaczy się tym, że ______

______

______

______

Liczby głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów;

Lista Nr______	Lista Nr______
(imię i nazwisko)______ otrzymał______ głosów	(imię i nazwisko)______ otrzymał______ głosów
______ „ ______ „	______ „ ______ „
i t. d.	i t. d.
Razem na listę Nr______ oddano______ głosów	Razem na listę Nr______ oddano______ głosów

Przewodniczący Obwodowej Komisji Wyborczej

Członkowie:

______ (Miejscowość), dn.______193__ r.

UWAGA: 1) Liczby głosów ważnych oddanych w okręgach o jednym i dwumandatach należy wpisywać oddzielnie na poszczególnych kandydatów na radnych i na zastępców radnych.

2) Wyniki głosowania ściślejszego art. 46 ust. (4) należy ująć w osobne analogiczne zestawienie protokolarne z tą różnicą, iż w protokole osobno należy ustalić dwie listy kandydatów na podstawie głosowania pierwszego, a mianowicie listę kandydatów na radnych i drugą na zastępców.

Wzór Nr 4 b (do art. 44 ustawy)

Miasto ____________________

Okręg Wyborczy Nr____________

Obwód głosowania Nr__________

Głosowanie: główne — ściślejsze.

ARKUSZ*) OBLICZENIA GŁOSÓW

przy wyborach: radnych i zastępców radnych miejskich

imię		**)
nazwisko		
imię		
nazwisko		
imię		
nazwisko		
imię		
nazwisko		

*) Dla ułatwienia komisji wyborczej obliczania głosów, arkusze obliczania głosów mogą być np. przy wyborach radnych koloru białego, zastępców radnych koloru innego np. blado-różowego.

**) Wpisywać ogólną liczbę uzyskanych przez kandydata ważnych głosów.

imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										
imię																										
nazwisko																										

______________________, dnia ______________________ 193__ r.
(miejscowość)

Członkowie: ______________________ **Przewodniczący Komisji Wyborczej**

______________________ ______________________

Uwagi: W poszczególnych kratkach arkusza oznacza się kreską każdy otrzymany przez odnośnego kandydata ważny głos. W przypadku gdy zabraknie przewidzianych na karcie, kratek dla któregokolwiek z kandydatów, należy nazwisko wpisać w następnej rubryce w braku zaś takiej na tej samej karcie należy wpisać je na nowej karcie i notować w dalszym ciągu oddane głosy.

Wzór Nr 5 (do art. 49).

GŁÓWNA KOMISJA WYBORCZA .... dnia .... 193... r.
w ....

Obwieszczenie

Na podstawie art. 49 ust. (1) ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) Główna Komisja Wyborcza podaje do powszechnej wiadomości, iż w okręgu Nr............ zgloszono ważnie jedną tylko listę kandydatów — zgłoszenie kandydatów. Wobec powyższego głosowanie nie odbędzie się, a za wybranych bez głosowania należy uznać:

na radnych:

(imię, nazwisko, wiek, zawód i adres)

1) ....
2) ....
3) ....
4) ....

itd.

na zastępców radnych:

(imię, nazwisko, wiek, zawód i adres)

1) ....
2) ....
3) ....
4) ....

itd.

Przewodniczący Głównej Komisji Wyborczej

Wzór Nr 6a (do art. 50).

Protokół wyborczy.

w okręgu jedno-dwumandatowym.

Dnia............ 193... r. Okręgowa Komisja Wyborcza Nr............
w mieście............ w składzie:
Przewodniczącego............
Członków ....
w obecności mężów zaufania............
zgodnie z postanowieniami art. 50 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) sprawdziła protokóły i obliczenia wyników głosowania w obwodach głosowania Nr Nr............ na podstawie zestawienia wyników głosowania ze wszystkich obwodów okręgu Nr............

na radnych zostali wybrani:

(imię, nazwisko, wiek i adres)

1) ....
2) ....

na zastępców radnych zostali wybrani:

(imię, nazwisko, wiek i adres)

1) ....
2) ....

W trakcie zestawiania wyników głosowania Okręgowa Komisja Wyborcza powzięła następujące uchwały:............
....

Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej

Członkowie:

Uwaga: Protokolarne zestawienie cyfrowe wyników głosowania całego okręgu według wzoru 4a powinno być podpisane przez przewodniczącego i członków komisji.

Wzór Nr. 6b (do art. 50)

PROTOKÓŁ WYBORCZY

w okręgu wielomandatowym

Dnia ______ 193__ r. Okręgowa Komisja Wyborcza Nr ______
w mieście ______ w składzie:
Przewodniczącego ______
Członków ______
w obecności mężów zaufania ______
zgodnie z postanowieniami art. 50 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 480) sprawdziła protokoły i obliczenia wyników głosowania w obwodach głosowania Nr. Nr ______ na podstawie zestawienia wyników głosowania ze wszystkich obwodów okręgu Nr. ______

Na podstawie wyniku obliczenia zgodnie z art. 47 ust. (1) dołączonym do protokołu:

Lista Nr. 1 ma prawo do ______, mandatów które według art. 47 ust. (2) przypadają

(imię, nazwisko, ilość głosów)
kandydatom Nr. ______
Nr. ______
Nr. ______

Lista Nr. 2 ma prawo do ______, mandatów które według art. 47 ust. (2) przypadają

(imię i nazwisko, ilość głosów)
kandydatom Nr. ______
Nr. ______
Nr ______

Lista Nr. 3 ma prawo do ______ mandatów, które według art. 47 ust. (2) przypadają

(imię i nazwisko, ilość głosów)
kandydatowi (kandydatom) Nr. ______
Nr. ______
Nr. ______

O przyznaniu mandatu kandydatowi Nr. ______ (imię i nazwisko) ______
z listy Nr. ______ zdecydował los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Następuje obliczenie ściślejsze według art. 48 ust. (1)

Wspólny iloraz wyborczy dla całego okręgu Nr ______ wynosi (ilość) ______

Kandydat ______ z listy Nr ______ otrzymał głosów ______ a więc ponad połowę powyższego ilorazu wyborczego, to samo dotyczy kandydata ______
(ilość głosów)
z listy Nr ______

Kandydat (ci) otrzymuje (ją) mandat (y) nieobsadzony (e) kosztem kandydata ______
(ilość głosów)
______ z listy Nr ______

O pozbawieniu mandatu kandydata ______ z listy Nr ______ zdecydował los, wyciągnięty przez przewodniczącego; losowanie odbyło się pomiędzy kandydatami a) ______ b) ______ z listy Nr Nr ______

Ostateczny wynik wyborów jest następujący:

Lista Nr 1

na radnych zostali wybrani:

(imię i nazwisko, wiek, adres)

1) ______

2) ______

3) ______

na zastępców radnych

(imię i nazwisko, wiek, adres)

1) ______

2) ______

3) ______

Lista Nr 2

na radnych zostali wybrani:

(imię i nazwisko, wiek, adres)

1) ______

2) ______

3) ______

na zastępców radnych

(imię i nazwisko, wiek, adres)

1) ______

2) ______

3) ______

W trakcie zestawiania wyników głosowania Okręgowa Komisja Wyborcza powzięła następujące uchwały: ______

______

Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej

Członkowie:

Uwaga: protokolarne zestawienie cyfrowe wyników głosowania z całego okręgu według wzoru 4a powinno być podpisane przez przewodniczącego i członków komisji.

GŁÓWNA KOMISJA WYBORCZA

Wzór Nr 7 (do art 51)

w ______________________

OBWIESZCZENIE

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) Główna Komisja Wyborcza podaje do powszechnej wiadomości *) wynik wyborów do rady miejskiej przeprowadzonych w dniu ______________________ w mieście ______________________

Okręg Nr ____________

Ważnych kart do głosowania oddano ______________________

Ważnych głosów oddano ______________________ z tego

Lista Nr ____________ otrzymała głosów ____________, a w tym:

kandydat ______________________ otrzymał głosów ____________
(imię i nazwisko)

" ______________________ " " ____________

" ______________________ " " ____________

Lista Nr ____________ otrzymała głosów ____________, a w tym:

kandydat ______________________ otrzymał głosów ____________
(imię i nazwisko)

" ______________________ " " ____________

" ______________________ " " ____________

WYNIK WYBORÓW

Okręg Nr. ____________

Lista Nr ____________ otrzymała ____________ mandatów, a mianowicie wybrano:

na radnych:
(imię, nazwisko, wiek, zawód, adres)

1) ______________________
2) ______________________
3) ______________________

na zastępców radnych:
(imię, nazwisko, wiek, zawód, adres)

1) ______________________
2) ______________________
3) ______________________

Lista Nr ____________ otrzymała ____________ mandatów a mianowicie wybrano:

na radnych:
(imię, nazwisko, wiek, zawód, adres)

1) ______________________
2) ______________________
3) ______________________

na zastępców radnych:
(imię, nazwisko, wiek, zawód, adres)

1) ______________________
2) ______________________
3) ______________________

Przewodniczący Głównej Komisji Wyborczej

______________________, dnia ______________________ 193___ r.
(Miejscowość)

*) Obwieszczenie może być ogłoszone dla każdego okręgu oddzielnie bądź dla wszystkich okręgów w miastach mniejszych) łącznie.

Zał. Nr 2
do okólnika Nr 34

WZÓR KALENDARZA WYBORCZEGO
przy wyborze radnych miejskich.

CZYNNOŚCI WYBORCZE	w miastach liczących		
	do 15.000 mieszk.	ponad 15.000 do 60.000 mieszk.	ponad 60.000 mieszkańców
	dnia	dnia	dnia
Zarządzenie wyborów (art. 8)	1.X (data	1.X przykła	1.X dowa*))
1. Powołanie komisyj wyborczych (art. 10 ust. (4))	8.X	13.X	17.X
2. Ogłoszenie głównej kom. wyborczej o czynnościach wyb. (art. 18)	11.X	17.X	21.X
3. Doręczenie spisów przewodniczącym okręg. kom. wyb. przez przełożonego gminy (art. 17)	15.X	21.X	26.X
4. Wyłożenie spisów (art. 19)	od 17.X do 21.X włącz. (5 dni)	od 23.X do 27.X włącz. (5 dni)	od 28.X do 1.XI włącz. (5 dni)
5. Składanie reklamacyj (art. 19 ust. (2))	jak wyżej	jak wyżej	jak wyżej
6. Zgłaszanie kandydatów i list kandydatów (art. 24)	do 21.X włącz.	do 27.X włącz.	do 2.XI włącz.
7. Załatwianie reklamacyj (art. 23 ust. (1))	do 26.X włącz.	do 1.XI włącz.	do 10.XI włącz.
8. Badanie zgłoszeń art. 28 i list kandydatów oraz wzywanie pełnomocników do usuwania braków i wad (art. 29 ust. (2))	do 27.X włącz.	do 2.XI włącz.	do 11.XI włącz.
9. Ponowne wyłożenie ostatecznie ustalonych spisów wyb. (art. 23 ust. (3))	28.X—29.X włącz. (2 dni)	3.XI—4.XI włącz. (2 dni)	12.XI—13.XI włącz. (2 dni)
10. Usuwanie braków i wad w zgłoszeniach i listach kandydatów (art. 29 ust. (3))	do 30.X włącz.	do 5.XI włącz.	do 14.XI włącz.
11. Ogłoszenie kandydatów i list kandydatów (art. 30 ust. (1))	najpóźniej 1.XI	najpóźniej 10.XI	nie wcześniej niż 23.XI, a nie późn. niż 11.XII
12. Głosowanie (art. 30 ust. (2))	4.XI	15.XI	nie wcześniej niż 30.XI, a nie późn. niż 18.XII.

*) Głosowanie odbywać się powinno w niedzielę lub dni świąteczne za wyjątkiem uroczystych świąt (art. 30).

WOJEWODA ____________________ Zał. Nr 3 (do art. 7)

do okólnika Nr 34

STAROSTA POWIATOWY

w ____________________

Nr ____________

Dnia ____________________

wybory do rady miejskiej

w ____________________

Do

1) Pana Prezydenta miasta — Burmistrza
2) Przewodniczącego Głównej Komisji Wyborczej

w ____________________

Na podstawie art. 7 ust. (1) i (3) ustawy z dnia 16.VIII.1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) postanawiam, że dla wyboru radnych miejskich, miasto ____________________ stanowi jeden okręg wyborczy — dzieli się na ________ okręgów wyborczych, ________ obwodów głosowania i wybiera ________ radnych i tyluż ich zastępców.

Podział miasta ____________ na okręgi wyborcze i obwody głosowania.

Okręg I składa się z ________ obwodów głosowania i wybiera ________ radnych.

(ulice, place ew. Nr Nr domów)

Obwód 1 obejmuje ____________________

____

Obwód 2 obejmuje ____________________

____

i t. d.

Okręg II składa się z ________ obwodów głosowania i wybiera ________ radnych.

Obwód 1 obejmuje ____________________

____

Obwód 2 obejmuje ____________________

____

i t. d.

Wojewoda

Starosta Powiatowy

WOJEWODA ____________

STAROSTA POWIATOWY

w ____________

Nr. ________

Dnia ____________

Wybory do rady miejskiej

w ____________

Zał. Nr. 4 (do art. 8)

do okólnika Nr 34

Do

Pana Prezydenta miasta — Burmistrza

w ____________

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) zarządzam wybory radnych miejskich w mieście ____________

Dniem zarządzenia wyborów jest dzień ____________ 193__ r., a dniem głosowania ____________

W załączeniu przesyłam kalendarz wyborczy.

WOJEWODA

1 zał. STAROSTA POWIATOWY

WOJEWODA ____________

STAROSTA POWIATOWY

w ____________

Nr. ________

Dnia ____________

Wybory do rady miejskiej

w ____________

Zał. Nr. 5a (do art. 10)

do okólnika Nr 34

Niepotrzebne skreślić.

Do

Pana ____________

w ____________

Na podstawie art. 10 ust. (3) ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr. 63, poz. 480) powołuję Pana na Przewodniczącego — Zastępcę przewodniczącego — Członka — Zastępcę członka Głównej — Okręgowej Komisji Wyborczej Nr ________

W załączeniu przesyłam kalendarz wyborczy*).

WOJEWODA

1 załącznik.

STAROSTA POWIATOWY

*) Obowiązuje tylko w odniesieniu do przewodniczącego Komisji względnie jego zastępcy.

WOJEWODA ______________

Zał. Nr 5b (do art. 10)
do okólnika Nr 34
niepotrzebne skreślić.

STAROSTA POWIATOWY

w ______________

Nr ______

Dnia ______________

Wybory do rady miejskiej

w ______________

Do

Pana ______________

w ______________

Na podstawie art. 10 ust. (3) ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63 poz. 480) powołuję Pana na Przewodniczącego-Zastępcę przewodniczącego — Członka-Zastępcę członka Obwodowej Komisji Wyborczej w obwodzie Nr ______ Okręgu Nr ______

WOJEWODA

STAROSTA POWIATOWY

ZARZĄD MIEJSKI

Zał. Nr 5c (do art. 10)
do okólnika Nr 34

w ______________

Nr ______

Dnia ______________

Wybory do rady miejskiej

w ______________

Do

Pana ______________

w ______________

Na podstawie art. 10 ust. (3) ustawy z dnia 16.VIII 1938 r. o wyborze radnych miejskich (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 480) zawiadamiam, że magistrat uchwałą z dnia ______________ 193__ r. powołał Pana na członka Głównej-Okręgowej Komisji Wyborczej Nr ______, — Obwodowej Komisji Nr. ______ w Okręgu Nr ______

PREZYDENT MIASTA

BURMISTRZ

B.

I. Przedruki z Dziennika Ustaw R. P.

z 29 sierpnia Nr 63 Rok 1938

Poz. 479. Ustawa z dnia 16 sierpnia 1938 r. o samorządzie gminy m. st. Warszawy.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Gmina m. st. Warszawy jest jednostką samorządu terytorialnego gminnego, powiatowego i wojewódzkiego oraz osobą publicznoprawną.

Art. 2. Przez użyte w ustawie niniejszej określenie „miasto", „Rada Miejska", „Zarząd Miejski", „Prezydent Miasta" — należy rozumieć gminę m. st. Warszawy, Radę Miejską, Zarząd Miejski i Prezydenta m. st. Warszawy; przez określenie „Magistrat" — należy rozumieć Zarząd Miejski, działający kolegialnie; przez określenie członkowie Zarządu Miejskiego — Prezydenta i tymczasowego Prezydenta Miasta, wiceprezydentów i tymczasowych wiceprezydentów oraz ławników, chyba że z przepisów ustawy niniejszej wynika inaczej.

Obszar m. st. Warszawy.

Art. 3. (1) Miasto obejmuje obszar zamknięty granicami, istniejącymi w chwili wejścia w życie ustawy niniejszej.

(2) Zmienić granice miasta można tylko w drodze ustawy.

(3) W razie włączenia do obszaru miasta całej gromady, gminy lub powiatu, ich majątek oraz wszelkie prawa i obowiązki przechodzą na miasto.

(4) Jeżeli zmiany obejmą tylko część gromady, gminy, powiatu lub jeżeli część obszaru zostanie wydzielona z granic miasta, sprawy majątkowe będą uregulowane w drodze układów bezpośrednich. W przypadku niezawarcia układu decyzję dotyczącą rozrachunku wyda Minister Spraw Wewnętrznych. Układ rozrachunkowy, bądź prawomocne orzeczenie Ministra Spraw Wewnętrznych stanowią podstawę do wpisów hipotecznych.

(5) Przepisy miejskie obowiązujące na obszarze miasta będą obowiązywać na obszarze włączonym do jego granic od dnia włączenia, jeżeli Rada Miejska nie postanowi inaczej.

Obywatelstwo honorowe m. st. Warszawy.

Art. 4. (1) Rada Miejska może w drodze uchwały nadać obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej obywatelstwo honorowe stolicy.

(2) Cudzoziemcowi może Rada Miejska nadać obywatelstwo honorowe jedynie za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych.

(3) Nadanie obywatelstwa honorowego nie pociąga za sobą żadnych zobowiązań ze strony miasta.

(4) Pozbawienie obywatelstwa honorowego następuje w ten sposób, jak nadanie.

Zakres działania miasta.

Art. 5. (1) Do zakresu działania miasta należą wszystkie sprawy, dotyczące kultury, zdrowia i dobrobytu materialnego mieszkańców, jeżeli te sprawy nie zostały aktami ustawodawczymi zastrzeżone władzom rządowym, samorządowi gospodarczemu lub innym instytucjom prawa publicznego. W szczególności do zakresu działania miasta należy:

1) zarządzanie majątkiem miejskim oraz jego dochodami i wydatkami,

2) zakładanie i utrzymywanie miejskich dróg, mostów, ulic, placów, ogrodów itp. urządzeń,

3) zakładanie i utrzymywanie środków miejskiej komunikacji,

4) zakładanie i utrzymywanie urządzeń, służących do zaopatrywania mieszkańców w wodę, gaz i elektryczność oraz do usuwania śmieci, odpadków i wszelkich nieczystości,

5) opieka społeczna,

6) ochrona zdrowia publicznego, a zwłaszcza zakładanie, utrzymywanie i prowadzenie zakładów leczniczych, leczniczo-zapobiegawczych oraz innych zakładów i urządzeń zdrowia publicznego,

7) zakładanie i utrzymywanie rzeźni, targowisk i hal targowych,

8) sprawy nadzoru budowlanego oraz rozbudowy miasta, a w szczególności dostarczanie ludności zdrowych i tanich mieszkań,

9) popieranie handlu, przemysłu i rzemiosła,

10) tworzenie i utrzymywanie kas oszczędności i zakładów zastawniczych,

11) szerzenie oświaty i kultury przez zakładanie i utrzymywanie szkół publicznych, przede wszystkim szkół powszechnych i zawodowych dokształcających, a poza tym innych szkół oraz bibliotek, muzeów, teatrów, innych instytucyj i zakładów oświatowych bądź kulturalnych,

12) piecza nad obyczajnością publiczną,

13) popieranie wychowania fizycznego i sportu.

(2) Zadania powyższe, z wyjątkiem wymienionych w pkt 1), miasto spełnia bezpośrednio we własnym zarządzie lub pośrednio przez popieranie instytucyj społecznych, które z tego tytułu podlegają kontroli Zarządu Miejskiego.

(3) W zakresie wskazanym w ust. (1) i (2) miasto działa w granicach obowiązujących aktów ustawodawczych samodzielnie, a jego organa są od innych władz państwowych hierarchicznie niezależne.

Art. 6. (1) Zakres, w jakim organa miejskie spełniają funkcje administracji rządowej oraz współdziałają w czynnościach innych organów państwowych, określają akty ustawodawcze oraz wydane w ich granicach rozporządzenia.

(2) W zakresie działalności, wymienionej w ust. (1), organa miejskie podlegają organom administracji rządowej bądź też innym właściwym organom państwowym.

Organa miasta.

Art. 7. Organami miasta są: Rada Miejska, Rady Dzielnicowe i Zarząd Miejski.

Rada Miejska.

Art. 8. (1) Rada Miejska jest organem stanowiącym i kontrolującym miasta.

(2) Członkami Rady Miejskiej są radni miejscy i członkowie Zarządu Miejskiego.

(3) Radni miejscy pełnią swe czynności honorowo.

(4) Radnych miejskich wybiera się na lat 5. Kadencja Rady Miejskiej biegnie od chwili ukonstytuowania się tego organu.

Art. 9. Radny miejski, wybrany na członka Zarządu Miejskiego, traci mandat radnego.

Art. 10. (1) Na miejsce radnych miejskich, którzy ubyli z grona radnych, wchodzą zastępcy w porządku, ustalonym w prawie wyborczym.

(2) Radni miejscy powołani z listy zastępców sprawują mandaty tylko do końca kadencji Rady Miejskiej.

Art. 11. (1) Nie mogą być radnymi miejskimi pozostający w służbie czynnej: żołnierze, funkcjonariusze działających na terenie miasta władz administracji ogólnej, funkcjonariusze policji państwowej i straży granicznej oraz funkcjonariusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

(2) Pracownik miasta lub jego przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń, nie wyłączając tych, które posiadają odrębną osobowość prawną, wybrany na radnego miejskiego, zrzeka się swego stanowiska, jeżeli w ciągu 7 dni po wyborze złoży na ręce Prezydenta Miasta oświadczenie o przyjęciu wyboru. Niezłożenie tego oświadczenia powoduje utratę mandatu.

(3) Osoba, która w chwili wyboru na radnego miejskiego pozostaje, poza przypadkami wymienionymi w ust. (2), w stosunkach prywatnoprawnych z miastem, powodujących dlań zobowiązania, nie może objąć mandatu, dopóki trwają te stosunki i dopóki rozrachunki z nich wynikające nie są ostatecznie uregulowane. Wyjątek stanowią stosunki prawne, wynikające z korzystania z zakładów, przedsiębiorstw, instytucyj i urządzeń miejskich na warunkach ogólnych, ustalonych dla mieszkańców stolicy oraz stosunki, wynikające z najmu pomieszczeń dla własnych celów mieszkaniowych lub handlowo-przemysłowych i dzierżawy drobnych parcel, jeżeli najem lub dzierżawa oparte są na warunkach, ustalonych powszechnie dla danego typu przedmiotu najmu lub dzierżawy. Nierozwiązanie trwających stosunków i nieuregulowanie rozrachunków z nich wynikających w ciągu 2 miesięcy od daty wyboru powoduje utratę mandatu.

Art. 12. (1) Radny miejski traci mandat, jeżeli w okresie jego sprawowania zajdzie albo wiadoma się stanie okoliczność, która wyłączyłaby jego wybieralność.

(2) Sprawowanie mandatu radnego zawiesza się z mocy prawa na czas trwania postępowania karnego w sprawach o zbrodnie, zagrożone karą dodatkową utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a to od chwili doręczenia aktu oskarżenia aż do zakończenia postępowania karnego wyrokiem prawomocnym lub umorzenia tego postępowania. Sprawowanie mandatu radnego miejskiego podlega także zawieszeniu w razie skazania wyrokiem choćby nieprawomocnym Sądu Wojskowego na karę wydalenia z wojska lub marynarki wojennej albo z korpusu oficerskiego — na czas aż do prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

(3) Fakt zawieszenia, wygaśnięcia lub utraty mandatu stwierdza Prezydent Miasta, podając to na piśmie do wiadomości interesowanemu radnemu oraz Radzie Miejskiej na najbliższym jej posiedzeniu. Interesowanemu radnemu przysługuje w ciągu 14 dni po otrzymaniu zawiadomienia prawo wniesienia odwołania do władzy nadzorczej.

Art. 13. (1) Kto wyraził zgodę na postawienie swej kandydatury na stanowisko radnego miejskiego, obowiązany jest przyjąć mandat i sprawować go do końca kadencji, bądź dopóki mieszka na obszarze miasta i posiada prawo wybieralności.

(2) Do złożenia mandatu przed upływem kadencji uprawniony jest z mocy ustawy każdy, kto objął urząd publiczny, bądź przyjął mandat w innym związku samorządu terytorialnego.

(3) Magistrat zezwoli na złożenie mandatu przed upływem kadencji Rady Miejskiej osobom, które:

1) wskutek ułomności fizycznej lub znacznie nadwątlonego zdrowia, bądź też złego położenia gospodarczego nie mogą sprawować obowiązków publicznych,

2) są stale zatrudnione poza obszarem miasta, albo mając zajęcie, połączone z częstym i dłuższym wydalaniem się poza obszar miasta,

3) podadzą inne ważne powody, zasługujące na uwzględnienie.

(4) Magistrat ma prawo nałożyć na osobę, która bezprawnie odmówiła przyjęcia mandatu lub złożyła go przed upływem kadencji, nie będąc do tego uprawniona w myśl ust. (2), ani nie mając zezwolenia, przewidzianego w ust. (3), jednorazowe świadczenie w wysokości od 100 do 1000 zł na korzyść miasta. Stronie służy prawo wniesienia odwołania od decyzji Magistratu w ciągu 14 dni po dniu doręczenia do Ministra Spraw Wewnętrznych. Ściąganie nałożonego świadczenia odbywa się w sposób, przewidziany dla danin samorządowych.

(5) Przepisów artykułu niniejszego nie stosuje się, jeżeli radny nie może wykonywać mandatu w myśl art. 11, 12 i 60.

Art. 14. (1) Do zakresu działania Rady Miejskiej należy stanowienie norm i zasad, dotyczących zarządu sprawami miasta i jego gospodarki, podejmowanie również innych uchwał w poszczególnych sprawach, zastrzeżonych Radzie Miejskiej ustawą niniejszą oraz kontrola nad działalnością Zarządu Miejskiego; w szczególności do zakresu działania Rady Miejskiej należy:

1) stanowienie o dobrowolnym podejmowaniu zadań o charakterze publicznym, jeżeli nie sprzeciwiają się temu przepisy prawne.

2) wybór komisyj Rady Miejskiej,

3) uchwalanie regulaminów obrad Rady Miejskiej, Rad Dzielnicowych oraz komisyj Rady Miejskiej,

4) ustanawianie rodzaju i ilości stanowisk służbowych oraz wysokości przywiązanych do nich uposażeń,

5) ustanawianie norm wynagrodzeń lub odszkodowania dla członków Zarządu Miejskiego oraz norm dotyczących diet i kosztów podróży,

6) uchwalanie przepisów o obowiązkach i prawach pracowników miejskich tudzież ustanawianie dla nich przepisów dyscyplinarnych,

7) uchwalanie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym Prezydenta Miasta i wiceprezydentów oraz pracowników miejskich, tudzież pozostałych po nich wdów i sierot,

8) uchwalanie przepisów miejscowych (statutów miejscowych), w przypadkach i zakresie, przewidzianych aktami ustawodawczymi,

9) decydowanie o nabyciu, zamianie i zbyciu praw i nieruchomości, jeżeli wartość przedmiotu umowy przewyższa 50.000 zł,

10) decydowanie o oddaniu w dzierżawę (najem) na okres ponad 6 lat wszelkich nieruchomości oraz przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń miejskich, jak również o udzieleniu na nie koncesji ponad powyższy okres,

11) decydowanie o przyjęciu darowizny i zapisu o wartości ponad 20.000 zł, uczynieniu darowizny o wartości ponad 5.000 zł, oraz ustanowieniu bądź objęciu zarządu fundacji,

12) stanowienie o założeniu, przekształceniu i zwinięciu przedsiębiorstw i zakładów miejskich oraz o wznoszeniu i znoszeniu budowli o wartości ponad 50.000 zł,

13) decydowanie o udzieleniu przez miasto poręki finansowej oraz zaciągnięciu pożyczki ponad sumę 50.000 zł, oddaniu w zastaw przedmiotu wartości ponad 50.000 zł oraz innym obciążeniu miasta ponad tę sumę,

14) uchwalanie preliminarza budżetowego miasta,

15) ustanawianie zasad lokaty kapitałów oraz zasad zarządu i użytkowania majątku, jak również wszelkich przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń,

16) ustanawianie danin komunalnych, stanowienie o obowiązku innych świadczeń na cele miasta oraz ustalanie sposobu poboru tych danin i świadczeń,

17) podejmowanie uchwał w sprawie ustalania i zmiany nazw dzielnic, ulic i placów oraz w sprawie wznoszenia pomników na placach publicznych,

18) ustanawianie norm postępowania w sprawach przetargów publicznych przy robotach i dostawach, sprzedaży, kupnie i oddawaniu w dzierżawę nieruchomości i ruchomości miejskich,

19) decydowanie o umarzaniu należności, przypadających miastu z tytułów publiczno i prywatnoprawnych w przypadkach, gdy należność przewyższa 5.000 zł,

20) zatwierdzanie sprawozdań z wykonania budżetu oraz rocznych zamknięć i bilansów przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń miejskich,

21) uchwalanie wniosków oraz wydawanie opinii w sprawie zmiany granic miasta,

22) wydawanie opinii w sprawach potrzeb miasta oraz uchwalanie w tym zakresie wniosków,

23) inne sprawy, przewidziane obowiązującymi przepisami, jeżeli nie mają charakteru czynności zarządzających i wykonawczych.

(2) W sprawach powyższych Rada Miejska podejmuje uchwały na wniosek Magistratu lub radnych.

(3) Uchwałę, której wykonanie należeć będzie do Zarządu Miejskiego, Rada Miejska może podjąć na wniosek swych członków dopiero po uprzednim wypowiedzeniu się Magistratu, chyba że Magistrat nie zajmie stanowiska w ciągu 7 dni po zgłoszeniu wniosku przez członków Rady Miejskiej na ręce przewodniczącego.

Art. 15. (1) Posiedzenia Rady Miejskiej zwołuje Prezydent Miasta w miarę potrzeby, obowiązany jest jednak zwoływać je przynajmniej raz na 2 miesiące.

(2) Prezydent Miasta zwoła posiedzenie Rady Miejskiej, jeżeli żąda tego co najmniej 1/5 część ustawowej liczby radnych miejskich, Komisja Rewizyjna lub Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 16. (1) Na posiedzeniach Rady Miejskiej przewodniczy Prezydent Miasta lub wyznaczony przez niego wiceprezydent.

(2) W przypadkach, gdy chodzi o wybory Komisji Rewizyjnej, jak również gdy Rada Miejska rozpatruje sprawozdania i wnioski Komisji Rewizyjnej lub podejmuje w tym zakresie uchwały, przewodniczy jeden z radnych, wybierany każdorazowo w tym celu przez Radę Miejską zwykłą większością głosów obecnych na posiedzeniu.

Art. 17. (1) Do ważności posiedzeń wymagana jest obecność przynajmniej 2/5 ustawowej liczby członków Rady Miejskiej.

(2) Do powzięcia uchwał w sprawach regulaminu Rady Miejskiej, statutów miejscowych, zbycia praw i nieruchomości o wartości przewyższającej 250.000 zł oraz pozbawienia mandatu

radnego niezbędna jest obecność co najmniej 3/5 ustawowej liczby członków Rady Miejskiej.

Art. 18. (1) Uchwały zapadają zwykłą większością głosów, z wyjątkiem przypadków, w których ustawa niniejsza wymaga kwalifikowanej większości głosów. W razie równości głosów wniosek upada.

(2) Głosowanie jest jawne. Na żądanie 1/4 obecnych przewodniczący zarządza głosowanie tajne. Głosowanie przy wyborach jest zawsze tajne.

(3) Na żądanie 1/4 obecnych przewodniczący zarządza głosowanie imienne.

Art. 19. (1) Posiedzenia Rady Miejskiej są jawne.

(2) Na wniosek jednak Prezydenta Miasta lub przynajmniej 1/4 obecnych może Rada Miejska większością 2/3 głosów obecnych uchwalić posiedzenie tajne.

(3) Podczas obrad nad budżetem i rozpatrywania rachunków miejskich posiedzenia muszą być zawsze jawne.

Art. 20. Jawnym obradom Rady Miejskiej może się przysłuchiwać publiczność dopuszczona na galerię sali posiedzeń za kartami wstępu, wydanymi przez biuro Zarządu Miejskiego. W razie zakłócenia porządku przewodniczący może zarządzić opróżnienie galerii.

Art. 21. Członek Rady Miejskiej może być zarządzeniem przewodniczącego usunięty z sali obrad, jeśli mimo dwukrotnego ostrzeżenia nie stosuje się do regulaminu obrad. Zarządzenie przewodniczącego może być uchylone uchwałą Rady, powziętą większością 2/3 głosów obecnych.

Art. 22. (1) Rada Miejska większością 3/5 głosów obecnych na posiedzeniu może radnego miejskiego pozbawić mandatu za czyn hańbiący.

(2) Rada Miejska może podjąć uchwałę w powyższej sprawie nie inaczej, jak na wniosek powołanej przez siebie komisji, która przeprowadzi dochodzenie, zbada dokumenty i przesłucha interesowanego radnego.

(3) Od uchwały o pozbawieniu mandatu służy interesowanemu radnemu miejskiemu w ciągu dni 14 po dniu doręczenia mu uchwały prawo wniesienia odwołania do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 23. (1) Radny miejski i ławnik nie przybywający na posiedzenia Rady Miejskiej bez usprawiedliwionych powodów podlega karze od 10 do 100 zł; karę nakłada Prezydent Miasta.

(2) Opuszczenie przez radnego miejskiego lub ławnika bez usprawiedliwionych powodów 3 kolejnych posiedzeń Rady Miejskiej powoduje utratę mandatu; o utracie mandatu orzeka Rada Miejska.

(3) Radnemu miejskiemu, bądź ławnikowi przysługuje w ciągu 14 dni po doręczeniu mu orzeczenia o utracie mandatu prawo wniesienia odwołania do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 24. Uchwały Rady Miejskiej będą podawane do wiadomości publicznej w sposób, ustalony przez Radę Miejską, oraz w odpisach udzielane Ministrowi Spraw Wewnętrznych i innym zainteresowanym ministrom — w ciągu 14 dni po ich powzięciu.

Art. 25. (1) Rada Miejska może powoływać na okres swej kadencji albo na krótszy czas do poszczególnych spraw komisje spośród swych członków i w miarę potrzeby spośród innych mieszkańców miasta, posiadających prawo wybieralności na radnego miejskiego. Komisje mogą powoływać ze swego grona podkomisje. Rada Miejska może z zakresu swego działania przekazać komisji rozpatrywanie i opiniowanie poszczególnych spraw, dotyczących administracji i gospodarki miejskiej, przygotowywanie wniosków na Radę Miejską, jak również decyzje w poszczególnych sprawach, wymagających uchwały Rady Miejskiej. W tym ostatnim przypadku komisje mogą składać się jedynie z członków Rady Miejskiej.

(2) Przewodniczenie w komisjach należy do Prezydenta Miasta lub członka Zarządu Miejskiego, przez niego wyznaczonego.

(3) Przepisy powyższe nie dotyczą Komisji Rewizyjnej.

(4) Do członków komisyj, nie wyłączając członków Komisji Rewizyjnej, stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 i 12.

Art. 26. (1) Stałym organem Rady Miejskiej w zakresie kontroli nad działalnością finansową i gospodarczą Zarządu Miejskiego jest Komisja Rewizyjna.

(2) Komisję Rewizyjną na czas kadencji Rady Miejskiej w składzie 15 osób wybierają radni miejscy spośród siebie lub spoza swego grona tajnie, z uwzględnieniem zasady stosunkowego podziału mandatów. Radni miejscy wybierają jednocześnie 9 zastępców członków Komisji Rewizyjnej. Członkowie Zarządu Miejskiego nie mogą być wybierani do Komisji Rewizyjnej.

(3) Komisja Rewizyjna jest organem kolegialnym. Pracami Komisji Rewizyjnej kieruje przewodniczący, wybrany przez Komisję spośród jej członków. Rada Miejska uchwala odpowiednią liczbę stanowisk płatnych pracowników stałego biura Komisji Rewizyjnej.

Art. 27. (1) Do zakresu działania Komisji Rewizyjnej należy:

1) kontrola nad finansową i gospodarczą działalnością miasta zarówno w zakresie administracji, jak i jego przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń pod względem legalności, zgodności z uchwałami Rady Miejskiej i budżetem oraz celowości i przestrzegania zasad oszczędności w gospodarce publicznej, jak również

2) składanie Radzie Miejskiej sprawozdań z wyników kontroli.

(2) Z zakresu działania Komisji Rewizyjnej wyłączone są sprawy, wymienione w art. 6; nie podlegają jednak wyłączeniu wykonanie

budżetu, związanego z tymi sprawami, oraz czynności kasowo-rachunkowe, dotyczące tych spraw.

(3) Komisja Rewizyjna, jak również z jej upoważnienia co najmniej 2 jej członkowie łącznie, mają — po uprzednim porozumieniu z Prezydentem Miasta — dostęp do biur i innych lokali Zarządu Miejskiego, zakładów, przedsiębiorstw, instytucyj i wszelkich urządzeń miejskich, do kas oraz wszystkich ksiąg i dokumentów rachunkowych i kasowych w biurach Zarządu Miejskiego, oraz w zakładach, przedsiębiorstwach, instytucjach i urządzeniach miejskich.

(4) Komisja Rewizyjna może korzystać z pomocy powołanych przez siebie rzeczoznawców.

(5) Jeżeli przewodniczący Komisji Rewizyjnej nie jest radnym miejskim, może brać udział z głosem doradczym w posiedzeniach Rady Miejskiej, na których są rozpatrywane wnioski i sprawozdania Komisji Rewizyjnej.

(6) Jeżeli Komisja Rewizyjna nie zażąda wcześniejszego zwołania Rady Miejskiej (art. 15 ust. (2)) celem przedstawienia jej sprawozdania, Prezydent Miasta obowiązany jest przedstawić sprawozdanie Komisji Rewizyjnej wraz z ewentualnymi wyjaśnieniami Zarządu Miejskiego na najbliższym po otrzymaniu tego sprawozdania normalnie zwołanym posiedzeniu Rady Miejskiej.

Art. 28. Do członków Komisji Rewizyjnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 46 ust. (2).

Art. 29. (1) W razie, gdy Rada Miejska po wysłuchaniu opinii Komisji Rewizyjnej odmówi przyjęcia do wiadomości rocznego sprawozdania z wykonania budżetu (zatwierdzenia rocznych zamknięć rachunkowych i bilansów), Przewodniczący Rady Miejskiej (art. 16 ust. (2)) prześle niezwłocznie uchwałę Rady Miejskiej Ministrowi Spraw Wewnętrznych, który zbada zarzuty, podniesione przeciw Zarządowi Miejskiemu i wyda lub spowoduje wydanie odpowiednich zarządzeń. O wyniku badań i treści swych zarządzeń Minister Spraw Wewnętrznych niezwłocznie zawiadomi Radę Miejską.

(2) W razie podniesienia przez Radę Miejską na tle innych sprawozdań Komisji Rewizyjnej zarzutów przeciwko Zarządowi Miejskiemu, Prezydent Miasta prześle uchwałę Rady Miejskiej Ministrowi Spraw Wewnętrznych, jeżeli Rada Miejska tak postanowi. Uchwały w tej sprawie mogą zapadać tylko po wysłuchaniu Prezydenta Miasta.

Art. 30. Minister Spraw Wewnętrznych może wzywać przewodniczącego Komisji Rewizyjnej do składania sprawozdań i wyjaśnień w zakresie czynności Komisji.

Rady Dzielnicowe.

Art. 31. Rada Miejska uchwałą, wymagającą zatwierdzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, podzieli obszar miasta na dzielnice. W razie niepowzięcia takiej uchwały w ciągu 6 miesięcy po ukonstytuowaniu się Rady Miejskiej, wybranej po wejściu w życie ustawy niniejszej, podziału miasta na dzielnice dokona Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 32. (1) Stosownie do podziału na dzielnice ustanawia się w każdej dzielnicy radę dzielnicową.

(2) W skład Rady Dzielnicowej wchodzą radni miejscy oraz ich zastępcy, wybrani w okręgach wyborczych z danej dzielnicy.

(3) W skład Rady Dzielnicowej Magistrat powoła nadto radnych dzielnicowych spośród mieszkańców dzielnicy w ilości nie większej niż 1/3 liczby członków Rady Dzielnicowej, wchodzących do niej na podstawie ust. (2).

(4) Kadencja Rady Dzielnicowej odpowiada kadencji Rady Miejskiej.

(5) Przewodniczących rad dzielnicowych wybierają rady dzielnicowe na zebraniach zwołanych przez Zarząd Miejski i odbytych pod przewodnictwem delegowanych członków Zarządu Miejskiego spośród radnych wybranych w okręgu danej dzielnicy.

(6) Sposób powołania radnych dzielnicowych, o których mowa w ust. (3), oraz ukonstytuowania się rad dzielnicowych określi Rada Miejska nie później, niż w ciągu 6 miesięcy od chwili ukonstytuowania się organów zarządzających gminy. Uchwała ta wymaga zatwierdzenia Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 33. (1) Radni dzielnicowi powinni odpowiadać warunkom wybieralności na radnych miejskich.

(2) Przepisy art. 11 — 13 ustawy niniejszej stosuje się odpowiednio do radnych dzielnicowych.

Art. 34. (1) Do zakresu działania Rady Dzielnicowej należy:

1) ustalanie potrzeb dzielnicy i uchwalanie stosownych wniosków do Rady Miejskiej i Zarządu Miejskiego,

2) opiniowanie spraw dotyczących dzielnicy, przekazywanych Radzie Dzielnicowej przez Radę Miejską lub Zarząd Miejski.

(2) Wniosek Rady Dzielnicowej musi być rozpatrzony przez właściwy organ miejski i o sposobie załatwienia tego wniosku powinna być Rada Dzielnicowa zawiadomiona. Zawiadomienie to nie ma charakteru aktu administracyjnego, od którego by służył środek prawny.

(3) Rada Miejska uchwałą, wymagającą zatwierdzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, może zwiększyć zakres działania poszczególnych bądź wszystkich rad dzielnicowych, oraz powołać dzielnicowe organa wykonawcze.

Art. 35. Radni dzielnicowi mogą być za ich zgodą powoływani przez Zarząd Miejski do współdziałania w wykonywaniu zadań administracji miejskiej.

Art. 36. (1) Rada Dzielnicowa może powoływać spośród swych członków komisje dla przygotowywania poszczególnych spraw.

(2) Przewodniczących komisyj powołuje Rada Dzielnicowa ze swego grona.

Art. 37. Do ważności posiedzeń Rady Dzielnicowej wymagana jest obecność przynajmniej 2/5 ogólnej liczby członków Rady Dzielnicowej.

Art. 38. W ciągu 6 miesięcy po ukonstytuowaniu się Rady Miejskiej, wybranej po wejściu w życie ustawy niniejszej, Rada ta uchwali regulaminy obrad rad dzielnicowych. Jeżeli w terminie powyższym tego nie uczyni, regulamin obrad uchwalą dla siebie rady dzielnicowe. Zmiana regulaminu wymaga zgody Rady Miejskiej.

Zarząd Miejski.

Art. 39. Zarząd Miejski jest organem zarządzającym i wykonawczym miasta.

Art. 40. (1) Zarząd Miejski składa się z Prezydenta Miasta, 5 wiceprezydentów i 9 ławników. W razie niedokonania wyboru ławników pomimo wezwania ze strony władzy nadzorczej i wyznaczenia radnym w tym celu co najmniej 14 dniowego terminu, w skład Zarządu Miejskiego wchodzą tylko Prezydent Miasta i wiceprezydenci.

(2) Prezydenta Miasta oraz wiceprezydentów wybierają na 10 lat radni miejscy w głosowaniu tajnym większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

(3) Ławników wybierają radni w głosowaniu tajnym i stosunkowym. Na zebraniu radnych, zwołanym w celu dokonania wyboru członków Zarządu Miejskiego, przewodniczy jeden z radnych, wybrany przez obecnych radnych. Kadencja ławników biegnie równolegle do końca kadencji Rady Miejskiej.

(4) Członkowie Zarządu Miejskiego, ustępującego wskutek upływu kadencji, urzędują do chwili ukonstytuowania się nowo wybranego Zarządu Miejskiego.

(5) Przepisy szczegółowe w zakresie ust. (2) — (4) ustalą regulaminy wyborcze wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 41. (1) Ławnicy powinni odpowiadać warunkom wybieralności na radnych miejskich. Do wszystkich członków Zarządu Miejskiego stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 i 12, przepisy zaś art. 13 tylko do ławników. W stosunku do Prezydenta Miasta i wiceprezydentów decyzję przewidzianą w art. 12 ust. (3) wydaje Minister Spraw Wewnętrznych, powiadamiając o niej Radę Miejską na najbliższym posiedzeniu za pośrednictwem przewodniczącego Rady.

(2) Na urząd Prezydenta Miasta i wiceprezydentów mogą być powoływane tylko osoby, które obok warunków wybieralności na radnych miejskich, w którymkolwiek mieście na obszarze Państwa, posiadają wyższe wykształcenie, zakończone przepisanymi egzaminami oraz wykażą się co najmniej pięcioletnią pracą w charakterze członka zarządu miejskiego lub na samodzielnym stanowisku w administracji samorządu terytorialnego, bądź też na stanowisku urzędnika państwowego I kategorii we władzach administracji rządowej.

(3) Prezes Rady Ministrów może zwolnić osobę, wybraną na Prezydenta Miasta, zaś Minister Spraw Wewnętrznych osobę wybraną na wiceprezydenta — od wymaganego cenzusu wykształcenia, bądź od wykazania się uprzednią praktyką.

Art. 42. (1) Wybór Prezydenta Miasta wymaga zatwierdzenia Prezesa Rady Ministrów, a wybór wiceprezydentów — zatwierdzenia Ministra Spraw Wewnętrznych.

(2) Jeżeli radni miejscy nie dokonali wyboru Prezydenta Miasta lub wiceprezydentów, bądź zwlekają z wyborem, Minister Spraw Wewnętrznych nakazuje dokonanie go w terminie co najmniej dwutygodniowym, jeżeli zaś i w tym terminie wybór nie doszedł do skutku władza, powołana do zatwierdzenia wyboru, obsadza wakujące stanowiska przez tymczasowego Prezydenta Miasta oraz tymczasowych wiceprezydentów, którzy sprawują urząd do czasu zatwierdzenia wyboru. Radni miejscy mogą dokonać wyboru w każdym czasie.

(3) Jeżeli władza odmówiła zatwierdzenia wyboru Prezydenta Miasta lub wiceprezydenta, następuje nowy wybór.

(4) Jeżeli ponowny wybór nie doszedł do skutku w terminie oznaczonym przez Ministra Spraw Wewnętrznych, lub nie uzyskał zatwierdzenia, władza, powołana do zatwierdzenia, ustanawia tymczasowego Prezydenta Miasta lub także tymczasowych wiceprezydentów, którzy sprawują urząd do czasu zatwierdzenia ponownego wyboru. Radni miejscy mogą dokonać wyboru w każdym czasie.

(5) Nowych wyborów nie można zarządzić przed upływem 2 miesięcy od dnia podania radnym miejskim do wiadomości decyzji odmawiającej zatwierdzenia. Prawo zaskarżenia tej decyzji służy radnym miejskim w ilości 2/5 ich ustawowej liczby. Jeżeli radni miejscy wniosą skargę — nowych wyborów nie można zarządzić przed upływem 4 miesięcy od daty złożenia skargi. Zrzeczenie się prawa wniesienia skargi oraz wycofanie już wniesionej, powoduje utratę prawa do wniesienia skargi oraz uprawnia do zarządzenia wyborów przed upływem wymienionych terminów.

(6) Jeżeli w ciągu roku od dnia powołania tymczasowego Prezydenta Miasta i tymczasowych wiceprezydentów w myśl przepisów ust. (4) nie zostanie obsadzone w drodze wyboru stanowisko Prezydenta Miasta i co najmniej 3 wiceprezydentów, — Radę Miejską należy rozwiązać. W tym przypadku stosuje się odpowiednio przepisy art. 70 ust. (4).

(7) Wybory do nowej Rady Miejskiej powinny się odbyć przy odpowiednim zachowaniu co do terminów ich zarządzenia przepisów ust. (5), w ciągu roku od daty rozwiązania.

Art. 43. Prezydent Miasta i wiceprezydenci składają na ręce Ministra Spraw Wewnętrznych przysięgę. Osoby, którym ich religia nie pozwala na składanie przysięgi oraz osoby, nie należące do żadnego prawnie uznanego wyznania, składają przyrzeczenie. Rotę przysięgi i przyrzeczenia ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 44. Prezydent Miasta lub wiceprezydent zamierzając ustąpić z zajmowanego stanowiska, zgłasza zamiar ustąpienia Radzie Miejskiej, jeżeli nie jest ona rozwiązana i Prezesowi Rady Ministrów, jeżeli chodzi o Prezydenta Miasta, a Ministrowi Spraw Wewnętrznych, jeżeli chodzi o wiceprezydenta miasta. Prezes Rady Ministrów, względnie Minister Spraw Wewnętrznych może uzależnić przyjęcie zgłoszenia od przekazania funkcyj następcy i wprowadzenia go w urzędowanie. Ustępującemu należy w każdym razie dać możność opuszczenia stanowiska przed upływem miesiąca od dnia zgłoszenia zamiaru ustąpienia.

Art. 45. (1) Czynności służbowe Prezydenta Miasta i wiceprezydentów powinny stanowić ich główne zajęcie. Nie mogą oni oddawać się poza urzędem płatnym zajęciom, których wykonywanie pozostawałoby w sprzeczności z ich obowiązkami służbowymi albo mogłoby wywołać uzasadnione podejrzenie o stronniczość lub interesowność. Decyzje w tych sprawach w stosunku do Prezydenta Miasta należą do Ministra Spraw Wewnętrznych, a w stosunku do wiceprezydentów — do Prezydenta Miasta.

(2) Prezydenta Miasta w czasie jego nieobecności lub niemożności pełnienia przez niego czynności służbowych zastępuje wiceprezydent przez niego wyznaczony. Przechodzą nań wszystkie prawa i obowiązki Prezydenta Miasta. Pozostali wiceprezydenci są pomocnikami Prezydenta Miasta i zastępują go w zakresie przez niego ustalonym.

(3) Praca ławników ogranicza się do udziału w posiedzeniach Magistratu oraz w posiedzeniach komisyj, wyłonionych przez Zarząd Miejski lub Radę Miejską, a ponadto do opracowywania i referowania na posiedzeniach Magistratu na zlecenie Prezydenta Miasta poszczególnych spraw bieżących. Przepisy te nie wyłączają szerszego dobrowolnego udziału ławników w pracach bieżących Zarządu Miejskiego z zastrzeżeniem, że wszelkie ich prace w tym zakresie są honorowe.

Art. 46. (1) Tytułem wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków służbowych Prezydent Miasta i wiceprezydenci pobierają przez czas sprawowania mandatu stałe uposażenie z funduszów miasta według norm, określonych w obowiązujących przepisach lub uchwalonych przez Radę Miejską i zatwierdzonych przez Ministra Spraw Wewnętrznych przed dokonaniem wyboru. Rada Miejska może przyznać Prezydentowi Miasta oraz wiceprezydentom dodatek funkcyjny, nie przekraczający 100% uposażenia, stanowiącego podstawę do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego. Uchwała w sprawie przyznania, zmniejszenia lub cofnięcia tego dodatku wymaga zatwierdzenia przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(2) Ławnikom można przyznać jedynie diety za udział w posiedzeniach Magistratu oraz w poszczególnych przypadkach odszkodowanie z tytułu wykonywanej pracy, odpowiadające jej rodzajowi i ilości czasu poświęconego miastu, jeżeli wskutek tej pracy ponoszą znaczny uszczerbek w zarobkach w swoim zawodzie.

(3) Prezydentowi Miasta i wiceprezydentom oraz pozostałym po nich wdowom i sierotom służy prawo do zaopatrzenia emerytalnego (pensji wdowiej i sierocej) i do odprawy z funduszów emerytalnych w wymiarze i na zasadach, dotyczących pracowników administracyjnych miasta, jeżeli Rada Miejska nie poweźmie w tej sprawie przed dokonaniem wyboru Prezydenta Miasta i wiceprezydentów specjalnej uchwały, która podlega zatwierdzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art. 47. Zarząd Miejski działa bądź kolegialnie, jako Magistrat pod przewodnictwem Prezydenta Miasta, bądź też jednoosobowo przez Prezydenta Miasta.

Art. 48. (1) Do zakresu działania Magistratu należą sprawy następujące:

1) przygotowanie spraw, o których stanowi Rada Miejska,

2) ustalanie planu wykonania budżetu,

3) uchwalanie regulaminów Magistratu i jego komisyj,

4) decydowanie o zbyciu, zamianie i nabyciu praw i nieruchomości, jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przewyższa 50.000 zł,

5) decydowanie o udzieleniu przez miasto poręki finansowej, o zaciągnięciu pożyczki do sumy 50.000 zł, o oddaniu w zastaw przedmiotów wartości do 50.000 zł oraz innym obciążeniu majątku miasta do tej wysokości,

6) ustanawianie opłat za korzystanie z przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń miejskich, jak również ustalanie opłat administracyjnych,

7) umarzanie należności, przypadających gminie z tytułów publiczno oraz prywatnoprawnych, do sumy 5.000 zł,

8) decydowanie w sprawach oddania w dzierżawę (najem) nieruchomości, przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń miejskich na okres do 6 lat, jak również udzielanie na okres nie dłuższy koncesyj na zakłady, przedsiębiorstwa, instytucje i urządzenia zgodnie z zasadami i warunkami, ustalonymi przez Radę Miejską,

9) decydowanie o wznoszeniu i znoszeniu budowli o wartości do 50.000 zł,

10) rozpatrywanie i zatwierdzanie ofert. składanych przy wszelkich przetargach publicznych w myśl zasad, ustalonych przez Radę Miejską,

11) decydowanie o wszczęciu i odstąpieniu od sporu sądowego oraz ustalanie warunków

układu pojednawczego w sprawach prywatnoprawnych, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa 5.000 zł, oraz w tych sprawach publicznoprawnych, w których na zawarcie takich układów zezwalają przepisy obowiązujące,

12) decydowanie o przyjęciu darowizny i zapisu o wartości do 20.000 zł, oraz uczynieniu darowizny o wartości do 5.000 zł,

13) decydowanie o dokonaniu wydatku do sumy 50.000 zł, nie przewidzianego w budżecie bądź też uwzględnionego w niedostatecznej wysokości w przypadkach, gdy obowiązujące przepisy uprawniają Zarząd Miejski do takiej decyzji,

14) powoływanie i odwoływanie członków rad dzielnicowych, przewidzianych w art. 32 ust. (3),

15) inne sprawy, zastrzeżone od decyzji Magistratu w myśl przepisów ustawy niniejszej.

(2) Prezydent Miasta w sprawach, wymagających jego decyzji, może zasięgać opinii Magistratu.

Art. 49. (1) Magistrat za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych, może udzielić Prezydentowi Miasta lub wiceprezydentom upoważnienia do decydowania w sprawach mniejszej wagi spośród objętych art. 48 ust. (1) pkt 4), 7), 8), 10) — 13). Upoważnienie to należy ogłosić w Dzienniku Zarządu m. st. Warszawy.

(2) Niezależnie od upoważnień, wymienionych w ust. (1), Magistrat może uchwałą, ogłoszoną w Dzienniku Zarządu m. st. Warszawy, upoważnić Prezydenta Miasta do wydawania decyzji również w innych sprawach, zastrzeżonych Magistratowi. Upoważnienie takie dotyczyć może jedynie poszczególnych spraw, umieszczonych na porządku obrad danego posiedzenia Magistratu albo też spraw jednego i tego samego typu, załatwianych na podstawie uchwalonych przez Magistrat zasad.

(3) Upoważnienie, wymienione w niniejszym artykule, może być przez Magistrat cofnięte lub zmienione.

Art. 50. (1) Do powzięcia uchwały przez Magistrat niezbędna jest obecność więcej niż połowy ogólnej liczby członków kolegium.

(2) Uchwały zapadają większością głosów obecnych. Przewodniczący bierze udział w głosowaniu.

(3) Prezydent Miasta obowiązany jest udzielać członkom Zarządu Miejskiego informacji i wyjaśnień w sprawach, dotyczących gospodarki miejskiej. Członkowie Zarządu Miejskiego mają prawo stawiać wnioski na posiedzeniach Magistratu.

(4) Członkowie Zarządu Miejskiego działający kolegialnie, jako Magistrat, są w wykonywaniu swych funkcyj w kolegium niezawiśli.

Art. 51. (1) Magistrat może powoływać komisje spośród swych członków z udziałem radnych, a w razie potrzeby również z udziałem innych mieszkańców miasta, posiadających prawo wybieralności na radnych miejskich.

(2) Komisjom z udziałem tylko członków Magistratu i radnych — Magistrat może powierzać na określony przez siebie przeciąg czasu decydowanie w niektórych sprawach, należących do jego kompetencji (art. 48), bądź też decydowanie we wszystkich lub niektórych sprawach, należących do kompetencji Magistratu, a odnoszących się do poszczególnych urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw miejskich. Komisje z udziałem także innych mieszkańców miasta mogą wyłącznie udzielać opinii i przygotowywać wnioski w sprawach administracji i gospodarki miejskiej, wymagających uchwały Zarządu Miejskiego lub decyzji Prezydenta Miasta.

(3) Przewodnictwo w komisjach, powołanych w myśl ust. (1), należy do Prezydenta Miasta lub wyznaczonego przezeń członka Zarządu Miejskiego.

Art. 52. (1) Zarząd Miejski, poza sprawami, zastrzeżonymi ustawą niniejszą kolegialnemu załatwieniu, działa jednoosobowo. W tym zakresie Prezydent Miasta działa samodzielnie pod osobistą odpowiedzialnością, przy pomocy innych członków Zarządu Miejskiego i pracowników miejskich.

(2) W przypadkach niecierpiących zwłoki dla uniknięcia szkody, jakiej mógłby doznać interes publiczny, a także dla uniknięcia niepowetowanej szkody dla interesu prywatnego, Prezydent Miasta jest obowiązany wydać decyzję również w sprawach, nie objętych upoważnieniem Magistratu, określonym w art. 49 ust. (1) i (2). Powinien jednak bezzwłocznie zwołać posiedzenie Magistratu celem uzyskania zatwierdzenia wydanej decyzji. W razie odmowy zatwierdzenia Prezydent Miasta cofnie decyzję, jeżeli nie została wykonana lub nie uprawomocniła się; jeżeli natomiast decyzja została wykonana lub uprawomocniła się, a dotyczy finansowej czy gospodarczej działalności miasta, Prezydent Miasta prześle sprawę wraz z aktami w ciągu miesiąca od powzięcia uchwały przez Magistrat do Komisji Rewizyjnej.

Art. 53. (1) Prezydent Miasta jest przełożonym gminy m. st. Warszawy i kierownikiem administracji i gospodarki miejskiej.

(2) Prezydent Miasta jest zwierzchnikiem wiceprezydentów w zakresie ich urzędowania, jako zastępców i pomocników przełożonego gminy, oraz zwierzchnikiem pracowników miejskich.

(3) Urlopu udziela Prezydentowi Miasta Minister Spraw Wewnętrznych. Wiceprezydentom udziela urlopów Prezydent Miasta.

Art. 54. (1) Miasto reprezentuje wyłącznie Prezydent Miasta, jeżeli nie upoważni on do tego innego członka Zarządu Miejskiego albo pracownika miejskiego.

(2) Zarząd Miejski działa na zewnątrz tylko przez Prezydenta Miasta i upoważnionych przez niego wiceprezydentów lub pracowników miejskich.

(3) Korespondencje i wszelkie dokumenty urzędowe Zarządu Miejskiego podpisuje Prezy-

dent Miasta, który może upoważnić do podpisywania w swoim zastępstwie — ściśle określonych rodzajów pism i dokumentów urzędowych — wiceprezydentów oraz poszczególnych pracowników miejskich. Dokumenty, przez które miasto zaciąga zobowiązania, powinny być opatrzone urzędową pieczęcią Zarządu Miejskiego oraz podpisem Prezydenta Miasta, bądź innej osoby upoważnionej przez Prezydenta Miasta i jednego z członków Zarządu. W przypadku, gdy mandaty członków Zarządu Miejskiego uległy zawieszeniu lub wygasły, dokumenty powyższe w miejsce członka Zarządu Miejskiego podpisuje jeden z pracowników miejskich, upoważniony przez Magistrat. Wykaz osób, upoważnionych do podpisywania dokumentów, przez które miasto zaciąga zobowiązania, należy ogłaszać w Dzienniku Zarządu m. st. Warszawy.

(4) Prezydent Miasta wydaje Dziennik Zarządu m. st. Warszawy, w którym zamieszcza się uchwały i postanowienia organów miejskich, wymagające ogłoszenia w myśl przepisów ustawy niniejszej, oraz inne ogłoszenia, według zasad, ustalonych przez Radę Miejską. Na żądanie Ministra Spraw Wewnętrznych zamieszczone będą w Dzienniku Zarządu m. st. Warszawy decyzje i inne ogłoszenia, związane z wykonywaniem nadzoru.

Art. 55. Prezydent Miasta załatwia jednoosobowo i pod osobistą odpowiedzialnością wszelkie czynności Zarządu Miejskiego w zakresie, wskazanym w art. 6, przy pomocy wiceprezydentów i pracowników miejskich.

Art. 56. Organizację biur Zarządu Miejskiego normuje statut, uchwalony przez Magistrat i zatwierdzony przez Ministra Spraw Wewnętrznych. Statut ten może nadać kierownictwu miejskich biur dzielnicowych charakter organu administracji I instancji, w sprawach, wymagających, w myśl przepisów instancyjnego załatwienia, a to w zakresie działalności miasta, unormowanym w art. 5 i 6. Władzą orzekającą w II instancji (odwoławczej) w tych sprawach będzie wówczas Prezydent Miasta, któremu wobec miejskich biur dzielnicowych przysługują również uprawnienia, przewidziane dla władz nadzorczych w myśl przepisów o postępowaniu administracyjnym.

Komisje Dyscyplinarne.

Art. 57. (1) Do czasu wydania w drodze ustawodawczej przepisów o odpowiedzialności służbowej funkcjonariuszów w samorządzie terytorialnym — Zarządowi Miejskiemu służy władza dyscyplinarna nad pracownikami miejskimi według poniższych zasad.

(2) Władzę dyscyplinarną nad pracownikami miejskimi wykonywają komisje dyscyplinarne. Komisje dyscyplinarne orzekają w składzie sędziego, jako przewodniczącego, delegowanego przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie, oraz 2 członków, powołanych przez Prezydenta Miasta, z których jeden powołany będzie z listy, ustalonej przez Prezydenta Miasta na podstawie spisów, przedłożonych przez pracownicze związki (stowarzyszenia) zawodowe.

(3) Komisja Dyscyplinarna może nakładać następujące kary:

1) upomnienia,

2) nagany,

3) nagany obostrzonej grzywną do 100 zł,

4) pozbawienia prawa awansu na przeciąg 1 roku do lat 3,

5) odliczenia lat służby, jednak nie więcej jak 3,

6) obniżenia uposażenia, nie więcej jednak niż o 2 grupy,

7) przeniesienia w stan spoczynku bez zmniejszenia lub ze zmniejszeniem o 10 — 50% emerytury lub odprawy, jeżeli oskarżony miał do niej prawo,

8) wydalenia ze służby z utratą wszelkich praw, wynikających ze stosunku służbowego.

(4) Oskarżenie przed Komisją Dyscyplinarną popierają rzecznicy dyscyplinarni, powoływani przez Prezydenta Miasta spośród pracowników miejskich, o kwalifikacjach sędziowskich. Na wniosek rzecznika dyscyplinarnego Prezydent Miasta może umorzyć sprawę z braku podstaw oskarżenia.

(5) Oskarżony ma prawo przybrania sobie obrońcy spośród funkcjonariuszów samorządu terytorialnego lub państwowych, bądź też adwokatów.

(6) W razie pozbawienia praw do emerytury może być przez Magistrat — na wniosek Prezydenta Miasta — przyznane wdowie i sierotom, żonie i dzieciom zaopatrzenie do wysokości normalnej pensji statutem emerytalnym przewidzianej.

(7) Oskarżony może być zawieszony w urzędowaniu najdalej aż do prawomocnego zakończenia sprawy. Tryb zawieszenia i jego skutki określą osobne przepisy (art. 14 pkt 6).

Art. 58. (1) Rzecznikowi dyscyplinarnemu, a także skazanemu orzeczeniem Komisji Dyscyplinarnej służy w ciągu 14 dni po doręczeniu orzeczenia prawo wniesienia odwołania do Wyższej Komisji Dyscyplinarnej.

(2) Wyższa Komisja Dyscyplinarna będzie powołana na zasadach i w trybie, przewidzianym w art. 57.

(3) Osoby, zasiadające w Komisji Dyscyplinarnej I instancji, nie mogą być powoływane w tej samej sprawie do Wyższej Komisji Dyscyplinarnej.

Art. 59. Członkowie komisji dyscyplinarnej są w wykonywaniu swoich funkcyj samodzielni i niezawiśli.

Stosunki prywatnoprawne członków organów miasta z miastem.

Art. 60. (1) Członkowie organów miasta nie mogą wchodzić w stosunki prywatnoprawne z miastem.

(2) Jeżeli członek organu miasta wszedł w tego rodzaju stosunki w czasie sprawowania mandatu, mandat ten z samego prawa ulega zawieszeniu, dopóki trwają te stosunki i dopóki rozrachunki z nich wynikające nie będą ostatecznie uregulowane.

(3) W sprawach, unormowanych przepisami ust. (1) i (2), stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 ust. (3).

(4) Jeżeli w sprawie interesowany jest materialnie członek organu miasta, nie może on być obecny przy rozważaniu sprawy i brać udziału w głosowaniu nad nią. Przepis ten stosuje się również, jeżeli interesowani są małżonek członka organu, jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, osoby pozostające pod jego opieką, przysposabiający bądź przysposobiony, albo jeżeli chodzi o sprawę, w której pomiędzy członkiem organu a osobą trzecią zachodzi stosunek przedstawicielstwa, bądź zastępstwa prawnego.

(5) Uchwały organów miasta, powzięte w obecności osób wymienionych w ust. (2) i (4), może Minister Spraw Wewnętrznych unieważnić.

(6) Przepisy artykułu niniejszego stosuje się odpowiednio do członków komisyj, powoływanych przez Radę Miejską, rady dzielnicowe i Zarząd Miejski.

Nadzór rządowy.

Art. 61. Nadzór nad działalnością organów miasta sprawuje Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 62. (1) Minister Spraw Wewnętrznych oraz w porozumieniu z nim inni właściwi ministrowie mają prawo dokonywać inspekcji urzędów, przedsiębiorstw, zakładów, instytucyj i urządzeń miejskich, w tej liczbie i tych, które mają odrębną osobowość prawną, badać na miejscu i poddawać rewizji całokształt oraz poszczególne działy gospodarki miejskiej, tak pod względem legalności, jak i celowości, a ponadto mogą na miejscu lub przez żądanie nadesłania akt wejrzeć w tok załatwiania poszczególnych spraw. O wyniku inspekcji lub rewizji władza, która jej dokonała, zawiadomi Radę Miejską najpóźniej w ciągu 60 dni po ukończeniu inspekcji lub rewizji.

(2) W przypadkach, wymienionych w ust. (1), Prezydent Miasta jest obowiązany udostępnić właściwym władzom, ich organom i delegatom księgi i dokumenty oraz dopuścić ich do rewizji kas, ksiąg, składów i innych urządzeń, jak również udzielić wszelkiej pomocy i wyjaśnień.

(3) Minister Spraw Wewnętrznych oraz w porozumieniu z nim inni ministrowie mogą delegować swego przedstawiciela na posiedzenie organów miasta, tudzież wyłonionych przez nie komisyj, z wyjątkiem komisyj dyscyplinarnych. Osoby delegowane mają prawo żądać wyjaśnień co do gospodarki miasta oraz działalności poszczególnych jej organów.

Art. 63. (1) Nieważne są postanowienia organów miasta i powołanych przez nie komisyj oraz postanowienia organów tymczasowych, powzięte z naruszeniem obowiązujących przepisów.

(2) Postanowienia, wymienione w ust. (1), Prezydent Miasta jest obowiązany zawiesić i przesłać bezzwłocznie Ministrowi Spraw Wewnętrznych, który orzeka o ich ważności.

(3) Minister Spraw Wewnętrznych może również z urzędu powziąć decyzję o unieważnieniu postanowień, wymienionych w ust. (1), nie wyłączając postanowień Prezydenta Miasta.

Art. 64. Magistrat z urzędu lub na wezwanie Ministra Spraw Wewnętrznych wstrzyma w ciągu 14 dni wykonanie uchwały Rady Miejskiej, która zdaniem Magistratu lub Ministra Spraw Wewnętrznych jest niewykonalną lub sprzeczną z interesem miasta. To samo prawo ma Prezydent Miasta w stosunku do uchwał Magistratu. Wstrzymana w powyższy sposób uchwała staje się ważna, jeżeli ten sam kolegialny organ miasta poweźmie ją ponownie większością $^{2}/_{3}$ głosów ustawowej liczby członków na najbliższym posiedzeniu, na które sprawa ta powinna być wniesiona.

Art. 65. (1) Uchwały Rady Miejskiej w sprawach — wymienionych w art. 14 ust. (1) pkt 4) — 8) i 17 — zbycia, oddania w zastaw, obciążenia praw i nieruchomości, gdy wartość przedmiotu aktu przewyższa 100.000 złotych, zaciągnięcia pożyczki, przyjęcia lub uczynienia darowizny ponad sumę 100.000 złotych oraz uchwały Magistratu, w sprawach, wymienionych w art. 48 ust. (1) pkt 4) — 6), uzyskują moc prawną po zatwierdzeniu ich przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych wyda decyzję w przeciągu 60 dni po dniu nadesłania uchwały. Stosuje się tu odpowiednio przepisy art. 39 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 62, poz. 454).

(3) Poza przypadkami, przewidzianymi w ust. (1), zatwierdzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, wymagają uchwały podejmowane po rozwiązaniu Rady Miejskiej w trybie określonym w art. 71 ust. (3) i (5), dotyczące spraw, wymienionych w art. 14 ust. (1) pkt 9), 10), 12), 13), 15), 18) i 19), oraz podejmowane po rozwiązaniu Magistratu decyzje w sprawach, wymienionych w art. 48 ust. (1) pkt 8) i 9).

Art. 66. Jeżeli Rada Miejska nie wstawia do budżetu lub nie uchwala poza nim wydatku, który miasto obowiązane jest pokryć w myśl istniejących aktów ustawodawczych lub umów, wydatek ten może wstawić do budżetu Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, wskazując sposób pokrycia tego wydatku.

Art. 67. Minister Spraw Wewnętrznych może wezwać Zarząd Miejski do dokonania w określonym terminie wydatku, do poniesienia

którego miasto jest obowiązane na podstawie przepisów ustawowych i który wstawiony został do budżetu miejskiego. W razie bezskuteczności wezwania Minister Spraw Wewnętrznych może wydać na koszt miasta niezbędne zarządzenia i zająć w tym celu odpowiednią, określoną przez siebie część dochodów miasta.

Art. 68. (1) Członek Zarządu Miejskiego może być złożony z urzędu, jeżeli:

1) ze szkodą dla interesu publicznego nie wykonywa ciążących na nim obowiązków, bądź też spełnia je niedbale lub nieudolnie,

2) postępuje w sposób, obniżający powagę i zaufanie, jakiego wymaga zajmowane przezeń stanowisko.

(2) Ławników miejskich składa z urzędu Minister Spraw Wewnętrznych, Prezydenta Miasta i wiceprezydentów — Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych.

(3) Władze wydają decyzje w sprawach, przewidzianych w ust. (1), po przeprowadzeniu — przez urzędnika, wyznaczonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych — postępowania wyjaśniającego, kierując się zasadami, zawartymi w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341). W toku postępowania tego należy dać stronie możność złożenia wyjaśnień i przedstawienia dokumentów oraz przesłuchać świadków, wskazanych przez stronę w celu ustalenia, związanych bezpośrednio ze sprawą okoliczności faktycznych. Interesowanego należy zawiadomić o terminie przesłuchania świadków; ma on prawo być obecny przy przesłuchaniu i może świadkom zadawać pytania, ma ponadto prawo przybrać sobie w toku postępowania obrońcę spośród członków organów lub pracowników związku samorządu terytorialnego, bądź też spośród funkcjonariuszów państwowych albo adwokatów.

(4) Przed wydaniem decyzji w sprawie złożenia z urzędu powinien interesowany mieć możność złożenia osobiście Ministrowi Spraw Wewnętrznych ustnych wyjaśnień co do okoliczności faktycznych, które mają służyć za podstawę do wydania decyzji. Przy składaniu tych wyjaśnień interesowany nie może korzystać z obrońcy.

(5) Decyzja władz orzekających w sprawie złożenia z urzędu członka Zarządu Miejskiego powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie.

(6) W razie złożenia członka Zarządu Miejskiego z urzędu następuje nowy wybór, przy czym co do terminu zarządzenia nowych wyborów stosuje się odpowiednio przepisy art. 42 ust. (5).

Art. 69. (1) W przypadku, gdy przeciwko członkowi Zarządu Miejskiego wszczęto postępowanie karno-sądowe lub dochodzenie służbowe w sprawie złożenia go z urzędu, właściwa władza ma prawo zawiesić go w pełnieniu służby, jeżeli ze względu na rodzaj i doniosłość zarzucanego mu przestępstwa lub naruszenia obowiązków służbowych wskazane jest usunięcie go od wykonywania obowiązków służbowych. W przypadku zarządzenia względem powyższej osoby tymczasowego aresztowania należy zawiesić ją w pełnieniu służby.

(2) W razie zawieszenia w sprawowaniu mandatu w myśl przepisów art. 12 ust. (2), art. 41 ust. (1) lub wszczęcia przeciwko zawieszonemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo, zagrożone karami dodatkowymi, przewidzianymi w §§ 1 lub 2 art. 47 kodeksu karnego, właściwa władza może na czas zawieszenia ograniczyć uposażenia Prezydenta Miasta i wiceprezydentów najwyżej do połowy, począwszy od dnia 1 miesiąca następującego po zawieszeniu. Jeżeli Prezydenta Miasta lub wiceprezydenta skazano prawomocnym wyrokiem na kary powyższe, czasu zawieszenia w służbie nie zalicza się do czasu służby czynnej. W tych przypadkach nie służy mu również prawo do otrzymania części wstrzymanego uposażenia.

(3) Do orzekania o zawieszeniu członka Zarządu Miejskiego w sprawowaniu mandatu i ograniczeniu wynagrodzenia służbowego, powołane są: w stosunku do Prezydenta Miasta — Rada Ministrów, a w przypadku przewidzianym w zdaniu ostatnim ust. (1) Minister Spraw Wewnętrznych, zaś w stosunku do wiceprezydentów i ławników — Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 70. (1) Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych może rozwiązać Magistrat i Radę Miejską równocześnie, albo też każdy z tych organów oddzielnie, jeżeli:

1) wskutek przekroczenia właściwości lub innego istotnego naruszenia obowiązujących przepisów albo statutów miejskich dany organ naraża na szkodę interes publiczny,

2) wskutek bezczynności, bądź też nieudolnego lub niedbałego wykonywania ciążących na nim zadań, organ naraża miasto na straty materialne, bądź też powoduje w gospodarce miejskiej istotne nieprawidłowości,

3) organ dopuszcza się albo toleruje wśród swych członków liczne wystąpienia, które uwłaczają powadze lub obniżają zaufanie, jakie posiadać powinny organa administracji miasta.

(2) Przepisy powyższe stosuje się wówczas, gdy dany organ pomimo wezwania ze strony Ministra Spraw Wewnętrznych nie usunie stwierdzonych przez niego uchybień, braków i nieprawidłowości w wyznaczonym terminie lub pomimo upomnienia nie zaniecha niewłaściwego postępowania. Rozwiązanie Rady Miejskiej powoduje jednoczesne rozwiązanie rad dzielnicowych.

(3) Rada Miejska może być rozwiązana, niezależnie od przyczyn, przewidzianych w ust. (1), jeżeli w ciągu jej kadencji liczba radnych zmniejszy się o 25%.

(4) Decyzje, powzięte w myśl ust. (1) i (3), powinny być wydawane w formie umotywowanych zarządzeń. Podlegają one natychmiastowemu wykonaniu, dany jednak organ może po

jego rozwiązaniu odbyć jedno posiedzenie tajne, wyłącznie tylko w celu przyjęcia decyzji Rady Ministrów do wiadomości lub powzięcia uchwały w sprawie podjęcia środków prawnych przeciwko tej decyzji i powołania w tym celu pełnomocników. Prawo podjęcia środków prawnych nie służy radom dzielnicowym, rozwiązanym wskutek rozwiązania Rady Miejskiej.

Art. 71. (1) Przed upływem roku od daty rozwiązania Rady Miejskiej, Minister Spraw Wewnętrznych zarządzi przeprowadzenie nowych wyborów.

(2) W sprawie terminów zarządzenia nowych wyborów do Rady Miejskiej stosuje się odpowiednio przepisy art. 42 ust. (5).

(3) W razie rozwiązania Rady Miejskiej, a nierozwiązania Magistratu zakres działania Rady Miejskiej, z wyjątkiem spraw wymienionych w art. 4, 14 ust. (1) pkt 2), 3), 5) — 7), 20), art. 22, 32 ust. (5), art. 34, 38—przechodzi na Magistrat (art. 48).

(4) W razie rozwiązania Rady Miejskiej i Magistratu, a niezarządzenia nowych wyborów do Rady Miejskiej przed upływem 3 miesięcy od daty jej rozwiązania — Rada Ministrów ustanowi Tymczasową Radę Miejską. Członków Tymczasowej Rady Miejskiej powołuje Minister Spraw Wewnętrznych spośród osób, posiadających prawo wybieralności na radnych miejskich.

(5) W razie rozwiązania Rady Miejskiej i Magistratu zakres działania Rady Miejskiej w granicach, ustalonych w ust. (3), przechodzi na kolegium, złożone z Prezydenta Miasta i wiceprezydentów, jeżeli Prezydent i co najmniej trzej wiceprezydenci sprawują swe mandaty. W tym przypadku Tymczasowa Rada Miejska pełni jedynie funkcje opiniodawcze. Przy mniejszym składzie kolegium zakres działania Rady Miejskiej w granicach ustalonych w ust. (3), przechodzi na Tymczasową Radę Miejską, a do czasu jej powołania na Prezydenta Miasta.

(6) Uprawomocnienie się wyborów do nowej Rady Miejskiej powoduje z samego prawa wygaśnięcie uprawnień Tymczasowej Rady Miejskiej. Poszczególnych członków Tymczasowej Rady Miejskiej Minister Spraw Wewnętrznych może odwołać w każdym czasie. Do członków Tymczasowej Rady Miejskiej nie stosuje się przepisu art. 23.

Art. 72. (1) Rozwiązanie Magistratu powoduje utratę mandatów ławników. Prezydent Miasta i wiceprezydenci pozostają na stanowiskach, jeżeli nie zostaną złożeni z urzędu w trybie, określonym art. 68.

(2) W razie rozwiązania Magistratu, a nierozwiązania Rady Miejskiej, wybory brakujących członków Zarządu Miejskiego nastąpią najpóźniej w ciągu 2 miesięcy po upływie terminów, określonych art. 42 ust. (5). Jeżeli zaś Rada Miejska jest również rozwiązana, wybory odbędą się w ciągu 3 miesięcy od dnia ukonstytuowania się nowej Rady Miejskiej.

(3) Po rozwiązaniu Magistratu w sprawach, zastrzeżonych Magistratowi, działa kolegium, złożone z Prezydenta Miasta i wiceprezydentów, jeżeli co najmniej 3 wiceprezydentów pozostaje na swych stanowiskach. W innych przypadkach zakres działania Magistratu przechodzi na Prezydenta Miasta.

Art. 73. (1) W przypadku, gdy mandat Prezydenta Miasta wygasł, Prezydent Miasta sam go złożył, bądź go utracił, jest zawieszony lub nie może pełnić funkcyj z powodu choroby, czasowej nieobecności, czy też innej przyczyny, a również nie urzęduje żaden z wiceprezydentów — Rada Ministrów powołuje tymczasowego Prezydenta Miasta, na którego przechodzi zakres działania Prezydenta Miasta.

(2) Tymczasowego wiceprezydenta może powołać Minister Spraw Wewnętrznych, gdy zwolni się stanowisko wiceprezydenta wskutek wygaśnięcia, złożenia lub utraty mandatu, a Rada Miejska jest rozwiązana. Może to nastąpić również, gdy wiceprezydent jest zawieszony w sprawowaniu mandatu niezależnie od tego, czy Rada Miejska jest rozwiązana.

(3) Tymczasowy Prezydent Miasta i tymczasowi wieceprezydenci zostają odwołani w razie uprawomocnienia się wyboru Prezydenta Miasta i wiceprezydentów oraz w przypadku przywrócenia do urzędowania Prezydenta Miasta, czy też wiceprezydentów wskutek cofnięcia zawieszenia lub powrotu do urzędowania wskutek ustania przeszkód, które je uniemożliwiły. Władza, która powołała tymczasowego Prezydenta Miasta i tymczasowych wiceprezydentów, może ich w każdym czasie odwołać.

Art. 74. (1) Uposażenie tymczasowego Prezydenta Miasta i tymczasowych wiceprezydentów wyznacza z funduszów miasta Minister Spraw Wewnętrznych w granicach norm rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 118, poz. 1073) z uwzględnieniem dodatku funkcyjnego, uchwalonego ostatnio dla Prezydenta Miasta i wiceprezydentów.

(2) W przypadku odwołania tymczasowego Prezydenta Miasta lub tymczasowego wiceprezydenta otrzymują oni trzymiesięczną odprawę z funduszów miejskich, jeżeli nie służy im prawo powrotu do służby państwowej lub służby w instytucjach prawa publicznego.

Art. 75. Osobom interesowanym służy prawo wniesienia odwołania od decyzji lub uchwały Rady Miejskiej lub Zarządu Miejskiego, naruszającej ich prawa lub prawnie chronione interesy, w ciągu 14 dni do Ministra Spraw Wewnętrznych, a w przypadkach przewidzianych w zdaniu ostatnim art. 56, — do Prezydenta Miasta, jeżeli roszczenie nie podlega rozpatrzeniu na drodze postępowania sądowego.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 76. W ciągu 2 lat od chwili wejścia w życie ustawy niniejszej, Rada Ministrów po

wysłuchaniu opinii Rady Miejskiej oraz organów stanowiących innych interesowanych jednostek samorządu terytorialnego może przeprowadzić jednorazowo zmianę granic miasta. W tym przypadku stosuje się odpowiednio przepisy art. 3 ust. (3) — (5).

Art. 77. Tymczasowe organa ustrojowe miasta, powołane na podstawie przepisów, wymienionych w art. 79 pkt 3), działają w dotychczasowym zakresie do czasu ukonstytuowania się Rady Miejskiej, wybranej po wejściu w życie ustawy niniejszej, po czym do czasu ukonstytuowania się nowego Zarządu Miejskiego, pełnią jedynie funkcje Zarządu Miejskiego.

Art. 78. (1) Przepisy ustawy niniejszej nie naruszają mocy obowiązującej dotychczasowych przepisów szczególnych — w sprawach związków międzykomunalnych, szkolnych, opieki społecznej, sanitarnych, przemysłowych, budowlanych, drogowych, wodnych, zatwierdzania fundacji, darowizn, zapisów i innych — zastrzegających władzom właściwym prawo decyzji w stosunku do uchwał i postanowień organów miasta oraz inne uprawnienia nadzorcze. Również pozostają w mocy dotychczasowe uprawnienia władz skarbowych i nadzorczych w sprawach budżetowych i finansowych.

(2) Przy wydawaniu decyzji w sprawach, o których mowa w ust. (1), stosuje się odpowiednio przepisy art. 65 ust. (2).

Art. 79. Z dniem wejścia w życie ustawy nieniejszej tracą moc w stosunku do gminy m. st. Warszawy wszelkie przepisy prawne, dotyczące spraw, unormowanych ustawą niniejszą. W szczególności tracą moc obowiązującą:

1) dekret Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. o samorządzie miejskim (Dz. P. P. P. Nr 13, poz. 140),

2) ustawa z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294), z wyjątkiem przepisów art. 68,

3) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1934 r. o tymczasowych organach ustrojowych gminy miasta st. Warszawy (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 778) z późniejszymi zmianami.

Art. 80. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 81. Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie 30 dni po dniu jej ogłoszenia.

Poz. 480. Ustawa z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych miejskich.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Wybory radnych miejskich są oparte na zasadzie głosowania powszechnego, równego, tajnego i bezpośredniego na nazwiska kandydatów, uprzednio należycie zgłoszonych.

Art. 2. Potrójne terminy poszczególnych czynności wyborczych, wymienione w ustawie niniejszej, należy rozumieć w ten sposób, iż liczba pierwsza określa termin dla miast do 15.000 mieszkańców, liczba druga — dla miast ponad 15.000 do 60.000 mieszkańców, liczba zaś trzecia — dla miast ponad 60.000 mieszkańców, chyba że z przepisów ustawy niniejszej wynika inaczej.

Liczba radnych.

Art. 3. (1) Liczba radnych wynosi w miastach:

1) do 5.000 mieszkańców — dwunastu;

2) ponad 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu;

3) ponad 10.000 do 25.000 mieszkańców — dwudziestu czterech;

4) ponad 25.000 do 40.000 mieszkańców — trzydziestu dwóch;

5) ponad 40.000 do 60.000 mieszkańców — czterdziestu;

6) ponad 60.000 do 120.000 mieszkańców— czterdziestu ośmiu;

7) ponad 120.000 do 180.000 mieszkańców — pięćdziesięciu sześciu;

8) ponad 180.000 do 400.000 mieszkańców — siedemdziesięciu dwóch;

9) ponad 400.000 mieszkańców — osiemdziesięciu czterech;

10) w m. st. Warszawie — stu.

(2) Liczbę mieszkańców ustala się na podstawie ostatniego urzędowego powszechnego spisu ludności.

Prawo wybierania.

Art. 4. (1) Prawo wybierania do rady miejskiej służy każdemu obywatelowi polskiemu bez różnicy płci, który ma prawo wybierania do Sejmu i przynajmniej od roku licząc wstecz od przedednia zarządzenia wyborów, mieszka na obszarze miasta.

(2) Warunek jednorocznego zamieszkania nie dotyczy:

1) zamieszkałych w przededniu zarządzenia wyborów na obszarze miasta właścicieli lub posiadaczy nieruchomości, położonych na obszarze miasta;

2) pracowników umysłowych i fizycznych. niezależnie od rodzaju i charakteru pełnionej pracy, pozostających w stosunku służbowym do Państwa lub instytucji publicznoprawnych, tudzież żołnierzy służby stałej, duchowieństwa świeckiego i zakonnego, jeżeli osoby te pełnią swe funkcje na obszarze miasta i mieszkały na tym obszarze w przededniu zarządzenia wyborów;

3) członków rodzin osób, wymienionych w pkt 2), zamieszkałych z nimi we wspólnocie gospodarczej na obszarze miasta w przededniu zarządzenia wyborów;

4) obywateli honorowych miasta.

(3) Przy ustalaniu faktu zamieszkania stosuje się przepisy o ewidencji i kontroli ruchu

ludności, przy czym na równi z zapisanymi do rejestru mieszkańców traktuje się osoby, które powinny być zapisane do tego rejestru.

(4) Prawo wybierania ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania karnego w sprawach o zbrodnie, zagrożone karą dodatkową utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, od chwili doręczenia aktu oskarżenia.

(5) Prawo wybierania nie przysługuje żołnierzom, pozostającym w czynnej służbie wojskowej, a nie będącym żołnierzami służby stałej.

Prawo wybieralności.

Art. 5. Prawo wybieralności służy każdemu obywatelowi, mającemu prawo wybierania, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 30 i włada językiem polskim w słowie i piśmie.

Okręgi wyborcze i obwody głosowania.

Art. 6. (1) Miasto dzieli się na okręgi wyborcze, a okręgi na obwody głosowania, liczące najwyżej 3.000 mieszkańców.

(2) Okręg wyborczy, liczący do 3.000 mieszkańców, może stanowić jeden obwód głosowania.

(3) Każdy okręg wyborczy oraz każdy obwód głosowania powinien tworzyć jedną ciągłą całość terytorialną; warunek ten nie dotyczy części miasta, stanowiących enklawy na obszarze gmin sąsiednich.

(4) Miasto, liczące do 5.000 mieszkańców, może stanowić jeden okręg wyborczy.

(5) W mieście, podzielonym na okręgi wyborcze, na jeden okręg nie może przypadać więcej niż 8 mandatów.

Art. 7. (1) Podziału na okręgi i obwody głosowania dokonywa przed zarządzeniem wyborów władza zarządzająca wybory, a na obszarze m. st. Warszawy — Komisarz Rządu, ustalając dla każdego okręgu ilość mandatów w zależności od liczby mieszkańców.

(2) Liczbę mieszkańców w okręgu i obwodzie ustala się na podstawie prowadzonej przez miasto ewidencji ludności.

(3) Okręgi wyborcze oznacza się cyframi rzymskimi, a obwody głosowania — cyframi arabskimi.

Zarządzenie wyborów.

Art. 8. Wybory zarządza w miastach nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego starosta powiatowy, w miastach wydzielonych wojewoda, a w m. st. Warszawie — Minister Spraw Wewnętrznych, ustalając dzień zarządzenia wyborów i dzień głosowania.

Art. 9. (1) Nadzór nad czynnościami wyborczymi sprawuje władza zarządzająca wybory.

(2) Nadzór uprawnia do żądania wyjaśnień, uchylania sprzecznych z prawem uchwał komisyj wyborczych lub postanowień przewodniczących oraz do usuwania lub żądania usunięcia dostrzeżonych uchybień.

Komisje wyborcze.

Art. 10. (1) Do przeprowadzenia wyborów w miastach, podzielonych na okręgi wyborcze i obwody głosowania, powołuje się: główną, okręgowe i obwodowe komisje wyborcze.

(2) W miastach, stanowiących jeden okręg wyborczy, czynności okręgowych komisyj wyborczych spełnia główna komisja wyborcza, w miastach zaś, stanowiących jeden okręg wyborczy i jeden obwód głosowania, czynności głównej, okręgowych i obwodowych komisyj wyborczych spełnia jedna komisja wyborcza; w okręgach, stanowiących jeden obwód głosowania, czynności okręgowej i obwodowej komisyj wyborczych spełnia jedna komisja wyborcza.

(3) Główna, okręgowe i obwodowe komisje wyborcze składają się z przewodniczącego i 4 członków. Przewodniczącego oraz 1 członka każdej komisji wyborczej powołuje władza, zarządzająca wybory; pozostałych członków wybiera magistrat. W m. st. Warszawie przewodniczącego głównej komisji wyborczej powołuje Minister Spraw Wewnętrznych, przewodniczących zaś okręgowych i obwodowych komisyj wyborczych oraz po 1 członku każdej komisji wyborczej powołuje Komisarz Rządu na m. st. Warszawę.

(4) Przewodniczący i członkowie komisyj wyborczych powinni być powołani nie później niż 7 — 12 — 16 dnia po zarządzeniu wyborów.

(5) W razie niepowołania przez Magistrat członków komisyj w terminie ustawowym, przewodniczący odnośnych komisyj uzupełniają ich skład członkami przez siebie powołanymi; mandat tych członków wygasa z chwilą otrzymania przez przewodniczącego zawiadomienia o powołaniu członków w trybie, przewidzianym w ust. (3).

Art. 11. (1) Przewodniczącym lub członkiem komisji wyborczej może być tylko wyborca, władający językiem polskim w słowie i piśmie.

(2) W miastach, stanowiących siedzibę sądów powszechnych, przewodniczącego głównej komisji wyborczej powołuje się w miarę możności spośród sędziów; powołanie na przewodniczącego głównej komisji wyborczej sędziego sądu grodzkiego może nastąpić tylko w porozumieniu z prezesem sądu okręgowego, sędziów zaś sądu okręgowego, apelacyjnego i Najwyższego — w porozumieniu z prezesem właściwego sądu.

(3) Wyborca, zgłoszony na kandydata lub wpisany na listę kandydatów, traci z chwilą podpisania oświadczenia o wyrażeniu zgody na zgłoszenie jego kandydatury prawo piastowania godności przewodniczącego lub członka komisji wyborczej.

Art. 12. (1) Od przyjęcia godności członków komisyj wyborczych nikt nie może się uchylać bez usprawiedliwionych przyczyn.

(2) Zezwolenia na złożenie godności członka komisji może udzielić władza, która go powołała.

(3) Władza, wskazana w ust. (2), ma prawo nałożyć na osobę, która uchyli się od przyjęcia lub złoży godność członka komisji wyborczej bez zezwolenia, jednorazowo świadczenie pieniężne w wysokości od 10 do 100 zł na korzyść miasta. Stronie służy prawo wniesienia odwołania do władzy bezpośrednio wyższej bądź do właściwej władzy nadzorczej.

(4) Świadczenie pieniężne, nakładane w myśl przepisu ust. (3), ściąga się w trybie postępowania przymusowego w administracji.

Art. 13. (1) Godność przewodniczącego i członków komisji wyborczej jest honorowa.

(2) Przewodniczący i członkowie komisji wyborczej, którzy utrzymują się z zarobku dziennego, pobierają diety za dnie rzeczywistej pracy w komisji, nadto przewodniczącemu i członkom komisji wyborczej, zamieszkałym poza miejscem urzędowania, służy prawo do zwrotu kosztów podróży.

(3) Wysokość diet i kosztów podróży oraz zasady pobierania tych należności ustala wydział powiatowy dla miast nie wydzielonych z powiatowego związku samorządowego, wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym — dla miast wydzielonych, a Minister Spraw Wewnętrznych — w m. st. Warszawie.

Art. 14. (1) Jednocześnie z przewodniczącymi i członkami komisyj wyborczych będą powołani w tym samym trybie i tej samej liczbie ich zastępcy.

(2) Zastępcom służy prawo obecności na posiedzeniach właściwych komisyj; w głosowaniu zastępcy biorą udział tylko w razie nieobecności osób, które zastępują.

(3) Przepisy art. 11, 12 i 13 stosuje się odpowiednio do zastępców przewodniczących i zastępców członków komisyj wyborczych.

Art. 15. (1) Do ważności uchwał komisyj wyborczych niezbędna jest obecność przewodniczącego i co najmniej 2 członków. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów obecnych. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

(2) Jeden z członków komisji sporządza protokół obrad; protokoły podpisują przewodniczący oraz członkowie komisji, obecni na posiedzeniu.

Art. 16. Po uprawomocnieniu się aktu wyborczego komisje wyborcze rozwiązują się z samego prawa.

Spis wyborców.

Art. 17. (1) Spisy wyborców, oddzielne dla każdego obwodu głosowania, sporządzi w 2 egzemplarzach przełożony gminy.

(2) Obywatele honorowi będą wciągnięci do spisu pierwszego obwodu pierwszego okręgu.

(3) Przełożony gminy doręczy właściwe spisy wyborców przewodniczącym okręgowych komisyj wyborczych nie później niż 14 — 20 — 25 dnia po zarządzeniu wyborów.

Ogłoszenie o czynnościach wyborczych.

Art. 18. (1) Najpóźniej 10 — 16 — 20 dnia po zarządzeniu wyborów główna komisja wyborcza ogłosi plakatami:

1) podział miasta na okręgi wyborcze i obwody głosowania;

2) skład głównej, okręgowych i obwodowych komisyj wyborczych;

3) lokale i godziny urzędowania głównej i okręgowych komisyj;

4) dnie, godziny i miejsce wyłożenia spisu wyborców i wnoszenia reklamacyj;

5) liczbę radnych, jaka ma być wybrana w każdym okręgu wyborczym;

6) dnie, godziny i miejsce zgłaszania kandydatów lub list kandydatów;

7) liczbę wyborców uprawnionych do zgłoszenia kandydatów lub list kandydatów dla każdego okręgu wyborczego.

(2) W ogłoszeniu należy podać treść art. 19 i 23 ust. (2).

Wyłożenie spisów i wnoszenie reklamacyj.

Art. 19. (1) Spisy wyborców będą wyłożone w lokalu okręgowej komisji od 16 — 22 — 27 dnia po zarządzeniu wyborów nieprzerwanie przez dni 5 w godzinach od 10 do 12 i od 17 do 21.

(2) Podczas wyłożenia spisów każdy obywatel, mający prawo wybierania, może je przeglądać, robić z nich wyciągi oraz wnosić reklamacje.

Art. 20. (1) Reklamacje można wnosić z powodu:

1) pominięcia w spisie uprawnionego do głosowania;

2) wciągnięcia do spisu osoby nie uprawnionej do głosowania.

(2) Reklamacje będą wnoszone na piśmie lub ustnie do protokołu ze wskazaniem przyczyn.

(3) Komisja okręgowa załatwia reklamacje niezwłocznie; w razie potrzeby komisja może zażądać przedłożenia, a także uzupełnienia dowodów.

Art. 21. Komisja okręgowa po załatwieniu reklamacji z powodu pominięcia w spisie uprawnionego do głosowania:

1) uzupełni spis wyborców, bądź

2) zawiadomi osobę, pominiętą w spisie, że reklamacja nie została uwzględniona.

Art. 22. (1) Komisja okręgowa po załatwieniu reklamacji z powodu wciągnięcia do spisu osoby nie uprawnionej do głosowania:

1) zwróci reklamację, jako nieuwzględnioną, bądź

2) zawiadomi osobę, której reklamacja dotyczy, że będzie skreślona ze spisu wyborców.

(2) Każdy, kogo dotyczy reklamacja, ma prawo w ciągu następnych 2 dni po doręczeniu zawiadomienia wnieść sprzeciw do okręgowej komisji wyborczej.

(3) Komisja okręgowa po rozpatrzeniu sprzeciwu:

1) uchyli swą poprzednią uchwałę, bądź

2) potwierdzi ją.

Art. 23. (1) Okręgowa komisja wyborcza nie później niż 25 — 31 — 40 dnia po zarządzeniu wyborów poczyni w spisach wyborców zmiany, dokonane wskutek reklamacyj; z tą chwilą spisy wyborców będą uznane za ostatecznie ustalone i odtąd żadnych zmian czynić w nich nie wolno.

(2) Do głosowania będą uprawnione tylko osoby, wpisane do ustalonego ostatecznie spisu wyborców.

(3) Ostatecznie ustalony spis wyborców będzie wyłożony do publicznego przeglądu w lokalu okręgowej komisji wyborczej przez 2 dni, począwszy od 27 — 33 — 42 dnia po zarządzeniu wyborów, w godzinach, określonych w art. 19 ust. (1).

(4) W razie podziału na obwody głosowania przewodniczący okręgowej komisji wyborczej prześle przewodniczącym obwodowych komisyj wyborczych przed dniem głosowania ustalone spisy wyborców właściwych obwodów.

Zgłaszanie kandydatów i list kandydatów.

Art. 24. Najpóźniej 20 — 26 — 32 dnia po zarządzeniu wyborów wyborcy mają prawo zgłaszania w godzinach urzędowania do głównej komisji wyborczej:

1) kandydatów w okręgach o 1 i 2 mandatach;

2) list kandydatów w okręgach o 3 i więcej mandatach.

Art. 25. (1) Kandydaci powinni posiadać prawo wybieralności w którymkolwiek okręgu wyborczym.

(2) Kandydować można tylko w jednym okręgu.

(3) W okręgach o 3 i więcej mandatach kandydować można tylko z jednej listy. Jeżeli tego samego kandydata zamieszczono na kilku listach, uznaje się go za prawidłowo zgłoszonego na tej liście, do której dołączona jest jego zgoda z datą najpóźniejszą.

Art. 26. (1) Zgłoszenie kandydatów lub lista kandydatów powinny zawierać numer okręgu wyborczego, imię, nazwisko, wiek, zawód i dokładny adres zamieszkania każdego kandydata. Nazwiska kandydatów opatruje się kolejno numerami. Do zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów należy dołączyć oświadczenie każdego kandydata, opatrzone datą i własnoręcznym podpisem, że zgadza się na zgłoszenie jego kandydatury w danym okręgu wyborczym i że posiada prawo wybieralności.

(2) Zgłoszenie kandydatów lub lista kandydatów powinna zawierać liczbę nazwisk kandydatów, odpowiadającą podwójnej ilości mandatów, przypadającej na dany okręg wyborczy.

(3) Każde zgłoszenie i każda lista kandydatów powinna być podpisana własnoręcznie co najmniej przez 25 — 50 — 75, a w miastach: Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu, m. st. Warszawie i Wilnie przez 100 wyborców, wpisanych do spisu wyborców okręgu.

(4) Każdy wyborca może podpisać tylko jedno zgłoszenie lub jedną listę, podając miejsce swego zamieszkania. Zgłoszenie lub listę może podpisać również i ten wyborca, który został wpisany do spisu wyborców dopiero w drodze reklamacji. W razie podpisania 2 lub więcej zgłoszeń bądź list ważny jest tylko podpis na zgłoszeniu lub liście najwcześniejszej. Śmierć wyborcy lub utrata przezeń prawa wybierania nie powoduje nieważności uprzednio złożonego podpisu.

(5) Po podpisaniu zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów nie można wpisywać nowych kandydatów pod rygorem nieważności wpisanej kandydatury.

(6) Cofnięcie przez wyborcę podpisu nie ma żadnego skutku prawnego.

(7) Wnoszący zgłoszenie lub listę mogą wyznaczyć spośród siebie pełnomocnika, upoważnionego do porozumiewania się z komisją wyborczą. W razie niewyznaczenia za pełnomocnika uważa się wyborcę, podpisanego na pierwszym miejscu zgłoszenia lub listy.

Art. 27. (1) Przewodniczący głównej komisji wyborczej wyda na żądanie pełnomocnika pisemne poświadczenie wniesienia zgłoszenia lub listy i złożenia oświadczenia kandydatów.

(2) Lista kandydatów otrzymuje numer porządkowy w kolejności jej zgłoszenia. Numeracja list odbywa się dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie.

Ustalenie zgłoszeń kandydatów i list kandydatów.

Art. 28. (1) Główna komisja wyborcza bada, czy zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów odpowiadają obowiązującym przepisom.

(2) Przewodniczący może wezwać bezpośrednio lub za pośrednictwem pełnomocnika listy wyborcę, który podpisał zgłoszenie lub listę i zbadać własnoręczność jego podpisu oraz uznać za nieważny podpis tego, który nie stawił się na wezwanie w odpowiednio wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 3 dni.

(3) W przypadku uzasadnionej wątpliwości przewodniczący głównej komisji wyborczej celem stwierdzenia, czy kandydat włada językiem polskim w słowie i piśmie, może go wezwać bezpośrednio lub za pośrednictwem pełnomocnika, wyznaczając mu odpowiedni termin, nie

krótszy niż 3 dni. Główna komisja wyborcza może skreślić kandydata, który nie zjawi się na wezwanie w tym terminie.

(4) Wystarczającym dowodem władania językiem polskim w słowie i piśmie jest stwierdzenie uczęszczania co najmniej przez 3 lata do szkoły powszechnej bądź innej równorzędnej lub wyższej, jeżeli język polski był wykładowy, albo nauka tego języka była obowiązkowa. W braku takiego dowodu sprawdzianem jest napisanie w obecności przewodniczącego głównej komisji wyborczej paru zdań po polsku, przy czym ani charakter pisma, ani błędy gramatyczne i ortograficzne nie mogą wpływać na ocenę władania językiem.

Art. 29. (1) Główna komisja wyborcza skreśli kandydata:

1) jeżeli brak jest jego oświadczenia, wymaganego w myśl art. 26 ust. (1);

2) jeżeli zamieszczono go na kilku listach, a oświadczenia jego są opatrzone jednakową datą;

3) wpisanego po podpisaniu zgłoszenia lub listy.

(2) W przypadku stwierdzenia innych braków lub wad, mogących spowodować nieważność zgłoszenia lub listy, bądź nieważność poszczególnych kandydatów, główna komisja wyborcza wezwie pełnomocnika najpóźniej 26 — 32 — 41 dnia po zarządzeniu wyborów do usunięcia tych braków lub wad, przy czym może zwrócić zgłoszenie lub listę, a obowiązana jest wymienić, jakie braki lub wady zawiera.

(3) Jeżeli pełnomocnik nie usunie wskazanych przez główną komisję wyborczą braków i wad najpóźniej 29 — 35 — 44 dnia po zarządzeniu wyborów, główna komisja wyborcza stwierdzi nieważność zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów w całości bądź nieważność tych kandydatur, co do których stwierdziła braki i wady.

(4) O decyzjach, wydanych na podstawie przepisów ustępów poprzedzających, komisja zawiadomi pełnomocników.

Ogłoszenie kandydatur i termin głosowania.

Art. 30. (1) Nie później niż 3 — 5 — 7 dnia przed dniem głosowania główna komisja wyborcza ogłosi plakatami:

1) w okręgach o 3 lub więcej mandatach listy kandydatów, a w okręgach o 1 i 2 mandatach kandydatury, uznane za ważne — z podaniem imienia i nazwiska kandydatów, ich wieku, zawodu i adresu zamieszkania; listy kandydatów będą umieszczone w ogłoszeniu w kolejności numerów, które im nadano, a kandydaci na nich w kolejności, ustalonej na listach; podpisów osób zgłaszających kandydatów lub listy nie zamieszcza się; kandydatury w okręgach o 1 i 2 mandatach zamieszcza się w ogłoszeniu w kolejności alfabetycznej nazwisk;

2) dzień i czas trwania głosowania;

3) lokale, w których odbędzie się głosowanie;

4) treść art. 33, 36 i 43.

(2) Głosowanie odbędzie się w niedzielę lub dzień świąteczny jednego dnia we wszystkich okręgach wyborczych najpóźniej 34 — 45 — a w miastach, liczących ponad 60.000 mieszkańców — nie wcześniej niż 60 i nie później niż 78 dnia po zarządzeniu wyborów.

Głosowanie.

Art. 31. (1) Głosowanie odbędzie się w lokalach obwodowych komisyj wyborczych i trwać będzie bez przerwy od godziny 9 do 21; głosowanie może być jednak zamknięte wcześniej, jeżeli wszyscy wyborcy oddali swe głosy.

(2) Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do ustalenia jego wyniku w lokalu wyborczym będą obecni bez przerwy przewodniczący i co najmniej 2 członkowie komisji.

Art. 32. Podczas sprawdzania urny wyborczej (art. 35 i 39), aktu głosowania i ustalania jego wyniku w lokalu wyborczym mogą być obecni mężowie zaufania lub ich zastępcy, zgłoszeni przez pełnomocników po jednym dla każdej komisji. Mąż zaufania (zastępca) powinien mieć prawo wybierania w danym mieście i okazać przewodniczącemu komisji wyborczej imienne pismo delegacyjne, wydane przez pełnomocnika i potwierdzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej.

Art. 33. W dniu głosowania nie wolno:

1) wygłaszać przemówień, rozdawać ulotek ani też w inny sposób agitować tak wewnątrz jak i na zewnątrz lokalu wyborczego w promieniu 100 metrów;

2) wchodzić do lokalu wyborczego osobom, nie biorącym udziału w głosowaniu lub czynnościach wyborczych.

Art. 34. (1) Przewodniczący komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem porządku w czasie głosowania.

(2) Przewodniczący może:

1) usunąć z lokalu wyborczego każdego wykraczającego przeciwko przepisom porządkowym, zawartym w artykule poprzedzającym, wszakże nie pozbawiając go, w miarę możności, prawa oddania głosu, w szczególności wezwać go do wypełnienia karty do głosowania poza lokalem wyborczym;

2) wydawać zarządzenia, zmierzające do zapewnienia wyborcom dostępu do lokalu i urny wyborczej.

(3) W celu zapewnienia wykonania zarządzeń przewodniczącego, zmierzających do zabezpieczenia spokoju i porządku głosowania, starostowie (Komisarz Rządu na m. st. Warszawę) oddadzą do jego rozporządzenia straż w odpowiedniej sile.

Art. 35. (1) Przed rozpoczęciem głosowania komisja wyborcza zbada, czy urna jest próżna, po czym urnę zamknie.

(2) Od tej chwili aż do ukończenia głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 36. (1) Wyborca głosuje osobiście.

(2) Głosowanie odbywa się przez oddanie karty do głosowania.

(3) Karty do głosowania nie mogą być koloru oczywiście innego niż biały. Treść karty do głosowania może być odbita mechanicznie bądź pisana ręcznie w lokalu wyborczym lub poza nim.

(4) W lokalu wyborczym będą urządzane osłony, zabezpieczające tajność głosowania.

(5) Kartę do głosowania wkłada wyborca do koperty, otrzymanej od komisji wyborczej, po czym kopertę oddaje przewodniczącemu, który wrzuca ją do urny.

(6) Wszystkie koperty są sporządzane z papieru nieprzezroczystego o jednakowej barwie, posiadają jednakowy format i są ostemplowane pieczęcią zarządu miejskiego; prócz pieczęci koperty nie mogą być oznaczone żadnym znakiem odróżniającym.

(7) Przewodniczący głównej komisji wyborczej dostarcza wszystkim komisjom ostemplowanych kopert.

Art. 37 (1) Przewodniczący oraz członkowie komisji mogą przed oddaniem przez wyborcę głosu zażądać ustalenia jego tożsamości.

(2) Wyborca, nie posiadający dokumentów, uznanych przez komisję za wystarczające, może się powołać na świadectwo 2 wiarogodnych osób, znanych komisji.

Art. 38. Przewodniczący, członkowie obwodowej komisji wyborczej, osoby pełniące straż przy komisjach wyborczych oraz mężowie zaufania i ich zastępcy mogą zamiast we właściwym obwodzie oddać głos w obwodzie, w którym w dzień głosowania urzędują; w tym celu obwodowa komisja wyborcza wciągnie ich do spisu wyborców dodatkowo, po przedstawieniu zaświadczenia właściwej komisji, że zostali skreśleni ze spisu w swoim obwodzie.

Art. 39. (1) Głosowania przerywać nie wolno.

(2) Komisja wyborcza może odroczyć głosowanie jedynie z powodu wydarzeń siły wyższej i nie dłużej niż do dnia następnego. Zarządzenie takie powinno być natychmiast ogłoszone publicznie w sposób, w danym mieście zwyczajem przyjęty.

(3) W przypadku odroczenia głosowania komisja wyborcza opieczętuje akty i urnę wyborczą i odda na przechowanie przewodniczącemu pod jego osobistą odpowiedzialnością.

(4) Przed ponownym podjęciem głosowania komisja zbada, czy pieczęcie nie zostały naruszone.

Art. 40. (1) Przewodniczący zarządzi o godzinie 21 zamknięcie lokalu wyborczego.

(2) Odtąd głosować mogą ci tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu przed godziną 21.

Art. 41. (1) W okręgach o 1 i 2 mandatach wyborca może głosować tylko na jednego ze zgłoszonych w danym okręgu kandydatów na radnego oraz tylko na jednego kandydata na zastępcę radnego. Kandydaci zgłoszeni na radnych są jednocześnie kandydatami na zastępców radnych.

(2) Na karcie do głosowania wyborca wpisuje: u góry pod tytułem „na radnego" nazwisko kandydata na radnego, — u dołu pod tytułem „na zastępcę radnego" nazwisko kandydata na zastępcę radnego.

(3) Obok nazwiska niezbędne jest podanie imienia tylko wówczas, jeżeli zgłoszono w okręgu 2 lub więcej kandydatów tego samego nazwiska. W przypadku zgłoszenia 2 lub więcej kandydatów tego samego nazwiska i imienia, należy podać również wiek i adres kandydata.

(4) W razie nieoznaczenia na karcie, na którego kandydata wyborca głosuje jako na radnego, na którego zaś jako na zastępcę radnego, komisja wyborcza uzna kandydata wpisanego na początku karty, jako kandydata na radnego, następnego zaś w kolejności wpisania jako kandydata na zastępcę radnego.

Art. 42. (1) W okręgach o 3 lub więcej mandatach wyborca rozporządza tylu głosami, ilu radnych wybiera się w okręgu wyborczym, może jednak oddać swe głosy na mniejszą ilość kandydatów na radnych, rezygnując w ten sposób z pozostałych rozporządzalnych swych głosów.

(2) Wyborca może głosować na nazwiska kandydatów danego okręgu wyborczego, ogłoszonych plakatami komisji wyborczej, bez względu na to, na jakich listach nazwiska te są umieszczone. Na 1 kandydata wyborca może oddać tylko 1 głos.

(3) Karta do głosowania powinna zawierać nazwiska kandydatów, na których wyborca oddaje głos.

(4) Przepis art. 41 ust. (3) stosuje się tu odpowiednio.

Nieważne karty do głosowania.

Art. 43. (1) Nieważność karty do głosowania stwierdza komisja wyborcza, przed którą odbyło się głosowanie.

(2) Nieważne są karty do głosowania:

1) włożone do koperty urzędownie nieostemplowanej lub wrzucone do urny bez kopert;

2) koloru oczywiście innego niż biały;

3) niewypełnione lub zupełnie nieczytelne.

(3) Z kilku znalezionych w kopercie prawidłowo wypełnionych i o jednakowej treści kart do głosowania komisja wyborcza uzna za ważną tylko jedną kartę; jeżeli zaś w kopercie znaleziono 2 lub więcej kart różnej treści, łączna zaś suma nazwisk kandydatów przekracza rozporządzalną przez wyborcę ilość głosów, komisja wyborcza wszystkie znajdujące się w kopercie karty uzna za nieważne.

(4) Umieszczenie na karcie do głosowania nazwisk kandydatów w ilości, przekraczającej liczbę głosów, jaką wyborca rozporządza, nie powoduje nieważności karty. Nadliczbowe nazwiska kandydatów, umieszczone na końcu, komisja wyborcza skreśla.

(5) Umieszczenie na karcie do głosowania poza nazwiskami kandydatów również nazwisk osób, których nie zgłoszono ważnie, nie powoduje unieważnienia karty do głosowania, nazwiska jednak tych osób komisja wyborcza skreśla. Jeżeli karta zawiera 2 lub więcej razy nazwisko tego samego kandydata, komisja uwzględni to nazwisko tylko raz jeden.

(6) Nazwiska kandydatów, wpisane na kartę do głosowania w sposób, nie ustalający niewątpliwie osoby kandydata, komisja wyborcza skreśla.

(7) Błędy i niedokładności pisowni nie powodują nieważności głosu, jeżeli nie ma wątpliwości co do tożsamości kandydata.

Ustalenie wyniku głosowania.

Art. 44. (1) Obliczenia oddanych głosów dokonywają te same komisje wyborcze, przed którymi odbywa się głosowanie. Obliczenie jest dokonywane zaraz po zakończeniu głosowania.

(2) Komisja wyborcza, wskazana w ust. (1), sporządzi protokolarne zestawienie:

1) składu komisji wyborczej i nazwisk obecnych mężów zaufania;

2) liczby osób, uprawnionych do głosowania;

3) liczby wszystkich oddanych kart do głosowania;

4) liczby oddanych nieważnych kart do głosowania;

5) liczby wszystkich oddanych ważnych kart do głosowania;

6) liczby głosów ważnych, oddanych w okręgach o 3 i więcej mandatach na poszczególnych kandydatów, a w okręgach o 1 i 2 mandatach oddzielnie na poszczególnych kandydatów na radnych i na zastępców radnych;

7) w okręgach o 3 lub więcej mandatach liczby podsumowane ważnych głosów, oddanych na wszystkich kandydatów każdej listy.

(3) Każdy z obecnych podczas ustalania wyniku głosowania może zgłosić uwagi do protokołu.

(4) Jeżeli głosowanie odbyło się przed obwodową komisją wyborczą, komisja ta prześle niezwłocznie protokolarne zestawienie wyniku głosowania wraz z aktami wyborczymi okręgowej komisji wyborczej.

Art. 45. Okręgowa komisja wyborcza po zestawieniu wyników głosowania w okręgu wyborczym ustala, którzy kandydaci zostali wybrani na radnych miejskich.

Art. 46. (1) W okręgach o 1 mandacie za wybranego uznaje się tego kandydata, który otrzymał największą ilość głosów, co najmniej $^1/_4$ wszystkich ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej.

(2) W okręgach o 2 mandatach za wybranych uznaje się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największe ilości głosów, co najmniej po $^1/_8$ wszystkich ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej.

(3) Jeżeli w sposób, przewidziany w ustępach poprzedzających, nie wszystkie mandaty w okręgu zostały obsadzone, wówczas wyboru radnego albo radnych, których mandaty nie zostały obsadzone, dokonywa się w głosowaniu ściślejszym, przy czym skreśla się kandydatury, które w pierwszym głosowaniu otrzymały najmniejsze ilości głosów, w ten sposób, ażeby ilość pozostałych kandydatur nie była większa od podwójnej liczby mandatów, pozostałych do obsadzenia. Wybór kandydata w pierwszym głosowaniu na zastępcę radnego nie wyłącza jego kandydatury na radnego w głosowaniu ściślejszym; jeżeli w wyniku głosowania ściślejszego kandydat ten nie zostanie wybrany na radnego, zachowuje mandat zastępcy radnego. Głosowanie ściślejsze jest ostateczne i za wybranego lub wybranych uważa się tego lub tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów.

(4) Okręgowa komisja wyborcza ustali termin głosowania ściślejszego i ogłosi plakatami najpóźniej na 3 dni przed terminem tego głosowania, podając ewentualnie imię i nazwisko, wiek, zawód i adres wybranego w pierwszym głosowaniu kandydata oraz imiona i nazwiska, wiek, zawód i adres kandydatów, na których można będzie głosować w ściślejszym głosowaniu, oddzielnie jako na radnych, oddzielnie zaś jako na zastępców radnych. Jeżeli na podstawie przepisu ust. (3) kandydat, wybrany w głosowaniu pierwszym na zastępcę radnego, będzie kandydował na radnego w głosowaniu ściślejszym, wówczas komisja wyborcza zamiast niego uwzględni w miarę potrzeby na liście kandydatów na zastępców radnych kandydata, który w pierwszym głosowaniu na zastępców radnych otrzymał z kolei największą ilość głosów. Głosowanie ściślejsze odbędzie się w niedzielę lub święto, nie później aniżeli 14 dnia po dniu pierwszego głosowania.

(5) W okręgach o 1 i 2 mandatach zastępców radnych wybiera się w ilości, odpowiadającej liczbie mandatów w okręgu. Przepisy, dotyczące wyboru radnych, stosuje się również do wyboru zastępców radnych. Kandydata, wybranego na radnego i na zastępcę radnego uznaje się za wybranego na radnego. Zastępców powołuje się w kolejności otrzymanej ilości głosów.

Art. 47. (1) W okręgach o 3 lub więcej mandatach okręgowa komisja wyborcza dokonywa podziału mandatów między listy kandydatów w sposób następujący: ogólną ilość ważnych głosów, oddanych w danym okręgu wyborczym na kandydatów każdej listy, dzieli się kolejno przez 1, 2, 3 itd. aż do chwili, gdy w ten sposób

da się uszeregować tyle kolejno największych liczb (ilorazów), ile jest mandatów w okręgu do podziału. Poszczególnej liście kandydatów przyznaje się tyle mandatów, ile liczb (ilorazów) przypada na nią spośród ustalonego w powyższy sposób ich szeregu. O przyznaniu mandatów jednej z 2 lub więcej list, wykazujących jednakowe ilorazy końcowe, rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej.

(2) O pierwszeństwie i kolejności wyboru poszczególnych kandydatów na radnych miejskich z danej listy w danym okręgu wyborczym rozstrzyga kolejna względna większość głosów ważnych, oddanych w tym okręgu na kandydatów tej listy. W razie oddania jednakowej ilości głosów na 2 lub więcej kandydatów, o pierwszeństwie do uzyskania mandatu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej.

Art. 48. (1) Jeżeli lista w wyniku obliczenia głosów na podstawie przepisów art. 47 ust. (1) nie otrzymała ani jednego mandatu, a ilość głosów, oddanych na któregokolwiek kandydata takiej listy, przekracza połowę wspólnego ilorazu wyborczego dla całego okręgu, wówczas kandydat taki otrzymuje mandat radnego, przypadający innej liście, lecz nie obsadzony w myśl przepisów art. 47. Jeżeli jednak wszystkie mandaty w myśl przepisów art. 47 zostaną obsadzone, w takim razie kandydat, który z listy nie uprawnionej do żadnego mandatu skupił powyżej określoną ilość głosów, otrzymuje mandat zamiast kandydata, uzyskującego z innej listy mniejszą ilość głosów i przy tym najmniejszą spośród kandydatów innych list, którzy mają prawo do mandatu w ostatniej kolejności, według przepisów art. 47 ust. (2). W przypadku, gdy 2 lub więcej listy albo 2 lub więcej kandydatów z innych list odpowiadałoby jednakowym warunkom, uzasadniającym utratę mandatu, wówczas traci mandat lista albo kandydat z listy, która otrzymała najmniejszą ilość głosów, a przy równej ilości głosów, otrzymanej przez 2 lub więcej list, o utracie mandatu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego. Wspólny iloraz wyborczy dla całego okręgu uzyskuje się przez podzielenie ogólnej sumy ważnych głosów, oddanych na kandydatów wszystkich list, przez liczbę przypadających na okręg mandatów.

(2) W okręgach o 3 lub więcej mandatach na zastępców radnych w poszczególnych okręgach będą uznani ci kandydaci z listy w ilości uzyskanych przez kandydatów tej listy mandatów radnych, którzy otrzymali z kolei po kandydatach, wybranych na radnych, największą ilość głosów.

(3) Jeżeli liczba kandydatów, na których głosowano z danej listy, nie wyczerpie pełnej ilości przypadającej na tę listę mandatów zastępców radnych, wówczas pozostałe mandaty zastępców radnych przypadają innym kandydatom tej listy, w kolejności umieszczenia ich nazwisk na liście.

Wybory bez głosowania.

Art. 49. (1) Jeżeli w okręgu o 1 lub 2 mandatach zostanie dokonane tylko jedno zgłoszenie kandydatów głosowanie nie odbędzie się; w takim przypadku za wybranych na radnych uznaje się kandydatów, umieszczonych na początku zgłoszenia, w kolejności w nim ustalonej, a to w liczbie, odpowiadającej ilości mandatów w okręgu, na zastępców radnych zaś — pozostałych kandydatów.

(2) Jeżeli w okręgu o 3 lub więcej mandatach zostanie zgłoszona tylko jedna lista kandydatów, głosowanie nie odbędzie się, a za wybranych na radnych uznaje się kandydatów, umieszczonych na początku listy w liczbie, odpowiadającej ilości mandatów w okręgu, na zastępców radnych zaś — kandydatów w tej samej ilości w dalszej kolejności umieszczenia ich nazwisk na liście.

(3) Zastępców radnych do rady miejskiej powołuje się w kolejności, ustalonej w ust. (1) i (2).

Protokół wyborczy.

Art. 50. (1) Okręgowa komisja wyborcza sprawdza protokoły i obliczenia wyników głosowania, przy czym może wezwać przewodniczących obwodowych komisyj wyborczych do udzielenia wyjaśnień. Okręgowa komisja wyborcza może uchylić decyzję obwodowej komisji wyborczej o unieważnieniu lub uznaniu za ważną karty do głosowania lub poszczególnych głosów oraz powinna poprawić błędy arytmetyczne.

(2) Po ustaleniu wyniku wyborów okręgowa komisja wyborcza sporządzi protokół wyborczy, który winien zawierać prócz danych, wymienionych w art. 44 ust. (2):

1) liczbę mandatów, uzyskanych przez poszczególne listy kandydatów;

2) imiona, nazwiska, wiek i miejsce zamieszkania wybranych radnych;

3) imiona, nazwiska, wiek i miejsce zamieszkania zastępców radnych.

(3) Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie po ustaleniu wyniku wyborów prześle głównej komisji wyborczej protokół wyborczy wraz z aktami.

Ustalenie i ogłoszenie ogólnego wyniku wyborów.

Art. 51. (1) W przypadku wybrania kandydata z 2 lub więcej okręgach główna komisja wyborcza unieważni jego wybór we wszystkich okręgach.

(2) Nie później niż 10 dnia po dniu ostatecznego głosowania główna komisja wyborcza ogłosi wyniki wyborów, podając dane, wymienione w art. 44 ust. (2) pkt 5) — 7) oraz w art. 50 ust. (2) pkt 1) — 3) w stosunku do każdego okręgu oddzielnie.

Protesty wyborcze i unieważnienie wyborów.

Art. 52. Wybory są nieważne jeżeli:

1) zostanie stwierdzone, że dopuszczono się przy wyborach przestępstw przeciwko głosowa-

niu w sprawach publicznych, a popełnione przestępstwa mogły wpłynąć na wynik wyborów;

(2) wybory zostały przeprowadzone niezgodnie z przepisami ustawy, a popełnione uchybienia mogły wpłynąć na wynik wyborów.

Art. 53. O unieważnieniu wyborów w całości lub części orzeka władza zarządzająca wybory z urzędu, bądź wskutek protestu.

Art. 54. (1) Protest przeciwko wyborom z żądaniem unieważnienia ich w całości albo też wyboru poszczególnego radnego ma prawo wnieść w ciągu 7 dni po ogłoszeniu ostatecznego wyniku wyborów przez główną komisję wyborczą co najmniej taka ilczba wyborców danego okręgu wyborczego, jaka była uprawniona do zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów. Zbadanie własnoręczności podpisów, umieszczonych na proteście, może nastąpić tylko w sposób, wskazany w art. 28. Protesty przeciwko wyborom wnosi się na piśmie do głównej komisji wyborczej, która w terminie 7 dni prześle je z odpowiednimi wyjaśnieniami i aktami wyborczymi władzy, powołanej do rozstrzygnięcia protestu. Wniesienie protestu przeciwko wyborom wstrzymuje ukonstytuowanie się nowowybranej rady miejskiej.

(2) Decyzje komisyj wyborczych i ich przewodniczących oraz zarządzenia nadzorcze, wydane na podstawie art. 9, mogą być zaskarżone jedynie łącznie z protestem wyborczym.

Art. 55. (1) O unieważnieniu wyborów z urzędu bądź wskutek protestu, starosta powiatowy orzeka przy współudziale wydziału powiatowego z głosem stanowczym, a wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

(2) Decyzje, rozstrzygające protesty, są ostateczne w administracyjnym toku instancyj.

(3) Utrzymuje się w mocy przepisy art. 97 ust. (2) ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294) dla obszaru województw pomorskiego i poznańskiego w granicach sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 12 czerwca 1937 r. o zmianie granic województw: poznańskiego, pomorskiego, warszawskiego i łódzkiego (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 350).

Art. 56. (1) W razie unieważnienia wyboru poszczególnych radnych wstępują w ich miejsce kolejno zastępcy.

(2) W razie unieważnienia wyborów w danym okręgu wyborczym, władza zarządzająca wybory zarządzi w ciągu 14 dni nowe wybory w tym okręgu, lub w takim samym terminie zarządzi podjęcie niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

Art. 57. W razie niewniesienia protestu przeciwko wyborom w przepisanym terminie główna komisja wyborcza przekaże wszystkie akty wyborcze zarządowi miejskiemu do przechowania w archiwum.

Wybory uzupełniające.

Art. 58. (1) Jeżeli w ciągu kadencji liczby zastępców radnych w okręgach zostaną wyczerpane, a liczba radnych w mieście zmniejszy się nie więcej niż o 25%, władza zarządzająca wybory może zarządzić wybory uzupełniające w tychże okręgach. Władza jest obowiązana to uczynić, jeżeli liczba radnych zmniejszy się więcej niż o 25%, rada zaś nie będzie rozwiązana.

(2) Wybory uzupełniające przeprowadza się na podstawie przepisów ustawy niniejszej. Podział na okręgi wyborcze może być utrzymany lub zmieniony zależnie od zmiany liczby mieszkańców.

Koszty wyborów.

Art. 59. (1) Koszty przeprowadzenia wyborów ponosi miasto.

(2) Lokalu, urny, sprzętów i przyborów do pisania dla komisyj wyborczych dostarczy na koszt własny miasto.

(3) Wszelkie pisma, podania, odpisy i pełnomocnictwa w sprawach wyborczych są wolne od opłat stemplowych oraz opłat administracyjnych związków samorządowych.

(4) Zarząd miejski w miarę potrzeby przydzieli funkcjonariuszów miejskich do pracy głównej i okręgowej komisyj wyborczych.

Przepisy końcowe.

Art. 60. (1) Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc przepisy art. 34 i 39 — 41 oraz w zakresie spraw unormowanych ustawą niniejszą — art. 3, 4, 42 i 97 ust. (1) ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294).

(2) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1930 r. o ustroju miasta Gdyni (Dz. U. R. P. Nr 80, poz. 630) w brzmieniu ustawy z dnia 28 marca 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 190) pozostaje w mocy.

Art. 61. Ustawa niniejsza obowiązuje na obszarze całego Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

Art. 62. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 63. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 481. Ustawa z dnia 16 sierpnia 1938 r. o wyborze radnych gromadzkich, gminnych i powiatowych.

DZIAŁ I.

WYBORY RADNYCH GROMADZKICH.

System wyborczy.

Art. 1. Wybory radnych gromadzkich odbywają się na zasadzie głosowania powszechne-

go, równego, tajnego i bezpośredniego na nazwiska kandydatów, uprzednio należycie zgłoszonych.

Liczba radnych gromadzkich.

Art. 2. (1) Liczba radnych wynosi w gromadach:

1) do 500 mieszkańców — dwunastu,

2) ponad 500 — 1.000 mieszkańców — szesnastu,

3) ponad 1.000 — 1.500 mieszkańców — dwudziestu,

4) ponad 1.500 — 2.000 mieszkańców — dwudziestu czterech,

5) ponad 2.000 mieszkańców — trzydziestu.

(2) Liczbę mieszkańców ustala się na podstawie prowadzonej przez gminę ewidencji ludności.

Prawo wybierania.

Art. 3. (1) Prawo wybierania służy każdemu obywatelowi polskiemu bez różnicy płci, który ma prawo wybierania do Sejmu i przynajmniej od roku, licząc wstecz od przedednia zarządzenia wyborów, mieszka na obszarze gromady.

(2) Warunek jednorocznego zamieszkania nie dotyczy:

1) zamieszkałych w przededniu zarządzenia wyborów na obszarze gromady właścicieli lub posiadaczy nieruchomości, położonych na obszarze gromady,

2) pracowników umysłowych i fizycznych, niezależnie od rodzaju i charakteru pełnionej pracy, pozostających w stosunku służbowym do Państwa lub instytucyj publicznoprawnych, tudzież żołnierzy służby stałej, duchowieństwa świeckiego i zakonnego, jeżeli osoby te pełnią swe funkcje na obszarze gromady i mieszkały na tym obszarze w przededniu zarządzenia wyborów.

3) członków rodzin osób, wymienionych w pkt 2), zamieszkałych z nimi we wspólnocie gospodarczej na obszarze gromady w przededniu zarządzenia wyborów.

(3) Przy ustalaniu faktu zamieszkania stosuje się przepisy o ewidencji i kontroli ruchu ludności, przy czym na równi z zapisanymi do rejestru mieszkańców traktuje się osoby, które powinny być zapisane do tego rejestru.

(4) Prawo wybierania ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania karnego w sprawach o zbrodnie, zagrożone karą dodatkową utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych od chwili doręczenia aktu oskarżenia.

(5) Prawo wybierania nie przysługuje żołnierzom, pozostającym w czynnej służbie wojskowej, a nie będącym żołnierzami służby stałej.

Prawo wybieralności.

Art. 4. Prawo wybieralności służy każdemu obywatelowi, mającemu prawo wybierania, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 27.

Okręgi wyborcze.

Art. 5. (1) Gromada może stanowić jeden lub kilka okręgów wyborczych.

(2) Każdy okręg wyborczy powinien tworzyć jedną ciągłą całość terytorialną. Warunek ten nie dotyczy części gromady, stanowiących enklawy na obszarze gromad lub gmin sąsiednich.

(3) Podziału na okręgi wyborcze dokonywa starosta powiatowy przed zarządzeniem wyborów, ustalając dla każdego okręgu ilość mandatów w zależności od liczby mieszkańców.

(4) Liczbę mieszkańców w okręgu ustala się na podstawie prowadzonej przez gminę ewidencji ludności.

(5) W gromadzie, podzielonej na okręgi wyborcze, na jeden okręg nie może przypadać mniej niż 2 mandaty.

Zarządzenie wyborów.

Art. 6. (1) Wybory zarządza starosta powiatowy, ustalając dzień zarządzenia wyborów i dzień głosowania.

(2) Dzień głosowania nie może przypadać na okres pilnych robót polnych oraz na czas uroczystych świąt.

Art. 7. (1) Nadzór nad czynnościami wyborczymi sprawuje władza zarządzająca wybory.

(2) Nadzór uprawnia do żądania wyjaśnień, uchylania sprzecznych z prawem uchwał komisyj wyborczych lub postanowień przewodniczących oraz usuwania lub żądania usunięcia dostrzeżonych uchybień.

Komisje wyborcze.

Art. 8. (1) Do przeprowadzenia wyborów w gromadach, podzielonych na okręgi wyborcze, powołuje się gromadzką i okręgowe komisje wyborcze.

(2) W gromadach, stanowiących jeden okręg wyborczy, czynności okręgowych komisyj wyborczych spełnia gromadzka komisja wyborcza.

(3) Każda komisja wyborcza składa się z przewodniczącego i 2 członków.

(4) Przewodniczący i członkowie komisyj wyborczych powinni być powołani nie później, niż 7 dnia po zarządzeniu wyborów.

(5) Przewodniczącego powołuje starosta powiatowy spośród mieszkańców danej gminy wiejskiej, odpowiadających warunkom, określonym w art. 3, jak również spośród osób, posiadających prawo wybierania radnych miejskich w mieście, będącym siedzibą tej samej gminy wiejskiej.

(6) Członków komisji wybiera kolegium zarządu gminnego spośród mieszkańców gromady, posiadających prawo wybierania. W razie niepowołania przez kolegium zarządu gminnego

członków komisyj wyborczych w terminie ustawowym, przewodniczący tych komisyj uzupełniają ich skład członkami przez siebie powolanymi; mandat tych członków wygasa z chwilą wejścia do komisji członków, wybranych przez kolegium zarządu gminnego.

(7) Wyborca, zgłoszony jako kandydat na radnego, z chwilą wyrażenia zgody na zgłoszenie jego kandydatury, traci prawo piastowania godności przewodniczącego lub członka komisji wyborczej w tej samej gromadzie.

Art. 9. (1) Nikt nie może się uchylić od przyjęcia godności członka komisji bez usprawiedliwionych przyczyn.

(2) Zezwolenia na złożenie godności członka komisji może udzielić władza, która go powołała.

(3) Wydział powiatowy ma prawo nałożyć na osobę, która uchyli się od przyjęcia lub złoży godność członka komisji wyborczej bez zezwolenia, jednorazowo świadczenie pieniężne w wysokości od 10 do 100 zł na rzecz gminy lub gromady. Stronie służy prawo wniesienia odwołania do wojewody, który orzeka przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

(4) Świadczenia pieniężne, nakładane w myśl przepisu ust. (3), ściąga się w trybie postępowania przymusowego w administracji.

Art. 10. Godność przewodniczącego i członków komisyj wyborczych jest honorowa. Mogą oni jedynie otrzymać zwrot kosztów przejazdu, jeżeli nie posiadają własnych środków przejazdu, przy czym wysokość tych kosztów nie może przekraczać norm, ustalonych w danej miejscowości dla podwód.

Art. 11. (1) Jednocześnie z przewodniczącymi i członkami komisyj wyborczych będą powołani w tym samym trybie i liczbie ich zastępcy.

(2) Zastępcom służy prawo obecności na posiedzeniach właściwych komisyj; w glosowaniu zastępcy biorą udział tylko w razie nieobecności osób, które zastępują.

(3) Przepisy art. 8 ust. (5) — (7) oraz art. 9 i 10 stosuje się odpowiednio do zastępców przewodniczących i zastępców członków komisyj wyborczych.

Art. 12. (1) Do ważności uchwał komisji wyborczej jest niezbędna obecność przewodniczącego i 2 członków. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów obecnych. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

(2) Jeden z członków komisji sporządza protokół obrad; protokoły podpisują przewodniczący oraz członkowie komisji, obecni na posiedzeniu.

Art. 13. Po uprawomocnieniu się aktu wyborczego komisje wyborcze rozwiązują się z samego prawa.

Spisy wyborców.

Art. 14. (1) Najpóźniej 14 dnia po zarządzeniu wyborów, wójt sporządzi w 2 egzemplarzach spis wyborców gromady, a w razie podziału obszaru gromady na okręgi wyborcze — spisy wyborców dla każdego okręgu.

(2) Najpóźniej 15 dnia po zarządzeniu wyborów wójt doręczy podpisane przez siebie spisy wyborców przewodniczącemu gromadzkiej komisji wyborczej.

Ogłoszenie o czynnościach wyborczych.

Art. 15. (1) Nie później aniżeli 18 dnia przed dniem głosowania wójt ogłosi na obszarze gromady — w sposób na miejscu zwyczajem przyjęty oraz przez wywieszenie na przeciąg co najmniej 3 dni przed mieszkaniem sołtysa, a w większych gromadach ponadto w kilku innych widocznych miejscach — obwieszczenia o zarządzeniu wyborów.

(2) W obwieszczeniu wójt poda:

1) liczbę mandatów, przypadającą na gromadę,

2) podział gromady na okręgi wyborcze,

3) liczbę mandatów w każdym okręgu,

4) skład komisyj wyborczych,

5) lokale oraz dnie i godziny urzędowania gromadzkiej komisji wyborczej,

6) dnie, godziny i miejsce wyłożenia spisu wyborców i wnoszenia reklamacyj (art. 16) oraz ponownego wyłożenia tych spisów do publicznego przeglądu (art. 20),

7) dnie, godziny i miejsce zgłaszania kandydatów (art. 21),

8) liczby wyborców, uprawnionych do zgłoszenia kandydatów (art. 23),

9) miejsce, dzień i godziny głosowania,

10) treść art. 16 i 20 ust. (2).

Wyłożenie spisów wyborców i wnoszenie reklamacyj.

Art. 16. (1) Spisy wyborców będą wyłożone w lokalu gromadzkiej komisji wyborczej nazajutrz po dniu ogłoszenia przez wójta obwieszczenia o zarządzeniu wyborów nieprzerwanie przez 3 dni, a w tym czasie najmniej przez 5 godzin dziennie.

(2) Podczas wyłożenia spisów każdy obywatel może przeglądać je, robić z nich wyciągi, a osoby, mające prawo wybierania mogą wnosić reklamacje do gromadzkich komisyj wyborczych.

Art. 17. (1) Reklamacje można wnosić z powodu:

1) pominięcia w spisie uprawnionego do głosowania,

2) wciągnięcia do spisu osoby, nieuprawnionej do głosowania.

(2) Reklamacje będą wnoszone na piśmie lub ustnie do protokołu ze wskazaniem przyczyn.

(3) Komisja gromadzka załatwia reklamacje niezwłocznie; w razie potrzeby komisja może zażądać przedłożenia, a także uzupełnienia dowodów.

Art. 18. Komisja gromadzka po załatwieniu reklamacji z powodu pominięcia w spisie uprawnionego do głosowania:

1) uzupełni spis wyborców, bądź

2) zawiadomi osobę pominiętą w spisie, że reklamacja nie została uwzględniona.

Art. 19. (1) Komisja gromadzka po załatwieniu reklamacji z powodu wciągnięcia do spisu osoby, nieuprawnionej do głosowania:

1) zwróci reklamację, jako nieuwzględnioną, bądź

2) zawiadomi osobę, której reklamacja dotyczy, że będzie skreślona ze spisu wyborców.

(2) Każdy, kogo dotyczy reklamacja, ma prawo w ciągu następnego dnia po doręczeniu zawiadomienia wnieść sprzeciw do gromadzkiej komisji wyborczej.

(3) Komisja gromadzka po rozpatrzeniu sprzeciwu:

1) uchyli swą poprzednią uchwałę, bądź

2) potwierdzi ją.

Art. 20. (1) Gromadzka komisja wyborcza najpóźniej 3 dnia po upływie okresu, przewidzianego w art. 16 ust. (1), poczyni w spisach wyborców zmiany, dokonane wskutek reklamacyj; z tą chwilą spisy wyborców będą uznane za ostatecznie ustalone i odtąd żadnych zmian czynić w nich nie wolno.

(2) Do głosowania będą uprawnione tylko osoby, wpisane do ustalonego ostatecznie spisu wyborców.

(3) W razie podziału gromady na okręgi wyborcze, przewodniczący gromadzkiej komisji wyborczej prześle przed dniem głosowania, a po ogłoszeniu, o którym mowa w art. 26, przewodniczącym okręgowych komisyj wyborczych ustalone spisy wyborców właściwych okręgów.

(4) Ostatecznie ustalone spisy wyborców będą wyłożone do publicznego przeglądu w lokalu gromadzkiej komisji wyborczej przez 5 godzin dziennie w ciągu okresu, przeznaczonego do zgłaszania kandydatów (art. 21).

Zgłaszanie kandydatów.

Art. 21. Począwszy od następnego dnia po okresie, przeznaczonym do wyłożenia spisów, wyborcy w ciągu dalszych 3 dni mają prawo zgłaszania do gromadzkiej komisji wyborczej kandydatów na radnych, którzy są jednocześnie kandydatami na zastępców radnych.

Art. 22. (1) Kandydaci na radnych powinni posiadać prawo wybieralności w którymkolwiek okręgu wyborczym gromady.

(2) Można kandydować tylko w jednym okręgu.

Art. 23. (1) Zgłoszenie kandydatów powinno zawierać imię i nazwisko, imiona rodziców, wiek i miejsce zamieszkania każdego kandydata. Komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie kandydatów, zaprotokołuje dzień, godzinę i liczbę porządkową zgłoszenia, po czym nazwiska kandydatów opatrzy kolejno numerami.

(2) Każdy kandydat powinien oświadczyć, iż zgadza się na zgłoszenie jego kandydatury i że posiada prawo wybieralności. Uczynić to może bądź w pisemnej deklaracji, opatrzonej datą i własnoręcznym podpisem, którą dołącza się do zgłoszenia, bądź przez oświadczenie ustne do protokołu komisji wyborczej.

(3) Liczba nazwisk kandydatów na jednym zgłoszeniu powinna odpowiadać podwójnej ilości mandatów, przypadającej na dany okręg wyborczy.

(4) Każde zgłoszenie powinno być podpisane własnoręcznie lub zgłoszone osobiście do protokołu komisji wyborczej przez co najmniej 10 wyborców, wpisanych do spisu wyborców okręgu, bez uwzględnienia zmian, spowodowanych reklamacjami.

(5) Każdy wyborca może wziąć udział w jednym tylko zgłoszeniu. Zgłoszenie może podpisać lub wnieść również i ten wyborca, który został wpisany do spisu wyborców dopiero w drodze reklamacji. W razie podpisania 2 lub więcej zgłoszeń przez jednego wyborcę ważny jest tylko podpis na zgłoszeniu najwcześniejszym. Śmierć wyborcy i utrata przezeń prawa wybierania nie powoduje nieważności uprzednio złożonego podpisu lub ustnego zgłoszenia.

(6) Po podpisaniu zgłoszenia kandydatów nie można wpisywać nowych kandydatów pod rygorem nieważności wpisanej kandydatury.

(7) Cofnięcie przez wyborcę podpisu nie ma żadnego skutku prawnego.

(8) Wnoszący zgłoszenie kandydatów mogą wyznaczyć spośród siebie pełnomocnika, upoważnionego do porozumiewania się z komisją wyborczą. W razie niewyznaczenia za pełnomocnika uważa się wyborcę, podpisanego na pierwszym miejscu zgłoszenia.

Ustalanie kandydatów.

Art. 24. (1) Gromadzka komisja wyborcza bada, czy zgłoszenia kandydatów odpowiadają obowiązującym przepisom.

(2) Gromadzka komisja wyborcza może wezwać bezpośrednio lub za pośrednictwem pełnomocnika wyborcę, który podpisał zgłoszenie i zbadać własnoręczność jego podpisu oraz uznać za nieważny podpis tego, który nie stawił się na wezwanie w odpowiednio wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 1 dzień.

Art. 25. (1) Gromadzka komisja wyborcza skreśli kandydata:

1) jeżeli brak jest jego oświadczenia, wymaganego w myśl art. 23 ust. (2),

2) wpisanego po podpisaniu zgłoszenia.

(2) W przypadku stwierdzenia innych braków lub wad, mogących spowodować nieważność zgłoszenia bądź nieważność poszczególnych kan-

dydatur, gromadzka komisja wyborcza wezwie pełnomocnika najpóźniej 3 dnia po ostatnim dniu, przeznaczonym do zgłaszania kandydatów, do usunięcia tych braków lub wad, przy czym może zwrócić zgłoszenie, a obowiązana jest wymienić jakie braki lub wady zawiera.

(3) Jeżeli pełnomocnik nie usunie wskazanych przez gromadzką komisję wyborczą braków i wad najpóźniej następnego dnia po otrzymaniu wezwania, komisja wyborcza stwierdzi nieważność zgłoszenia w całości, bądź nieważność tych kandydatur, co do których komisja stwierdziła braki i wady. W okresie, przeznaczonym do usunięcia braków i wad w zgłoszeniu kandydatów, komisja wyborcza na żądanie pełnomocnika okaże mu do przejrzenia ostatecznie ustalony spis wyborców.

(4) O decyzjach, wydanych na podstawie przepisów ustępów poprzedzających, komisja zawiadomi pełnomocników.

Ogłoszenie kandydatur i termin głosowania.

Art. 26. (1) Najpóźniej na 3 dni przed dniem głosowania przewodniczący gromadzkiej komisji wyborczej ogłosi w sposób na miejscu zwyczajem przyjęty oraz przez wywieszenie obwieszczenia przed mieszkaniem sołtysa, a w większych gromadach ponadto w kilku innych widocznych miejscach:

1) kandydatury, uznane za ważne dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie, z podaniem imienia i nazwiska, wieku i miejsca zamieszkania każdego kandydata; kandydatury zamieszcza się w ogłoszeniu w kolejności alfabetycznej nazwisk; podpisów osób zgłaszających nie umieszcza się,

2) dzień i czas trwania głosowania,

3) lokale, w których odbędzie się głosowanie,

4) treść art. 29, 32, 36 i 37.

(2) W razie podziału gromady na okręgi wyborcze przewodniczący gromadzkiej komisji wyborczej przesyła przed dniem głosowania wykazy ustalonych kandydatur właściwym okręgowym komisjom wyborczym.

Głosowanie.

Art. 27. (1) Głosowanie odbędzie się w lokalach okręgowych komisyj wyborczych i trwać będzie bez przerwy od godz. 8 do 18; głosowanie może być jednak zamknięte wcześniej, jeżeli wszyscy wyborcy oddali swe głosy.

(2) Od chwili rozpoczęcia głosowania, aż do ustalenia jego wyniku w lokalu wyborczym będą obecni bez przerwy przewodniczący i 2 członkowie komisji wyborczej.

Art. 28. Podczas sprawdzania urny wyborczej (art. 31 i 34), aktu głosowania i ustalania jego wyniku w lokalu wyborczym mogą być obecni pełnomocnicy.

Art. 29. W dniu głosowania nie wolno:

1) wygłaszać przemówień, rozdawać ulotek, ani też w inny sposób agitować tak wewnątrz jak i na zewnątrz lokalu wyborczego w promieniu 100 metrów,

2) wchodzić do lokalu wyborczego osobom, nie biorącym udziału w głosowaniu lub w czynnościach wyborczych.

Art. 30. (1) Przewodniczący komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem porządku w czasie głosowania.

(2) Przewodniczący może:

1) usunąć z lokalu wyborczego każdego wykraczającego przeciwko przepisom porządkowym, zawartym w artykule poprzedzającym, wszakże nie pozbawiając go, w miarę możności, prawa oddania głosu, w szczególności wezwać go do wypełnienia karty do głosowania poza lokalem wyborczym,

2) wydawać zarządzenia, zmierzające do zapewnienia wyborcom dostępu do lokalu wyborczego i urny wyborczej.

Art. 31. (1) Przed rozpoczęciem głosowania komisja wyborcza zbada, czy urna jest próżna, po czym urnę zamknie.

(2) Od tej chwili, aż do ukończenia głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 32. (1) Wyborca głosuje osobiście.

(2) Głosowanie odbywa się przez oddanie karty do głosowania.

(3) Karty do głosowania nie mogą być koloru oczywiście innego niż biały. Treść karty do głosowania może być odbita mechanicznie, bądź pisana ręcznie w lokalu wyborczym lub poza nim.

(4) W lokalu wyborczym będą urządzone osłony, zabezpieczające tajność głosowania.

(5) Kartę do głosowania wkłada wyborca do koperty, otrzymanej od komisji wyborczej, po czym kopertę oddaje przewodniczącemu, który wrzuca ją do urny.

(6) Wszystkie koperty są sporządzone z papieru nieprzezroczystego o jednakowej barwie, posiadają jednakowy format i są ostemplowane pieczęcią gminy; prócz pieczęci koperty nie mogą być oznaczone żadnym znakiem odróżniającym.

(7) Kopert dostarcza komisjom wyborczym zarząd gminny przy zastosowaniu przepisów art. 102 ust. (1).

(8) Wyborca może oddać głos przez wymienienie ustne do protokołu komisji wyborczej nazwisk kandydatów z zaznaczeniem, na których kandydatów głosuje jako na radnych, na których zaś jako na zastępców radnych.

Art. 33. (1) Przewodniczący oraz członkowie komisji mogą przed oddaniem przez wyborcę głosu zażądać ustalenia jego tożsamości.

(2) Wyborca, nie posiadający dokumentów, uznanych przez komisję za wystarczające, może się powołać na świadectwo 2 wiarogodnych osób, znanych komisji.

Art. 34. (1) Głosowania przerywać nie wolno.

(2) Komisją wyborcza może odroczyć głosowanie jedynie z powodu wydarzeń siły wyższej i nie dłużej niż do dnia następnego. Zarządzenie takie powinno być natychmiast ogłoszone publicznie w sposób, na miejscu zwyczajem przyjęty.

(3) W przypadku odroczenia głosowania komisja wyborcza opieczętuje akty i urnę wyborczą i odda na przechowanie przewodniczącemu pod jego osobistą odpowiedzialnością.

(4) Przed ponownym podjęciem głosowania komisja zbada, czy pieczęcie nie zostały naruszone.

Art. 35. (1) O godzinie 18 przewodniczący zarządzi zamknięcie lokalu wyborczego.

(2) Odtąd głosować mogą tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu przed godziną 18.

Art. 36. (1) Przy wyborze 2, 3 i 4 radnych wyborca może głosować tylko na jednego kandydata na radnego oraz na jednego kandydata na zastępcę radnego. W okręgach o większej liczbie mandatów oraz w gromadach, nie podzielonych na okręgi wyborcze, wyborca może głosować na kandydatów na radnych w ilości, nie przekraczającej $^1/_4$ liczby mandatów obsadzanych i na tyluż kandydatów na zastępców radnych. Przy ustalaniu $^1/_4$ ułamek zaokrągla się w górę do pełnej jedynki. Wyborca może oddać swe głosy na mniejszą liczbę kandydatów na radnych, rezygnując w ten sposób z pozostałych rozporządzalnych swych głosów.

(2) Na jednej karcie do głosowania wyborca wpisuje u góry pod tytułem „na radnych" nazwiska kandydatów na radnych, u dołu pod tytułem „na zastępców radnych" — nazwiska kandydatów na zastępców radnych.

(3) Obok nazwiska niezbędne jest podanie imienia tylko wówczas, jeżeli zgłoszono 2 lub więcej kandydatów tego samego nazwiska. W przypadku zgłoszenia 2 lub więcej kandydatów tego samego nazwiska i imienia, należy podać również imię ojca lub matki.

(4) W razie nieoznaczenia na karcie, na których kandydatów wyborca głosuje, jako na radnych, na których zaś jako na zastępców radnych, komisja wyborcza uzna kandydatów, wpisanych na początku karty jako kandydatów na radnych, następnych zaś w kolejności wpisania jako kandydatów na zastępców radnych, — każdych w ilości, nie przekraczającej liczby rozporządzalnych przez wyborcę głosów.

Nieważne karty do głosowania.

Art. 37. (1) Nieważność kart do głosowania stwierdza komisja wyborcza, przed którą odbyło się głosowanie.

(2) Nieważne są karty do głosowania:

1) włożone do kopert urzędowo nieostemplowanych lub wrzucone do urny bez kopert,

2) koloru oczywiście innego niż biały,

3) niewypełnione lub zupełnie nieczytelne.

(3) Z kilku znalezionych w kopercie, prawidłowo wypełnionych i o jednakowej treści kart do głosowania, komisja wyborcza uzna za ważną tylko jedną kartę; jeżeli zaś w kopercie znaleziono 2 lub więcej kart do głosowania, o różnej treści, łączna zaś suma nazwisk kandydatów przekracza rozporządzalną przez wyborcę ilość głosów, komisja wyborcza wszystkie znajdujące się w kopercie karty uzna za nieważne.

(4) Umieszczenie na karcie do głosowania nazwisk kandydatów w ilości, przekraczającej liczbę głosów, jaką wyborca rozporządza, nie powoduje nieważności karty. Nadliczbowe nazwiska kandydatów, umieszczone na końcu, komisja wyborcza skreśla.

(5) Umieszczenie na karcie do głosowania poza nazwiskami kandydatów również nazwisk osób, których nie zgłoszono ważnie, nie powoduje unieważnienia karty do głosowania, nazwiska jednak tych osób komisja wyborcza skreśla. Jeżeli karta zawiera 2 lub więcej razy nazwisko tego samego kandydata, komisja uwzględnia to nazwisko tylko raz jeden.

(6) Nazwiska kandydatów, wpisane na kartę do głosowania w sposób, nie ustalający niewątpliwie osoby kandydata, komisja wyborcza skreśla.

(7) Błędy i niedokładności w pisowni nie powodują nieważności głosu, jeżeli nie ma wątpliwości co do tożsamości kandydata.

Ustalenie wyniku głosowania.

Art. 38. (1) Zaraz po ukończeniu głosowania komisja wyborcza ustala wynik głosowania oddzielnie dla radnych i dla zastępców radnych.

(2) Za wybranych na radnych gromadzkich uznaje się tych spośród ważnie zgłoszonych kandydatów, którzy uzyskali kolejno największe ilości ważnych głosów, nie mniejsze jednak od $^1/_{10}$ liczby wszystkich osób ważnie głosujących.

(3) W razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej.

(4) W sposób, określony w ust. (1) — (3), ustala się również wynik głosowania na zastępców radnych w liczbie, odpowiadającej liczbie radnych.

(5) Kandydata, wybranego na radnego i na zastępcę radnego, uznaje się za wybranego tylko na radnego.

Art. 39. (1) Jeżeli w sposób, przewidziany w art. 38, nie wszystkie mandaty w okręgu zostały obsadzone, wówczas wybory radnego albo radnych, których mandaty nie zostały obsadzone, dokonywa się w głosowaniu ściślejszym, przy czym komisja wyborcza skreśli z listy ważnie zgłoszonych kandydatów osoby, które w pierwszym głosowaniu uzyskały najmniejsze ilości głosów, w ten sposób, ażeby liczba kandydatów nie była większa od podwójnej liczby mandatów radnych, pozostałych do obsadzenia; wybór kan-

dydata w pierwszym głosowaniu na zastępcę radnego nie wyłącza jego kandydatury na radnego w głosowaniu ściślejszym. Jeżeli w wyniku głosowania ściślejszego kandydat ten nie zostanie wybrany na radnego, wówczas zatrzymuje on mandat zastępcy radnego.

(2) Przy tym głosowaniu stosuje się odpowiednio przepisy art. 36.

(3) Głosowanie ściślejsze jest ostateczne. Za wybranych na radnych w głosowaniu ściślejszym uznaje się tych kandydatów, którzy uzyskali kolejno największą ilość głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej.

(4) Przepisy ust. (1) — (3) stosuje się przy wyborze zastępców radnych.

(5) Termin głosowania ściślejszego ustala komisja wyborcza, o czym ogłasza w sposób na miejscu zwyczajem przyjęty zaraz po ustaleniu pierwszego głosowania, podając ewentualnie imiona i nazwiska wybranych na radnych i na zastępców radnych w pierwszym głosowaniu oraz kandydatów, na których można będzie głosować w ściślejszym głosowaniu, oddzielnie jako na radnych, oddzielnie zaś jako na zastępców radnych. Jeżeli na podstawie przepisu ust. (1) kandydat, wybrany w głosowaniu pierwszym na zastępcę radnego, będzie kandydował na radnego w głosowaniu ściślejszym, wówczas komisja wyborcza zamiast niego uwzględni w miarę potrzeby na liście kandydatów na zastępców radnych tego kandydata, który w pierwszym głosowaniu na zastępców radnych otrzymał z kolei największą ilość głosów.

(6) Głosowanie ściślejsze przeprowadza się nie później, niż 7 dnia po dniu pierwszego głosowania.

Wybór bez głosowania.

Art. 40. Jeżeli w okręgu wyborczym zostanie dokonane tylko jedno zgłoszenie kandydatów, głosowanie nie odbędzie się. W takim przypadku za wybranych na radnych uznaje się kandydatów, umieszczonych na początku zgłoszenia, w kolejności w nim ustalonej, w liczbie, odpowiadającej ilości mandatów w okręgach, na zastępców zaś radnych — pozostałych kandydatów w dalszej kolejności, o czym gromadzka komisja wyborcza ogłosi w sposób na miejscu zwyczajem przyjęty.

Protokół wyborczy.

Art. 41. (1) Po ustaleniu wyniku wyborów komisja wyborcza sporządza protokół, który powinien zawierać:

1) skład komisji wyborczej i nazwiska obecnych pełnomocników,

2) liczbę uprawnionych do głosowania wyborców,

3) liczbę głosujących,

4) imiona i nazwiska ważnie zgłoszonych kandydatów,

5) oddzielnie liczby ważnych głosów, oddanych na poszczególnych kandydatów na radnych i na zastępców radnych,

6) liczbę głosów nieważnych,

7) imię, nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania wybranych na radnych i na zastępców radnych.

(2) Każdy z obecnych podczas ustalania wyniku głosowania może zgłosić uwagi do protokółu.

Ogłoszenie wyniku wyborów.

Art. 42. Okręgowa komisja wyborcza następnego dnia po dniu ostatecznego głosowania ogłosi w sposób, wskazany w art. 26 ust. (1), wynik wyborów w okręgu, podając imię, nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania wybranych na radnych i na zastępców radnych.

Protesty wyborcze i unieważnienie wyborów.

Art. 43. (1) Wybory są nieważne, jeżeli:

1) zostanie stwierdzone, że dopuszczono się przy wyborach przestępstw przeciwko głosowaniu w sprawach publicznych, a popełnione przestępstwa mogły wpłynąć na wynik wyborów,

2) wybory zostały przeprowadzone niezgodnie z przepisami ustawy, a popełnione uchybienia mogły wpłynąć na wynik wyborów.

(2) Nieważny jest wybór kandydata dokonany w 2 lub więcej okręgach.

Art. 44. O unieważnieniu wyborów w całości lub części orzeka władza zarządzająca wybory z urzędu, bądź wskutek protestu.

Art. 45. (1) Protest przeciwko wyborom z żądaniem unieważnienia wyborów w całości albo też wyboru poszczególnych osób ma prawo wnieść w ciągu 7 dni po ogłoszeniu ostatecznego wyniku wyborów co najmniej taka liczba wyborców, jaka była uprawniona do zgłoszenia kandydatów. Zbadanie własnoręczności podpisów może nastąpić tylko w sposób, wskazany w art. 24. Protesty wnosi się na piśmie do gromadzkiej komisji wyborczej, która w terminie 3 dni prześle je z odpowiednimi wyjaśnieniami i aktami staroście powiatowemu. Wniesienie protestu przeciwko wyborom wstrzymuje ukonstytuowanie się nowowybranej rady gromadzkiej.

(2) Decyzje komisji wyborczych i ich przewodniczących oraz zarządzenia nadzorcze, wydane na podstawie art. 7, mogą być zaskarżone jedynie łącznie z protestem wyborczym.

Art. 46. (1) O unieważnieniu wyborów z urzędu, bądź wskutek protestu orzeka starosta powiatowy przy współudziale wydziału powiatowego z głosem stanowczym.

(2) Decyzje, rozstrzygające protesty, są ostateczne w administracyjnym toku instancji.

(3) Utrzymuje się w mocy przepisy art. 97 ust. (2) ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorial-

nego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294) dla obszaru województw pomorskiego i poznańskiego w granicach sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 12 czerwca 1937 r. o zmianie granic województw: poznańskiego, pomorskiego, warszawskiego i łódzkiego (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 350).

Art. 47. (1) W razie unieważnienia wyboru poszczególnych radnych, wstępują w ich miejsce zastępcy kolejno według ilości otrzymanych głosów.

(2) W razie unieważnienia wyborów w danym okręgu wyborczym starosta powiatowy w ciągu 14 dni zarządzi nowe wybory w tym okręgu lub w takim samym terminie zarządzi podjęcie niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

Art. 48. W razie niewniesienia protestu przeciwko wyborom w przepisanym terminie, komisja wyborcza przekaże wszystkie akty wyborcze wójtowi do przechowania w archiwum gminy.

Wybory uzupełniające.

Art. 49. (1) Jeżeli w ciągu kadencji liczba zastępców radnych zostanie wyczerpana, a liczba radnych zmniejszy się nie więcej niż o 25%, starosta powiatowy może zarządzić wybory uzupełniające. Jeżeli liczba radnych zmniejszy się więcej niż o 25%, starosta powiatowy obowiązany jest zarządzić wybory uzupełniające lub po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego rozwiązać radę gromadzką.

(2) Przy wyborach uzupełniających podział na okręgi wyborcze może być utrzymany lub zmieniony, zależnie od zmian liczby mieszkańców.

DZIAŁ II.

WYBORY RADNYCH GMINNYCH.

Liczba radnych.

Art. 50. (1) Liczba radnych wynosi w gminach wiejskich:

1) do 5.000 mieszkańców — dwunastu,

2) od 5.000 do 10.000 mieszkańców — szesnastu,

3) powyżej 10.000 mieszkańców — dwudziestu.

(2) Liczbę mieszkańców ustala się na podstawie prowadzonej przez gminę ewidencji ludności.

Rozdział 1.

Wybory radnych gminnych w gminach podzielonych na gromady.

Sposób wybierania.

Art. 51. (1) Radnych w gminach, nie podzielonych na okręgi wyborcze, wybiera w głosowaniu tajnym gminne kolegium wyborcze.

(2) Radnych w gminach, podzielonych na okręgi wyborcze, wybierają w głosowaniu tajnym okręgowe kolegia wyborcze.

(3) W skład gminnego kolegium wyborczego wchodzą:

1) z gromad, które posiadają rady gromadzkie — radni gromadzcy,

2) z innych gromad — delegaci w liczbie od 2 — 10, ustalonej przez starostę powiatowego, zależnie od liczby mieszkańców gromady,

3) sołtysi i podsołtysi.

(4) W skład okręgowego kolegium wyborczego wchodzą sołtysi, podsołtysi, radni gromadzcy i delegaci gromad z obszarów, które położone są w granicach danego okręgu wyborczego.

(5) Przy wyborze delegatów gromad stosuje się odpowiednio przepisy, dotyczące wyboru radnych gromadzkich.

Prawo wybieralności.

Art. 52. Prawo wybieralności posiada każdy obywatel bez różnicy płci, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 30, mieszka na obszarze danej gminy i odpowiada warunkom, określonym w art. 3.

Okręgi wyborcze.

Art. 53. (1) Gmina może stanowić jeden lub więcej okręgów wyborczych.

(2) Każdy okręg wyborczy powinien tworzyć jedną ciągłą całość terytorialną. Warunek ten nie dotyczy części gminy, stanowiących enklawy na obszarze gmin sąsiednich.

(3) Przy tworzeniu okręgów wyborczych obszar gromady nie może być dzielony.

(4) Przepisy art. 5 ust. (3) i (4) stosuje się tu odpowiednio.

(5) W gminie, podzielonej na okręgi wyborcze, na jeden okręg nie może przypadać mniej niż 3 mandaty.

Zarządzenie wyborów.

Art. 54. (1) Wybory zarządza starosta powiatowy, ustalając dzień zarządzenia wyborów i dzień głosowania.

(2) Przepisy art. 6 ust. (2) i art. 7 stosuje się tu odpowiednio.

Komisje wyborcze.

Art. 55. (1) Do przeprowadzenia wyborów w gminach, podzielonych na okręgi wyborcze, powołuje się gminne i okręgowe komisje wyborcze.

(2) W gminach, stanowiących jeden okręg wyborczy, czynności okręgowych komisji wyborczych spełnia gminna komisja wyborcza.

(3) Przepisy art. 8 ust. (3), (5) i (7) stosuje się tu odpowiednio.

(4) Członków komisji wybiera kolegium zarządu gminnego spośród członków właściwego

kolegium wyborczego. W razie niepowołania przez kolegium zarządu gminnego członków komisji wyborczej, przewodniczący komisji na początku zebrania wyborczego uzupełni skład komisji wyborczej członkami przez siebie powołanymi spośród członków danego kolegium wyborczego, obecnych na zebraniu wyborczym.

Art. 56. Przy wyborach radnych gminnych stosuje się odpowiednio art. 9 — 13.

Zawiadomienie o zebraniu wyborczym.

Art. 57. Na podstawie zarządzenia starosty powiatowego wójt za pośrednictwem sołtysów zawiadomi na piśmie za potwierdzeniem odbioru najpóźniej na 6 dni przed dniem zebrania wyborczego wszystkich członków kolegium wyborczego o miejscu, dniu i godzinie zebrania wyborczego, podając liczbę mandatów, przypadających na daną gminę, podział na okręgi wyborcze, liczbę mandatów w każdym okręgu i nazwiska przewodniczących komisyj wyborczych.

Art. 58. (1) Do ważności wyborów jest niezbędna obecność więcej niż połowy wszystkich członków danego kolegium.

(2) W razie nieprzybycia niezbędnej do przeprowadzenia wyborów liczby członków kolegium wyborczego, zebranie wyborcze odbywa się w drugim terminie, wyznaczonym przez komisję, nie wcześniej niż 7 dnia po terminie pierwszego zebrania. Jeżeli i w tym terminie wybory nie dojdą do skutku z powodu braku kompletu członków kolegium wyborczego, radnych gminnych w liczbie, odpowiadającej ilości mandatów, przypadających na to kolegium, wybiera wydział powiatowy, o czym przewodniczący komisji wyborczej powinien uprzedzić członków kolegium wyborczego w zawiadomieniu o drugim terminie zebrania wyborczego. Radni gminni, wybrani w takim przypadku przez wydział powiatowy, piastują mandaty do czasu wejścia w ich miejsce radnych, wybranych przez właściwe kolegium wyborcze, które musi być zwołane zarządzeniem starosty powiatowego na żądanie pisemne więcej niż $^1/_4$ członków kolegium.

Zgłaszanie list kandydatów.

Art. 59. Przewodniczący komisji wyborczej, po stwierdzeniu obecności niezbędnej liczby członków kolegium wyborczego, wezwie zebranych do zgłaszania list kandydatów, wyznaczając im w tym celu co najmniej jedną godzinę.

Art. 60. (1) Przy wyborach radnych gminnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 22 i 23 ust. (1), (2), (5) — (8).

(2) Lista kandydatów powinna zawierać liczbę nazwisk kandydatów, odpowiadającą podwójnej ilości mandatów, przypadających na dane kolegium wyborcze.

(3) Można kandydować tylko z jednej listy. Jeżeli tego samego kandydata zamieszczono na kilku listach, uznaje się go za prawidłowo zgłoszonego na tej liście, do której jest dołączona jego zgoda z datą najpóźniejszą.

(4) Każda lista kandydatów powinna być podpisana własnoręcznie lub zgłoszona osobiście do protokółu komisji wyborczej przez co najmniej:

1) 10 członków gminnego kolegium wyborczego — w gminach nie podzielonych na okręgi wyborcze,

2) 5 członków okręgowego kolegium wyborczego — w okręgach wyborczych.

Ustalanie list kandydatów.

Art. 61. (1) Komisja wyborcza bada, czy listy kandydatów odpowiadają obowiązującym przepisom.

(2) Przewodniczący może wezwać bezpośrednio lub za pośrednictwem pełnomocnika wyborcę, który podpisał listę kandydatów i zbadać własnoręczność jego podpisu oraz uznać za nieważny podpis tego, który nie stawił się na wezwanie.

Art. 62 (1) Komisja wyborcza skreśli kandydata:

1) jeżeli brak jest jego oświadczenia wymaganego w myśl art. 60 w związku z art. 23 ust. (2),

(2) jeżeli zamieszczono go w 2 lub kilku listach kandydatów, a oświadczenia jego są opatrzone jednakową datą,

(3) wpisanego po podpisaniu listy kandydatów.

(2) W przypadku stwierdzenia innych braków lub wad, mogących spowodować nieważność listy kandydatów, bądź nieważność poszczególnych kandydatur, komisja wyborcza wezwie pełnomocnika do usunięcia tych braków, przy czym może zwrócić listę, a obowiązana jest wymienić, jakie braki lub wady zawiera.

(3) Jeżeli pełnomocnik nie usunie wskazanych przez komisję wyborczą braków i wad w ciągu jednej godziny, komisja wyborcza stwierdzi nieważność listy kandydatów w całości, bądź nieważność tych kandydatur, co do których komisja stwierdziła braki i wady.

(4) O decyzjach, wydanych na podstawie przepisów ustępów poprzedzających, komisja zawiadomi pełnomocników.

Ogłoszenie list kandydatów.

Art. 63. (1) Zaraz po ustaleniu list kandydatów komisja wyborcza ogłosi na zebraniu wyborczym:

1) listy kandydatów, uznane za ważne — z podaniem imienia i nazwiska kandydatów oraz ich wieku i miejsca zamieszkania; listy kandydatów będą umieszczone w ogłoszeniu w kolejności numerów, które im nadano, a kandydaci na nich w kolejności, ustalonej na listach; podpisów osób, zgłaszających listę, nie zamieszcza się,

2) czas trwania głosowania,

3) treść art. 29, 32, 37 i 65 z treścią art. 36 ust. (3).

(2) Komisja wyborcza wywiesi ogłoszenie do przejrzenia w miejscu widocznym i dostępnym dla wyborców.

Głosowanie.

Art. 64. Przy głosowaniu na radnych gminnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 27 ust. (2) — 34.

Art. 65. (1) Wyborca rozporządza tylu głosami, ilu radnych wybiera kolegium wyborcze, może jednak oddać swe głosy na mniejszą ilość kandydatów na radnych, rezygnując w ten sposób z pozostałych rozporządzalnych swych głosów. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

(2) Wyborca może głosować na nazwiska ważnie zgłoszonych kandydatów bez względu na to, na jakich listach nazwiska te są umieszczone.

(3) Karta do głosowania powinna zawierać nazwiska kandydatów, na których wyborca oddaje głos.

(4) Przepis art. 36 ust. (3) stosuje się tu odpowiednio.

Nieważne karty do głosowania.

Art. 66. Przy wyborze radnych gminnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 37.

Ustalenie wyniku głosowania.

Art. 67. (1) Po oddaniu głosów przez zebranych przewodniczący komisji wyborczej zapyta, czy wszyscy już głosowali i uprzedzi, iż głosowanie zostanie zamknięte, po czym w braku zgłaszających się zamknie głosowanie.

(2) Po zamknięciu głosowania komisja wyborcza ustali wynik wyborów.

Art. 68. (1) Podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów komisja dokonywa w sposób następujący: ogólną ilość ważnych głosów, oddanych na kandydatów każdej listy, dzieli się kolejno przez 1, 2, 3 itd. aż do chwili, gdy w ten sposób da się uszeregować tyle kolejno największych liczb (ilorazów), ile mandatów jest do obsadzenia. Poszczególnej liście kandydatów przyznaje się tyle mandatów, ile liczb (ilorazów) przypada na nią spośród ustalonego w powyższy sposób, ich szeregu. O przyznaniu mandatu jednej z 2 lub więcej list, wykazujących jednakowe ilorazy końcowe, rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

(2) O pierwszeństwie i kolejności wyboru poszczególnych kandydatów na radnych z danej listy rozstrzyga kolejna względna większość głosów ważnych, oddanych na kandydatów tej listy. W razie oddania jednakowej ilości głosów na 2 lub więcej kandydatów, o pierwszeństwie do uzyskania mandatu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

Art. 69. (1) Jeżeli lista w wyniku obliczenia głosów na podstawie przepisów art. 68 ust. (1) nie otrzymała ani jednego mandatu, a ilość głosów, oddanych na któregokolwiek kandydata takiej listy, przekracza połowę wspólnego ilorazu wyborczego dla całego okręgu, wówczas kandydat taki otrzymuje mandat radnego, przypadający innej liście, lecz nieobsadzony w myśl przepisów art. 68. Jeżeli jednak wszystkie mandaty w myśl przepisów art. 68 zostaną obsadzone, w takim razie kandydat, który z listy nieuprawnionej do żadnego mandatu skupił powyżej określoną ilość głosów, otrzymuje mandat zamiast kandydata, uzyskującego z innej listy mniejszą ilość głosów i przy tym najmniejszą spośród kandydatów innych list, którzy mają prawo do mandatu w ostatniej kolejności według przepisów art. 68 ust. (2). W przypadku, gdy 2 lub więcej list albo 2 lub więcej kandydatów z innych list odpowiadałoby jednakowym warunkom, uzasadniającym utratę mandatu, wówczas traci mandat lista albo kandydat z listy, która otrzymała najmniejszą ilość głosów, a przy równej ilości głosów, otrzymanej przez 2 lub więcej list, o utracie mandatu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego. Wspólny iloraz wyborczy dla całego okręgu uzyskuje się przez podzielenie ogólnej sumy ważnych głosów, oddanych na kandydatów wszystkich list, przez liczbę przypadających na okręg mandatów.

(2) Na zastępców radnych będą wybrani ci kandydaci z listy w ilości uzyskanych przez kandydatów tej listy mandatów radnych, którzy otrzymali z kolei po kandydatach wybranych na radnych największą ilość głosów.

(3) Jeżeli liczba kandydatów, na których głosowano z danej listy, nie wyczerpie pełnej ilości, przypadającej na tę listę mandatów zastępców radnych, wówczas pozostałe mandaty zastępców radnych przypadają innym kandydatom z tej listy w kolejności umieszczenia ich nazwisk na liście.

Wybór bez głosowania.

Art. 70. Jeżeli zgłoszona zostanie tylko jedna lista kandydatów, głosowanie nie odbędzie się, a za wybranych na radnych uznaje się kandydatów, umieszczonych na początku listy w liczbie, odpowiadającej ilości mandatów w okręgu, na zastępców radnych zaś — kandydaci w tej samej ilości w dalszej kolejności umieszczenia ich nazwisk na liście. W tej samej kolejności powołuje się do rady gminnej zastępców radnych.

Protokół wyborczy.

Art. 71. (1) Po ustaleniu wyników wyborów komisja wyborcza sporządza protokół, który powinien zawierać:

1) skład komisji wyborczej i nazwiska obecnych pełnomocników,

2) liczbę osób, uprawnionych do głosowania,

3) liczbę wszystkich oddanych kart do głosowania,

4) liczbę oddanych nieważnych kart do głosowania,

5) liczbę wszystkich ważnych kart do głosowania,

6) liczby głosów ważnych, oddanych na poszczególnych kandydatów,

7) liczby podsumowane ważnych głosów, oddanych na wszystkich kandydatów każdej listy oraz liczby mandatów, uzyskanych przez poszczególne listy kandydatów,

8) imiona, nazwiska, wiek i miejsce zamieszkania wybranych radnych,

9) imiona, nazwiska, wiek i miejsce zamieszkania wybranych zastępców radnych.

(2) Przepisy art. 41 ust. (2) stosuje się tu odpowiednio.

Ogłoszenie wyniku wyborów.

Art. 72. Komisja wyborcza następnego dnia po dniu ostatecznego głosowania ogłosi w sposób na miejscu zwyczajem przyjęty oraz przez wywieszenie przed mieszkaniem sołtysów i lokalem urzędu gminnego wynik wyborów, podając dane, wymienione w art. 71 ust. (1) pkt 8) i 9).

Protesty wyborcze i unieważnienie wyborów.

Art. 73. Przy wyborach radnych gminnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 43 — 48.

Wybory uzupełniające.

Art. 74. Jeżeli w ciągu kadencji liczby zastępców radnych zostaną wyczerpane, a liczba radnych zmniejszy się nie więcej niż o 25%, starosta powiatowy może zarządzić wybory uzupełniające. Starosta powiatowy jest obowiązany to uczynić, jeżeli liczba radnych zmniejszy się więcej niż o 25%. Przy obliczaniu 25% ułamek zaokrągla się w górę do pełnej jedynki.

Art. 75. (1) Delegatami gromad, nie posiadających rad gromadzkich, do gminnych lub okręgowych kolegiów wyborczych mogą być przy wyborach uzupełniających ci sami delegaci, którzy byli wybrani do przeprowadzenia wyborów ogólnych.

(2) Starosta powiatowy, zarządzając wybory uzupełniające, może zarządzić wybór nowych delegatów gromad.

(3) W razie zarządzenia wyborów nowych delegatów gromad wybór ich przeprowadza się na podstawie przepisów, według których dokonano wyboru delegatów przy wyborach ogólnych. Liczba delegatów poszczególnych gromad może być utrzymana ta, która obowiązywała przy wyborach ogólnych, może być jednak zmieniona w zależności od zmiany liczby mieszkańców, stwierdzonej na podstawie danych o ewidencji ludności.

Art. 76. Przy wyborach radnych gminnych i zastępców w wyborach uzupełniających stosuje się odpowiednio przepisy, dotyczące wyborów ogólnych.

Rozdział 2.

Wybory radnych gminnych w gminach nie podzielonych na gromady.

Art. 77. Przepisy art. 1, 3 — 49 stosuje się odpowiednio przy wyborach radnych gminnych w gminach, nie podzielonych na gromady.

DZIAŁ III.

WYBORY RADNYCH POWIATOWYCH.

Liczba radnych i sposób wybierania.

Art. 78. (1) Radnych powiatowych wybierają w głosowaniu tajnym kolegia wyborcze, złożone z radnych i członków zarządu gmin wiejskich i miast, nie wydzielonych z powiatowych związków samorządowych w ilości: od każdej gminy wiejskiej, jak również od miasta, liczącego do 10.000 mieszkańców — po 2 radnych powiatowych; od miasta, liczącego powyżej 10.000 do 15.000 mieszkańców — po 3 radnych powiatowych, od miasta, liczącego ponad 15.000 do 20.000 mieszkańców — po 4 radnych powiatowych; od miasta zaś liczącego powyżej 20.000 mieszkańców — po 5 radnych powiatowych.

(2) Do ważności wyborów jest niezbędna obecność więcej niż połowy ustawowej liczby członków danego kolegium wyborczego.

Art. 79. (1) Kolegium wyborcze może obejmować wyborców z jednej gminy bądź z 2 i więcej gmin (wiejskich i miejskich).

(2) O łączeniu wyborców z kilku gmin w jedno kolegium wyborcze rozstrzyga wojewoda.

(3) Wyborcy jednej gminy nie mogą wchodzić w skład różnych kolegiów wyborczych.

Prawo wybieralności.

Art. 80. Wybrany na radnego może być każdy, kto mieszka na obszarze powiatowego związku samorządowego i w przededniu zarządzenia wyborów odpowiada warunkom wybieralności na radnego gminnego lub radnego miejskiego oraz włada językiem polskim w słowie i piśmie.

Zarządzenie wyborów.

Art. 81. (1) Wybory radnych zarządza wojewoda, ustalając dzień zarządzenia wyborów i dzień głosowania.

(2) Na podstawie zarządzenia wojewody starosta powiatowy co najmniej na 14 dni przed terminem zebrania wyborczego zawiadomi przełożonego lub przełożonych gmin o liczbie radnych, jaką właściwe kolegium ma wybrać oraz o miejscu, dniu i godzinie zebrania wyborczego. Treść zawiadomienia starosty powiatowego przełożeni gmin podadzą do wiadomości wszystkim wyborcom co najmniej na 7 dni przed terminem zebrania wyborczego na piśmie za potwierdzeniem odbioru.

Art. 82. Przy wyborach radnych powiatowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 7.

Komisja wyborcza.

Art. 83. (1) Do przeprowadzenia wyborów powołuje się komisje wyborcze dla każdego kolegium wyborczego.

(2) Każda komisja wyborcza składa się z przewodniczącego i 2 członków.

(3) Przewodniczącym komisji wyborczej dla kolegium wyborczego z jednej gminy jest przełożony tej gminy. Przewodniczącego komisji wyborczej dla kolegium wyborczego, obejmującego 2 lub więcej gmin, powołuje wojewoda spośród przełożonych tych samych gmin.

(4) Członków komisji wyborczej wybiera kolegium wyborcze.

(5) Wyborca, zgłoszony na kandydata, traci z chwilą wyrażenia zgody na zgłoszenie jego kandydatury prawo piastowania godności przewodniczącego lub członka komisji wyborczej.

Zgłaszanie kandydatów i list kandydatów.

Art. 84. Przewodniczący komisji wyborczej, po stwierdzeniu obecności niezbędnej liczby członków kolegium wyborczego, wezwie zebranych, wyznaczając im w tym celu co najmniej jedną godzinę, do zgłoszenia:

1) kandydatów w okręgach o 2 mandatach,

2) list kandydatów w okręgach o większej ilości mandatów.

Art. 85. Przy wyborach radnych powiatowych stosuje się odpowiednio art. 22 i 23 ust. (1), (2), (6) i (8).

Art. 86. (1) Zgłoszenie kandydatów i lista kandydatów powinny zawierać tyle nazwisk, ile mandatów jest do obsadzenia.

(2) Każde zgłoszenie kandydatów lub lista kandydatów powinna być podpisana własnoręcznie lub zgłoszona osobiście do protokołu komisji wyborczej:

1) przy wyborze 3 lub więcej radnych—co najmniej przez 1/6 ustawowej liczby członków kolegium wyborczego, jeżeli kolegium to obejmuje tylko jedną gminę, bądź 1/8 — jeżeli kolegium obejmuje 2 lub więcej gmin,

2) przy wyborze 2 radnych — co najmniej przez 1/6 ustawowej liczby członków kolegium wyborczego.

(3) Każdy wyborca może wziąć udział tylko w jednym zgłoszeniu pod rygorem nieważności udziału we wszystkich zgłoszeniach.

Ustalenie zgłoszeń kandydatów i list kandydatów.

Art. 87. (1) Komisja wyborcza bada, czy zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów odpowiadają obowiązującym przepisom.

(2) Przewodniczący może wezwać wyborcę, który podpisał zgłoszenie kandydatów lub listę kandydatów i zbadać własnoręczność jego podpisu oraz uznać za nieważny podpis tego, który nie stawił się na wezwanie.

(3) W przypadku uzasadnionej wątpliwości przewodniczący komisji wyborczej celem stwierdzenia, czy kandydat włada językiem polskim w słowie i piśmie, może wezwać kandydata bezpośrednio lub za pośrednictwem pełnomocnika, wyznaczając mu odpowiedni termin. Komisja wyborcza może skreślić kandydata, który nie zjawi się na wezwanie.

(4) Wystarczającym dowodem władania językiem polskim w słowie i piśmie jest stwierdzenie uczęszczania co najmniej przez 3 lata do szkoły powszechnej bądź innej równorzędnej lub wyższej, jeżeli język polski był wykładowy albo nauka tego języka była obowiązkowa. W braku takiego dowodu sprawdzianem jest napisanie w obecności przewodniczącego komisji wyborczej paru zdań po polsku, przy czym ani charakter pisma, ani błędy gramatyczne i ortograficzne nie mogą wpływać na ocenę umiejętności władania językiem.

Art. 88. (1) Komisja wyborcza skreśli kandydata:

1) jeżeli brak jest jego oświadczenia, wymaganego w myśl art. 85 w związku z art. 23 ust. (2),

2) jeżeli zamieszczono go w 2 lub kilku listach kandydatów, a oświadczenia jego opatrzone są jednakową datą,

3) wpisanego po podpisaniu zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów.

(2) W przypadku stwierdzenia innych braków lub wad, mogących spowodować nieważność zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów, bądź nieważność poszczególnych kandydatur, komisja wyborcza wezwie pełnomocnika do usunięcia tych braków, przy czym może zwrócić zgłoszenie lub listę, a obowiązana jest wymienić, jakie braki lub wady zawiera.

(3) Jeżeli pełnomocnik nie usunie wskazanych przez komisję wyborczą braków i wad w ciągu jednej godziny, komisja wyborcza stwierdzi nieważność zgłoszenia kandydatów lub listy kandydatów w całości bądź nieważność tych kandydatur, co do których komisja stwierdziła braki i wady.

(4) O decyzjach, wydanych na podstawie przepisów ustępów poprzedzających, komisja zawiadomi pełnomocników.

Ogłoszenie kandydatur.

Art. 89. (1) Zaraz po ustaleniu kandydatur lub list kandydatów komisja wyborcza ogłosi na zebraniu wyborczym:

1) przy wyborach 3 lub więcej radnych listy kandydatów, przy wyborach 2 radnych kandydatury uznane za ważne — z podaniem imienia i nazwiska kandydatów oraz ich wieku i miejsca zamieszkania; listy kandydatów będą umieszczone w ogłoszeniu w kolejności numerów, które im nadano, a kandydaci na nich w kolejności, ustalonej na listach; podpisów osób zgłaszających listę, nie ogłasza się; kandydatury przy wy-

borach 2 radnych zamieszcza się w ogłoszeniu w kolejności alfabetycznej nazwisk,

2) czas trwania głosowania,

3) treść art. 29, 37 i 91 z treścią art. 36 ust. (3).

(2) Komisja wyborcza wywiesi ogłoszenie do przejrzenia w miejscu widocznym i dostępnym dla wyborców.

Głosowanie.

Art. 90. Przy głosowaniu na radnych powiatowych przepisy art. 27 ust. (2) — 32 i art. 34 stosuje się odpowiednio.

Art. 91. (1) Przy wyborze 2 radnych wyborca może głosować tylko na jednego z ważnie zgłoszonych kandydatów.

(2) Na karcie do głosowania wyborca wpisuje nazwisko tego kandydata, na którego głosuje.

(3) Przepisy art. 36 ust. (3) stosuje się tu odpowiednio.

Art. 92. Przy wyborze 3 lub więcej radnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 65.

Ustalenie wyniku głosowania.

Art. 93. (1) Przy wyborze 2 radnych za wybranych uznaje się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największe ilości głosów, a co najmniej po 1/5 wszystkich ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

(2) Jeżeli w sposób, przewidziany w ustępie poprzedzającym, nie wszystkie mandaty zostały obsadzone, wówczas wybory radnego albo radnych, których mandaty nie zostały obsadzone dokonywa się w glosowaniu ściślejszym, przy czym skreśla się kandydatury, które w pierwszym głosowaniu otrzymały najmniejsze ilości głosów w ten sposób, ażeby ilość pozostałych kandydatur nie była większa od podwójnej liczby mandatów pozostałych do obsadzenia. Głosowanie ściślejsze jest ostateczne, a za wybranego lub wybranych uważa się tego lub tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą ilość głosów.

(3) Głosowanie ściślejsze zarządzi komisja wyborcza zaraz po ustaleniu wyniku pierwszego głosowania, ogłaszając ewentualnie jednocześnie imię i nazwisko kandydata, wybranego w pierwszym głosowaniu oraz imiona i nazwiska kandydatów, na których można będzie głosować w głosowaniu ściślejszym.

Art. 94. Przy ustalaniu wyniku głosowania na radnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 37, 67, 68 i art. 69 ust. (1).

Wybór bez głosowania.

Art. 95. (1) W razie zgłoszenia ważnie tylko 2 kandydatów przy wyborze 2 radnych głosowanie nie odbędzie się, a komisja wyborcza uzna za wybranych na radnych zgłoszonych 2 kandydatów.

(2) W razie zgłoszenia przy wyborze 3 lub więcej radnych jednej tylko ważnej listy, zawierającej tyle nazwisk kandydatów, ilu radnych ma wybrać kolegium wyborcze, albo jeżeli łączna liczba nazwisk kandydatów, umieszczonych na wszystkich ważnie zgłoszonych listach, rowna się liczbie radnych, jaką ma wybrać kolegium wyborcze — głosowanie nie odbędzie się, a komisja wyborcza uzna za wybranych na radnych zgłoszonych kandydatów.

Protokół wyborczy.

Art. 96. (1) Po ustaleniu wyniku wyborów komisja wyborcza sporządza protokół, który powinien zawierać:

1) skład komisji wyborczej i nazwiska obecnych pełnomocników,

2) liczbę osób, uprawnionych do głosowania,

3) liczbę wszystkich oddanych kart do głosowania,

4) liczbę oddanych nieważnych kart do głosowania,

5) liczbę wszystkich, oddanych ważnych kart do głosowania,

6) liczbę głosów ważnych, oddanych na poszczególnych kandydatów,

7) przy wyborze 3 lub więcej radnych liczby podsumowane ważnych głosów, oddanych na wszystkich kandydatów każdej listy oraz liczby mandatów, uzyskanych przez poszczególne listy kandydatów,

8) imiona, nazwiska, wiek i miejsce zamieszkania wybranych radnych.

(2) Przepis art. 41 ust. (2) stosuje się tu odpowiednio.

Ogłoszenie wyniku wyborów.

Art. 97. Komisja wyborcza następnego dnia po dniu ostatecznego głosowania ogłosi w sposób na miejscu zwyczajem przyjęty oraz przez wywieszenie przed mieszkaniem sołtysów i lokalem urzędu gminnego wynik wyborów, podając imiona, nazwiska, wiek i miejsce zamieszkania wybranych radnych.

Protesty wyborcze i unieważnienie wyborów.

Art. 98. (1) Przepisy art. 43 — 45 stosuje się przy wyborach radnych powiatowych.

(2) O unieważnieniu wyborów z urzędu bądź wskutek protestu orzeka wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

(3) Przepisy art. 46 ust. (2) i (3) stosuje się tu odpowiednio.

Art. 99. W razie unieważnienia wyborów wojewoda w ciągu 14 dni zarządzi nowe wybory lub w takim samym terminie zarządzi podjęcie niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

Art. 100. Po uprawomocnieniu się aktu wyborczego przewodniczący komisji wyborczej przekaże akty wyborcze staroście powiatowemu.

Wybory uzupełniające.

Art. 101. (1) Jeżeli kolegium wyborcze, obejmujące tylko jedną gminę, zostanie odnowione wskutek rozwiązania albo zakończenia kadencji rady, wówczas wszyscy radni powiatowi, wybrani przez to kolegium, tracą mandaty, a wojewoda zarządzi w ciągu 30 dni wybory uzupełniające. Radny powiatowy traci również mandat, albo podlega zawieszeniu w wykonywaniu mandatu, jeżeli utracił mandat członka organu ustrojowego gminy, wchodzącego w skład danego kolegium wyborczego, albo został w wykonywaniu tego mandatu zawieszony.

(2) Wojewoda zarządzi w ciągu 30 dni, wybory uzupełniające również w przypadku, jeżeli kolegium wyborcze nie wybierze wszystkich radnych lub wybór poszczególnych radnych zostanie unieważniony, albo jeżeli w okresie kadencji mandat radnego powiatowego wygaśnie.

(3) Wyborów uzupełniających dokonywa właściwe kolegium wyborcze, przy czym przy wyborze jednego radnego stosuje się odpowiednio przepisy, dotyczące wyboru 2 radnych.

DZIAŁ IV.
KOSZTY WYBORÓW.

Art. 102. (1) Koszty wyborów radnych gromadzkich pokrywa gromada, a w braku środków — gmina wiejska, wyborów radnych gminnych — gmina wiejska, wyborów radnych powiatowych — powiatowy związek samorządowy.

(2) Lokalu, urny, sprzętów i przyborów do pisania dla komisji wyborczych dostarczy gmina.

(3) Podania i świadectwa w sprawach wyborczych są wolne od opłat stemplowych oraz opłat administracyjnych związków samorządowych.

DZIAŁ V.
PRZEPISY KOŃCOWE.

Art. 103. Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc przepisy art. 11 ust. (2), art. 26 — 30, art. 32, art. 57 ust. (1) — (4) oraz w zakresie spraw, unormowanych ustawą niniejszą — art. 3, 4, 19 ust. (3), art. 31 i 57 ust. (6) oraz art. 58 i art. 97 ust. (1) ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294).

Art. 104. Ustawa niniejsza obowiązuje na obszarze całego Państwa z wyjątkiem województwa śląskiego.

Art. 105. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Art. 106. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Drukarnia Gaz. Adm. i P. P., Warszawa, Trębacka 11.